

122. møde.

Torsdag den 13. september kl. 13.

Formanden: Medlemmer af folketinget Kirsten Gloerfelt-Tarp, Bertel Dahlgaard, Aage Fogh, Jørgen Jørgensen (Lejre), Skytte og Steen har meddelt mig, at de ønsker her i tinget mundtligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændringer i lov om byggeri med offentlig støtte.

Den eneste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om lærlingeforholdet.

(Første behandling findes i tidenden sp. 2492, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1129).

Der var stillet 61 ændringsforslag i betænkningen.

Udenfor betænkningen var der stillet følgende ændringsforslag:

Af *Ingmar Wagner, Ragnhild Andersen, Alfred Jensen og Aksel Larsen:*

Til § 3.

1) I stk. 2, 2. punktum, udgår ordene „; dog kan arbejdsministeren til-lade, at læretiden i et fag udstrækkes ind-til et år ud over den førnævnte grænse“.

Til § 4.

2) Stk. 2 affattes således:
„Lønnen fastsættes gennem kollektiv overenskomst mellem fagets arbejdsgiver- og arbejderorganisationer.“

Til § 5.

3) Stk. 1 affattes således:
„Der tilkommer lærlingen en årlig ferie med løn udgørende 18 arbejdsdage for hvert læreår, som skal gives i sammenhæng i tiden mellem 2. maj og 30. september (ferieperi-oden). Er læretiden i kontrakten angivet ved et antal måneder ud over hele år, er

lærlingen desuden berettiget til inden lære-tidens udløb at få ferie med løn i 1½ ar-bejdsdag for hver overskydende måned. Tidspunktet for ferien fastsættes af lære-mesteren, men denne skal give lærlingen underretning herom senest 2 måneder før feriens begyndelse og ved fastsættelsen tage hensyn til lærlingens ønsker.“

Til § 6.

4) I stk. 1, 1. linie, ændres „6“ til: „3“.

Til § 8.

5) I stk. 3, 8.—10. linie, udgår ordene „for 1 person, 25 m³ for 2 personer og 34 m³ for 3 personer“, i 10. linie udgår ordet „henholdsvis“ og i 11. linie ordene „ , 10 m² og 15 m²“.

I 13. linie ændres „3 personer“ til: „1 person“.

5. punktum udgår.

Til § 9.

6) I stk. 2, 6. linie, efter „læremesteren“ indsættes: „efter indhentet godkendelse fra det faglige udvalg“.

Underændringsforslag

til

ændringsforslag nr. 16 i udvalgets betænkning (til § 9).

7) Ændringsforslaget udgår.

Ændringsforslag.

Til § 10.

8) I sidste linie efter „læreforholdet“ til-føjes: „, for så vidt det faglige udvalg god-kender dette.“

Til § 13.

9) Stk. 3 affattes således:

„Undervisningen skal snarest og senest 1 år efter lovens ikrafttræden gives som dagundervisning og slutte senest kl. 18. Indtil det i første punktum angivne tids-punkt kan undervisningen gives som aften-undervisning, der ikke må finde sted efter kl. 20. Såfremt en lærling deltager i aften-undervisning, har læremesteren pligt til

uden afkortning af den for lærlingen fastsatte løn at give lærlingen frihed af samme omfang, som skoletiden andrager. En lærling har, uanset at han deltager i undervisningen indenfor normal arbejdstid, krav på den i overensstemmelse med § 4, jfr. § 5, fastsatte løn.“

Til § 14.

10) Stk. 3 affattes således:

„For lærlinge, der deltager i aftenundervisning eller kombineret dag- eller aftenundervisning, medregnes på samme måde den til skoletiden svarende frihed, der gives lærlingen indenfor normal arbejdstid, jfr. § 13, stk. 3, til den i stk. 1 omhandlede arbejdstid.“

Underændringsforslag.

Til ændringsforslag nr. 35 i udvalgets betænkning.

(Nyt kapitel IV).

Til ny § 17.

11) Stk. 3 affattes således:

„Undervisningen skal snarest og senest 1 år efter lovens ikrafttræden gives som dagundervisning og slutte senest kl. 18. Indtil det i 1. punktum angivne tidspunkt kan undervisningen gives som aftenundervisning, der ikke må finde sted efter kl. 20. Såfremt en lærling deltager i aftenundervisning, har læremesteren pligt til uden afkortning af den for lærlingen fastsatte løn at give lærlingen frihed af samme omfang, som skoletiden andrager. En lærling har, uanset at han deltager i undervisningen indenfor normal arbejdstid, krav på den i overensstemmelse med § 4, jfr. § 5, fastsatte løn.“

Til ny § 18.

12) Stk. 1 affattes således:

„Den normale ugentlige arbejdstid for lærlinge må ikke overstige 48 timer.“

13) Stk. 3 affattes således:

„For lærlinge, der deltager i aftenundervisning eller kombineret dag- eller aftenundervisning, medregnes på samme måde den til skoletiden svarende frihed, der gives lærlingen inden for normal arbejdstid, jfr.

§ 17, stk. 3, til den i stk. 1 omhandlede arbejdstid.“

Til ændringsforslag nr. 58 i udvalgets betænkning (ny § 32).

14) I den foreslåede § 32, stk. 1, udgår 2. punktum.

Af *J. M. Pedersen:*

Til § 1.

1) I stk. 1, 5. linie, ændres „skal“ til: „kan“.

2) I stk. 8 udgår 2.—4. punktum.

Til § 5.

3) Paragraffen affattes således:

„Der tilkommer lærlinge ferie efter de almindelige regler i ferieloven (lov nr. 65 af 31. marts 1953).“

Til § 13.

4) Stk. 3 udgår.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under eet.

Udvalgets ordfører (Hans Rasmussen):

At lærlingelovsforslaget har skabt visse vanskeligheder, og at det på et vist tidspunkt så ud til, at vi ikke var i stand til at komme igennem med en ny lærlingelov, skal der aldeles ikke lægges skjul på. På den anden side ligger det vel ikke anderledes, end at man, når opfattelserne deler sig, på demokratisk måde må forsøge at sammenføje dem, og det er altså lykkedes for udvalget efter en lang række møder at komme med en enig indstilling, som vi nu gerne ser godkendt af det høje folketing.

I udvalget og de nedsatte underudvalg har der været holdt ialt 31 møder, og herunder har der været 12 samråd med økonomi- og arbejdsministeren. Derudover har udvalget under sit arbejde modtaget såvel mundtlige som skriftlige henvendelser fra en lang række organisationer, hvis interesser berøres af denne lovgivning. Herom til-

[Hans Rasmussen.]

lader jeg mig kort at henvise til den foreliggende betænkning.

Det forslag til ny lov om lærlingeforholdet som økonomi- og arbejdsministeren fremsatte i folketinget den 19. januar i år, var resultatet af tre års arbejde i lærlingekommissionen. Som det høje tings medlemmer vil vide, var denne kommission sammensat på en meget fyldig måde med repræsentation for såvel arbejdsgivere og arbejdere som administrationen og sagkundskaben, ligesom der naturligvis var repræsentanter for de politiske partier. Med henblik på denne repræsentative sammensætning havde der vel været grund til at vente, at kommissionsforslaget uden større ændringer kunne være vedtaget i folketinget. Således forløb sagen imidlertid ikke.

I det 17 mands udvalg, der nu i 7 måneder har arbejdet med lovforslaget, har der som nævnt været ført meget indgående og til tider meget vanskelige forhandlinger, der dog nu er resulteret i en enstemmig betænkning, som er afgivet for en halv snes dage siden. På udvalgets vegne skal jeg i korthed gennemgå de ændringsforslag til det foreliggende lovforslag, som udvalget er nået til enighed om.

Til lovforslaget er på visse områder foreslået tilføjet bestemmelser, ændringer, der alle er tiltrådt af økonomi- og arbejdsministeren.

Udvalget foreslår således indsat en ny bestemmelse i loven som kapitel IV om lærlinges uddannelse indenfor butiks-, handels- og kontorvirksomhed. Dette kapitel er udtryk for et kompromis, idet der under udvalgets forhandlinger fra venstres, det konservative folkepartis og det radikale venstres side blev fremført et principielt ønske om en deling af loven. Det betød, at der skulle gennemføres en lov om lærlingeforholdet indenfor håndværk og industri m. m. og en anden lov om lærlingeforholdet indenfor butiks-, handels- og kontorvirksomhed. Indenfor udvalget var der imidlertid enighed om, at en sådan deling ikke måtte medføre, at der for handelsrådets vedkommende skete en svækkelse af lærlingenes sociale beskyttelse eller af lærlinguddannelsens hele kvalitet.

Den ønskede afvigelse fra den almindelige lærlingelov begrundedes med særlige

forhold indenfor butiks-, handels- og kontorfagenes område. Under udvalgets drøftelser forelå der på et tidspunkt udarbejdet udkast til to selvstændige love, men fra socialdemokratisk side kunne vi ikke tiltræde tankegangen, da den ikke var tilstrækkeligt hverken fagligt eller sagligt begrundet. Lærlingekommissionens formand, vicepræsident Jacobi, der tillige er formand for lærlingerådet, har været tilkaldt til udvalgets drøftelser og har herunder oplyst, at der ikke i lærlingerådets praksis har vist sig vanskeligheder ved, at det bestående lærlingeråd behandlede sager fra begge områder. Vicepræsident Jacobi har afgivet en skriftlig redegørelse for sin opfattelse, der er aftrykt som bilag 1 til udvalgets betænkning.

I udvalget opnåedes herefter enighed om at foreslå en ordning, hvorefter lovforslaget kommer til at indeholde et særligt afsnit om lærlinges uddannelse indenfor håndværk og industri og et særligt afsnit om lærlinges uddannelse indenfor butiks-, handels- og kontorvirksomhed. Samtidig foreslås der indført den bestemmelse i loven, at ved afstemninger i lærlingerådet i sager, der alene angår håndværk og industri eller alene angår butiks-, handels- og kontorvirksomhed, har foruden formanden kun de medlemmer stemmeret, der er valgt for det pågældende område.

Når hensyn tages til lovens sociale beskyttelsesregler, må det anses som et fortrin, at man får samordnet uddannelsesforholdene indenfor de to hovedområder, som det nu vil ske, og dertil kommer, at det administrativt vil være en fordel, at alle lovbestemmelser er samlet i een lov.

Det andet store problem, som man indenfor udvalget har beskæftiget sig med, var de såkaldte lærlingebegrænsninger. Også på dette område er det lykkedes at opnå en enstemmig indstilling fra udvalget, selvom det ikke skal være nogen hemmelighed, at meningerne, navnlig på dette punkt, blandt udvalgets medlemmer har været og stadig er stærkt delte. Der har imidlertid i udvalget været enighed om nødvendigheden af snarest at få gennemført en ny lærlingelov. Tendensen til lærlingenedgangen, omend den kun kan skimtes, bør naturligvis bremses, da ingen

[Hans Rasmussen.]

kan forsvare, at lærlingeantagelser går i stå eller endog går tilbage, fordi mestrene føler sig usikre overfor, hvilke forpligtelser de fremefter påtager sig ved at antage nye lærlinge.

I de nærmest kommende år vil et meget stort antal af unge gå ud af skolen og indtræde i arbejdslivet, og under hensyn hertil vil det være af afgørende betydning for de unge og for samfundet som helhed, at tilgangen til de faglærtes rækker ikke svigter. Folketinget kunne simpelthen ikke påtage sig det ansvar, der ville være forbundet med at lade lovforslaget ligge og ikke søge at nå frem til forståelse, selvom jeg må indrømme, at dybe principielle forskelle i opfattelsen navnlig på dette punkt var foreliggende. Resultatet bør simpelthen ses som udslag af vilje til samarbejde til gavn for de unge og som udtryk for almindelig forståelse af den betydning, gennemførelsen af en ny lærlingelov vil have for landets erhvervs- og dermed for det danske samfund.

I lærlingekommissionens betænkning er der gjort rede for, at der indenfor nogle fag er lærlingskalaer fastsat af de faglige udvalg som en videreudvikling af den adgang, udvalgene efter lærlingeloven har til at frakende en virksomhed retten til at uddanne lærlinge, navnlig når virksomheden ikke findes at kunne give dem en forsvarlig og en grundig faglig uddannelse. Disse begrænsninger, som de faglige udvalg har fastsat for at sikre uddannelsens kvalitet, har ingen indenfor lærlingekommissionen ønsket ophævet, ligesom ingen indenfor udvalget har ønsket at antaste denne fremgangsmåde. Derimod har et flertal af kommissionens medlemmer ment, at de lærlingebegrænsninger, der for visse fag er fastsat ved kollektive overenskomster eller som en almindelig kollektiv aftale arbejdsgivere og arbejdere imellem, straks burde ophæves. Udfra et principielt syn på spørgsmålet om lovfæstelse af regler på områder, som hidtil er blevet reguleret ved aftale mellem arbejdsgiver og arbejder, forstår jeg udmærket den ængstelse, man fra visse sider lægger for dagen. Det er dog min tro, at de erhvervsområder, der bliver berørt af disse begrænsningers ophævelse, er så effektive i deres virksomhed, at de i lighed med metalindustrien gennem deres lærlingere-

præsentanter kan få bremset lærlingetilgangen til virksomheder, som ikke har tilstrækkelige muligheder for at give en lærling en praktisk og almen uddannelse indenfor det pågældende fag.

Videre bør det fremhæves, at der under udvalgsbehandlingen fra socialdemokratisk side er fremsat forslag om en ordning, hvor efter spørgsmålet om, hvorvidt bestemmelser i en kollektiv overenskomst virker hemmende på en passende tilgang til faget, kan indbringes for lærlingerådet; såfremt rådet finder klagen berettiget og henvendelser til faglige organisationer ikke giver tilfredsstillende resultat, skal lærlingerådet efter dette forslag kunne nedsætte et nævn, der træffer afgørelsen: fortsat begrænsning eller ikke. Om dette forslag kunne der ikke opnås enighed indenfor udvalget, men der er, som det fremgår af betænkningen, opnået enighed om et forslag til en paragraf, hvor efter bestemmelser i kollektive overenskomster om begrænsning af antallet af lærlinge indenfor et fag ikke kan fastsættes, og at bestående regler af denne art bortfalder ved den nye lovs ikrafttræden. I tilslutning hertil bør det dog bemærkes, at lærlingerådet efter forslaget i særlige tilfælde skal kunne tillade en fortsat begrænsning, hvis det godtgøres, at begrænsningen udelukkende tilgodeser hensynet til en forsvarlig oplæring af lærlinge indenfor det pågældende felt.

Når jeg særlig har peget på dette ændringsforslag, nr. 58 i betænkningen, skyldes det, at opfattelserne om bevarelse eller ikke-bevarelse af lærlingebegrænsningen er stærkt delt; men som sagt er det mit indtryk, at selvom det er klart, at der visse steder i begyndelsen kan opstå vanskeligheder, har det ikke på nuværende tidspunkt været muligt at opnå en anden løsning, der imødekommer de mange hensyn og synspunkter, som er blevet fremsat navnlig om dette problem.

Spørgsmålet om indførelse af obligatorisk dagskole for lærlingene har været gjort til genstand for en indgående drøftelse i udvalget. Der er fremført betænkeligheder overfor kravet om gennemførelse af obligatorisk dagskoleundervisning 8 år efter lovens ikrafttræden. Fra flere sider er det blevet fremhævet, at det sikkert i ikke ringe omfang vil blive nødvendigt at anvende und-

[Hans Rasmussen.]

tagelsesbestemmelserne. Med henblik på dette er der foreslået en ændret formulering af dagskolebestemmelserne, idet der samtidig tages hensyn til et ønske om, at undervisningen i de almindelige fag eventuelt kan henlægges til de i henhold til ungdomsskoleloven godkendte ungdoms- eller aften-skoler. Hvor stærkt man indenfor de faglige områder vil gøre brug heraf, står det helt til den enkelte lærling selv at bestemme. På den anden side har vi indenfor udvalget ikke ment, at vi burde lægge os i vejen for en sådan fremgangsmåde, da de almen-dannende fag trods alt er grundlaget for en opbygning af lærlingens videre uddannelse.

I spørgsmålet om aldersgrænsen for lovens anvendelse nåede lærlingekommissionen til et kompromis om et forslag på 19 år. Under folketingsudvalgets behandling er parterne enedes om at bevare lovens aldersgrænse på 18 år.

Under lovforslagets første behandling i folketinget blev der rettet et angreb på § 10, hvori der gives regler for det tilfælde, at en kvindelig lærling bliver gravid. Spørgsmålet har været drøftet i udvalget, og udvalget henstiller til socialministeren, at spørgsmålet om adgang til dagpenge fra sygekassen i en eventuel suspensionsperiode på grund af graviditet eller fødsel tages op til undersøgelse med henblik på en eventuel ændring af folkeforsikringslovens regler.

Fastsættelse af lærlingelønninger forudsættes som hidtil ordnet ved kollektive overenskomster, og i fag, hvor der ikke findes overenskomster, nedsætter de pågældende faglige organisationer som hidtil et lønnævn. I det oprindelige lovforslag blev det på linie med flertallet i lærlingekommissionen foreslået, at lønnævnets formand skulle træffe afgørelsen, hvis der ikke kunne tilvejebringes enighed blandt de af organisationerne udpegede repræsentanter. Der har imidlertid i folketingsudvalget ikke kunnet opnås enighed om en sådan bestemmelse, og udvalget foreslår derfor den gældende lovs bestemmelse på dette punkt opretholdt. Herefter kan formanden for lønnævnet kun offentliggøre resultatet af forhandlingerne og derunder anføre sit eget synspunkt og gøre sit eget standpunkt gældende.

Der er i udvalget foreslået en række andre

ændringer i det foreliggende lovforslag. Jeg kan selvsagt ikke her gennemgå dem alle, men må henvise til den afgivne betænkning. Af denne fremgår det, at en meget stor del af ændringsforslagene er af redaktionel karakter og simpelthen en følge af det nye kapitel IV om uddannelsen indenfor butiks-, handels- og kontorfacene. Jeg kan yderligere nævne, at lovforslagets bestemmelse om, at statskassen udreder lærlingenes udgifter til befordring i anledning af deltagelse i den faglige undervisning, foreslås ændret til, at der af statskassen ydes et tilskud til disse udgifter efter nærmere af handelsministeren fastsatte forskrifter. Dette ændringsforslag skyldes, at der i udvalget har været enighed om, at det ikke ved loven bør pålægges staten at udrede samtlige de befordringsudgifter, der kan blive tale om for lærlingen i forbindelse med hans deltagelse i undervisningen. Fra alle sider i udvalget har man fundet det mest hensigtsmæssigt, at såvel læremesteren som de faglige organisationer bidrager til sådanne udgifter. Udvalget har fra handelsministeriet modtaget en foreløbig skitse til de retningslinier, hvorefter statskassen bør yde tilskud til befordringsudgifterne, og der er enighed om i udvalget, at de således skitserede retningslinier, der er udtrykt i bilag 2 til betænkningen, ikke bør lempe til gunst for statskassen.

Ved ændringsforslag nr. 47 har man foreslået lovfæstet en praksis indenfor de faglige udvalg, for så vidt det drejer sig om valg af formand, fastsættelse af læretiden og aflæggelse af fagprøver, hvorefter enstemighed kræves. Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at når det i betænkningen oplyses, at dette er i overensstemmelse med praksis, må det sikkert bero på en lapsus, idet en sådan praksis ikke er gældende indenfor alle de forskellige faglige udvalg, og derfor må jeg for mit vedkommende og for mit partis vedkommende bede om, at dette punkt får en nærmere behandling i et udvalgs møde mellem anden og tredje behandling.

I forbindelse med opdelingen af lovens uddannelsesbestemmelser i 2 kapitler for hvert sit område er der givet ændrede regler for stemmeafgivningen indenfor lærlingerådet, og lærlingerådet er samtidig foreslået udvidet med 2 medlemmer, således

[Hans Rasmussen.]

at det kommer til at bestå af en af kongen udnævnt formand, 4 arbejdsgiver- og 4 arbejderrepræsentanter indenfor håndværk og industri og 3 arbejdsgiver- og 3 arbejderrepræsentanter indenfor butikks-, handels- og kontorvirksomhed. Derudover er det foreslået, at der tilforordnes lærlingerådet en repræsentant fra arbejdsdirektoratet, hvortil der efter lovforslaget er henlagt betydningsfulde funktioner. Endelig er det foreslået at imødekomme et indenfor udvalget fremsat ønske om, at der tilforordnes rådet 2 funktionærrepræsentanter, der dog ligesom de øvrige tilforordnede i lærlingerådet ikke har nogen stemmeret.

Med hensyn til de faglige udvalg og behandlingen indenfor de faglige udvalg er der enighed om, at afgørelserne normalt skal træffes med to trediedeles majoritet; jer har allerede om reglerne om valg af formand for lærlingerådet, læretiderne og fagprøverne gjort den bemærkning, at de bør være i overensstemmelse hermed.

Endelig kan jeg oplyse, at der efter henstilling fra justitsministeriet er stillet en række ændringsforslag, der tilsigter at tilvejebringe overensstemmelse mellem habilitetsbestemmelserne i lærlingeloven og myndighedsloven. Ifølge myndighedsloven tilkommer det for unge under 18 år forældremyndigheden indehaver og ikke værgen at træffe aftale om indgåelse og ophævelse af arbejdsforhold.

Udvalget har på et enkelt punkt ikke ment at kunne følge en henstilling fra justitsministeriet om, at lærlingevoldgiftsrettens formand i København skal være en dommer, således som det efter lovforslaget fremtidig skal være tilfældet udenfor København. Udvalget har efter indhentede oplysninger ikke fundet tilstrækkeligt grundlag for at fravige den hidtil gældende ordning, hvorefter Københavns magistrat vælger voldgiftsrettens formand.

Endelig bør nævnes, at udvalget har tiltrådt et forslag fra økonomi- og arbejdsministeren om til lovforslagets § 19 at føje et nyt stykke, der tilsigter at forhindre en omgåelse af lovens regler derved, at parterne efter lærlingenes fyldte 18. år aftaler at ophæve lærekontrakten, medens arbejdsforholdet fortsætter uforandret.

Med disse bemærkninger vil jeg gerne

slutte gennemgangen af udvalgsbetænkningen og de deri stillede ændringsforslag, og jeg skal på hele udvalgets vegne anbefale, at lovforslaget vedtages med de foreslåede ændringer.

I tilslutning til disse betragtninger vil jeg på mit partis vegne fremsætte nogle bemærkninger om det opnåede resultat. Det er ret indlysende, at vi fra mit partis side for at kunne være fuldt tilfredse med en lærlingelov gerne havde set, at man i højere grad havde fulgt det af økonomi- og arbejdsministeren fremsatte lovforslag, som i det store og hele bygger på de indstillinger, som er kommet fra lærlingekommissionen. Selvom ingen kan forlange, at folketinget slavisk skal følge en indstilling, selv fra en kommissions flertal, når forskellige problemer er henlagt til behandling indenfor en nedsat kommission, har man vel lov til at sige, at navnlig spørgsmålet om de unges uddannelse er et så vigtigt anliggende, at en lovgivning kun bør bygges op efter saglige og faglige motiver.

Det rent politiske bør i en lovgivning af denne art helt træde i baggrunden, og derfor havde mit parti hellere set, at man på forskellige områder helt havde fulgt lærlingekommissionens forslag, der i sig selv fremtrådte som et kompromis. Da arbejdsmarkedets to parter har været taget med på råd, således som det er sket indenfor lærlingekommissionen, har indstillingerne måske også fået en noget anden karakter, end hvis de var kommet fra en kommission om et andet problem og sammensat af forskellige andre repræsentanter. Jeg har forstået, at det arbejde, der er udført indenfor lærlingekommissionen, i høj grad har drejet sig om at søge forståelse for hinandens synspunkter, og det er altså sket ved, at man, hvor modsatte opfattelser har rådet, har bøjet sig mod hinanden med det resultat, at man på de fleste og vigtigste områder — navnlig dem, der tangerer uddannelsesspørgsmålet — har fundet frem til et kompromis, som i sig selv skulle have en bærekraft også indenfor det høje ting.

I det nedsatte folketingsudvalg har man imidlertid på flere af de punkter, som jeg allerede har nævnt, ikke ment at kunne følge kommissionen i dens indstilling, der var optaget i økonomi- og arbejdsministe-

[Hans Rasmussen.]

rens lovforslag, hvad jeg altså for mit eget vedkommende stærkt må beklage. Dette har uden tvivl bidraget til den noget skærpede situation, der til tider indtraf, når det drejede sig om lærlingebegrænsningernes ophævelse. På den anden side er det resultat, der er nået frem til, simpelt-then udtryk for det politisk mulige.

Dertil kommer ikke mindst, at socialdemokratiet har ment at måtte tage et vidtgående hensyn til de store årgange, der nu banker på samfundets port, ligesom vi har fundet, at erhvervslivet burde have besked om de vilkår, hvorunder lærlingebestemmelserne skal finde sted, således at alle kunne have et fælles samfundssyn for øje.

Det er socialdemokratiets opfattelse, at selvom man altså ikke kom så vidt, som vi kunne ønske, er denne lovgivning gennem de foreslåede ændringer undergået en modernisering, ligesom der i social henseende er givet de unge mennesker en bedre stilling.

Dernæst har det rent uddannelsesmæssige, hvor de forskellige bestemmelser tangerer dette spørgsmål, vel også fået en prioritetsstilling, og navnlig lægger vi vægt på, at de faglige udvalg indenfor de forskellige erhvervsområder dels har fået overdraget en myndighed, dels også et ansvar, som det er naturligt at placere på disse steder.

Ved behandlingen af en lærlingelov kunne man jo rejse det spørgsmål, om vi fortsat skulle anvende mesterlæren med beskyttende lovforanstaltninger, eller om vi skulle gøre uddannelsesspørgsmålet til et anliggende, som erhvervslivet alene måtte stå inde for.

Nu har man imidlertid fortsat valgt mesterlæren som den centrale fremgangsmåde, hvad også jeg fuldtud kan tilslutte mig, men dog stadig med et skyldigt hensyn til de nydannelser, der på uddannelsesområdet finder sted indenfor vort erhvervsliv. Vi må i dette råstoffattige land huske på, at vore fortrin ligger i en duelig og kvalificeret arbejdskraft, og skal vi bl. a.

udbygge vor industri for at finde muligheder for større afsætning af varer på verdensmarkedet, bør vi altid være i besiddelse af en dygtig arbejderstand, der kan forvandle råstofferne til gode og afsættelige produkter på verdensmarkedet. Ikke mindst i betragtning af de øjeblikkelige erhvervsøkonomiske tilstande har socialdemokratiet den opfattelse, at vi simpelthen ikke kunne forsvarer at stille lovforslaget i bero, da en forsinkelse i høj grad ville være skadelig for vore fælles interesser indenfor vort samfund.

Jeg skal afstå fra at komme ind på den drøftelse, der har fundet sted i pressen, og som på mange måder ikke tjener noget som helst rimeligt formål, udover at man skulle søge en placering for en vis politisk stillingtagen. Derimod vil det være mere rimeligt, at jeg trækker nogle af de punkter i lovforslaget frem, som vi for vort vedkommende tillægger en virkelig saglig vægt.

For det første vil jeg gerne henvise til en række af de bestemmelser, der tager sigte på den sociale beskyttelse af lærlingene, en beskyttelse, som efter vor opfattelse er blevet forbedret. Det drejer sig her om lærlingenes ret til 3 ugers ferie pr. læreår; det er nu tydeliggjort i lovforslaget, hvor det fastsættes, at lærlingen desuden har ret til ferie med løn i 1½ arbejdsdag for hver overskydende måneds læretid.

For det andet: der tilsikres alle udlæringer en feriegodtgørelse til brug ved afholdelse af den første ferie efter læretidens udløb. En sådan ordning har gennem mange år været gældende i jernindustrien; nu gøres den lovmæssig, og det overlades til parterne selv at finde frem til den form, som bedst passer — opsparing eller andet — og søge den omsat i det praktiske liv.

For det tredje: hvis en lærlings løn helt eller delvis består af kost og logi, skal værdien af en sådan løn ved betaling af kostpenge under ferie mindst beregnes i henhold til de efter ulykkesforsikringsloven fastsatte beløb.

For det fjerde: med hensyn til kravene til

[Hans Rasmussen.]

lærlingens værelse, hvor han har kost og logi hos læremesteren, er bestemmelserne i loven gjort tidssvarende, forsåvidt angår værelsets størrelse, beliggenhed og indretning. Værelser, der indrettes eller tages i brug efter denne lovs ikrafttræden, må kun benyttes til natophold for een lærling.

For det femte: hvad angår eventuelle sygdomstilfælde, kan mesteren stadig kræve lærlingens sygdom godtgjort ved lægeattest; men udgiften hertil, som efter den hidtidige lov har været afholdt af lærlingen, påhviler det nu efter lovforslaget læremesteren at afholde.

For det sjette: i samme forbindelse vil jeg pege på en ny bestemmelse om, at i det tilfælde en kvindelig lærling bliver gravid og ikke ønsker at hæve læreforholdet, kan såvel lærlingen som læremesteren forlange læreforholdet afbrudt i indtil 3 måneder før og 1 måned efter fødslen. Læreforholdet kan så forlænges tilsvarende. Forbedringen ligger efter vor opfattelse her på det uddannelsesmæssige område.

For det syvende: efter lovforslaget skal alle lærlinge nu deltage i den teoretiske undervisning, uanset hvor deres lærested og bopæl er beliggende i forhold til skolen; det vil sige, at man foreslår de hidtidige kilometergrænser ophævet. Selvom dette sammen med andre ændringer vil kunne medføre forøgede udgifter til lærlingenes befordring til og fra skole, vil disse udgifter dog ikke være højere, end at de med ansvarlighed kan udredes. Vi tillægger det også stor betydning, at samtlige lærlinge deltager i den teoretiske undervisning, og at det efter lovforslaget gøres til en pligt for læremesteren at ophæve en kontrakt i sådanne tilfælde, hvor en lærling nægter at følge undervisningen, eller hvor han med vedkommende undervisningsdirektørs godkendelse bortvises fra undervisningen.

For det ottende: videre understreger jeg den store betydning, vi lægger i lovforslagets bestemmelse om, at forsåvidt angår håndværk og industri, skal undervisningen finde sted i fagklasser for lærlinge fra samme eller beslægtede fag og gives særskilt for lærlinge på samme uddannelsesstrin, medmindre vedkommende faglige udvalg ønsker en anden ordning og denne tiltrædes af statens tilsyn.

For det niende: det vil måske her føre for vidt at komme langt ind på betydningen af bestemmelsen i lovforslaget om oprettelse af dagskoler og omlægningen af den teoretiske undervisning fra aftenskoleundervisning til dagskoleundervisning. Imidlertid ligger det nu helt klart, at dagskoleundervisning skal gennemføres senest 8 år efter lovens ikrafttræden, medmindre ganske særlige forhold gør sig gældende. Det er dog mit indtryk, at udviklingen på dette område allerede er godt i gang; i løbet af denne 8 års periode vil man sikkert få at se, at man lidt efter lidt indenfor de forskellige områder tager dagskoleundervisningen i brug, idet man er klar over, at skal en effektiv praktisk uddannelse i forening med en effektiv teoretisk kundskabsmeddelelse blive en kendsgerning, må nye fremgangsmåder i vort forjagede erhvervsliv tages i anvendelse.

For det tiende: foruden at tage sigte på en mere effektiv skoleuddannelse tilstræber lovforslaget en effektivisering og en modernisering af uddannelsen på selve lærestedet. I henhold til lovforslaget påhviler det nemlig de faglige udvalg at fremkomme med forslag til uddannelsesregler for vedkommende fag eller vedkommende del af et fag. Når sådanne uddannelsesregler er tiltrådt, skal de vedhæftes hver enkelt lærekontrakt, der oprettes. Derefter har man som nævnt ønsket at styrke de faglige udvalgs indflydelse på tilrettelæggelsen af såvel den praktiske som den teoretiske del af lærlingenuddannelsen; således har man i lovforslaget udvidet lærlingevoldgiftsretternes kompetence. Kort sagt, man har søgt at henføre afgørelsen af samtlige tvivlsspørgsmål, der kræver faglig indsigt, til disse voldgiftsretter.

Indenfor mit parti er vi tilfredse med, at man giver de organer, der er nærmest inde på livet af problemerne — nemlig i første række de faglige udvalg, i anden række lærlingerådet — øgede beføjelser. Vi er tilfredse med, at det nu bestemmes, at lærlingenes arbejdstid ikke må overstige den sædvanlig gældende arbejdstid for voksne arbejdere indenfor vedkommende fag. Ligeledes er vi tilfredse med, at visse bestræbelser indenfor folketingsudvalget sigtende til, at læretiden skulle forlænges med det antal måneder, som lærlingene gik på dagskole, ikke blev nogen realitet. Nu er det

[Hans Rasmussen.]

overladt til fagene selv at træffe en afgørelse, idet læretiden dog under ingen omstændigheder må overstige den i lovforslagets § 3 fastsatte maksimumslæretid.

Jeg tror hermed at have gennemgået en række områder i lovforslaget, på hvilke vi mener at der er opnået fremskridt i forhold til de nugældende lovbestemmelser, og derudover er der jo en del sædvaner og fremgangsmåder, som vi nu har fået indpasset i lovforslaget.

Jeg kan dog ikke undlade at fremføre et par måske syrlige bemærkninger med hensyn til lønnævnets formands funktion. Det er helt uforståeligt, at navnlig det radikale venstre, der har sunget sin sang om tvungen voldgift i interessestridigheder vel så lang tid, som dette parti har bestået, her på et område, hvor man nu kunne få en art voldgift indført, modsætter sig dette med hænder og fødder. At det radikale venstre og socialdemokratiet har modsatte principielle opfattelser, når det drejer sig om tvungen voldgift på arbejdsmarkedet, er en kendsgerning; men det forekommer os, at det navnlig på et område, hvor lærlingene er kontraktmæssigt bundet, ville have været en retfærdighedshandling, om man kunne overlade til lønnævnets formand at fastsætte betingelserne for lønningerne, hvis parterne ikke selv kunne blive enige herom, så meget mere som man ikke på dette område kan anvende midler af nogen som helst art. Det er for os uforståeligt, at navnlig det radikale venstres repræsentanter ikke har kunnet følge den indstilling, som lærlingekommissionens flertal på dette område har givet udtryk for. Men måske betyder denne praktiske politik fra det radikale venstres side en omstilling i dets tankegang med hensyn til brugen af tvungen voldgift, og hvis dette er tilfældet, kan mit parti udtrykke sin absolutte tilfredshed hermed, og så får vi vel nok lærlingelønningernes størrelse ordnet, som det hidtil er sket.

Jeg skal ikke yderligere fordybe mig i lærlingebegrænsningernes ophævelse, men vil blot understrege, at ingen, ej heller de politiske partier, kan være interesseret i en urimelig overfyldning af de forskellige fag. Bagerfaget havde jeg lejlighed til under første behandling at sige nogle ord om; det har både i 1920'erne og 1930'erne været ude

for en arbejdsløshed, som sikkert ingen ønsker igen skal opstå indenfor dette område. Fornylig har arbejderne og arbejdsgiverne i dette fag revideret den gamle lærlingeskala med tilpas hensyntagen til det absolut rimelige og nødvendige i en tilgang til faget, og jeg kan i hvert fald ikke tro andet, end at det er en af de ordninger, der med lærlingerådets hjælp må kunne kombineres med lovens bestemmelser, når denne føres ud i livet.

Indenfor mit parti har vi absolut ikke ønsket at anlægge doktrinære synspunkter, ej heller når det drejer sig om den rimelige og nødvendige tilgang af lærlinge på de forskellige virksomheder, og på dette område har vi nu bøjet meningene mod hinanden. Men selvom bestemmelserne i de kollektive overenskomster om begrænsningen af lærlinge indenfor et fag altså nu bliver ugyldige, så vil jeg dog gerne om dette punkt tilføje, at når vi fra socialdemokratisk side har haft så stærk en modvilje mod en øjeblikkelig ophævelse af lærlingeskalaerne, skyldes dette bl. a., at det høje folketing natten mellem den 12. og 13. april i år ophøjede forligsmandsforslaget til lov. På dette tidspunkt var der ingen af de borgerlige partier i salen, der ønskede at tidsbegrænse loven til den 1. marts 1957, idet man meget stærkt fastholdt, at der overhovedet ikke kunne foretages ændringer i de af forligsmanden opstillede bestemmelser. Dette synspunkt bøjede socialdemokratiet sig for, og vi havde derfor ventet en stærkere goodwill overfor tanken om ikke fra folketingets side at gribe ind i dette mæglingforslag, således som det faktisk gøres ved gennem revisionen af lærlingeloven øjeblikkelig at ophæve alle bestående lærlingebegrænsninger. Det havde været rimeligt, om de borgerlige partier kunne have vist så megen velvilje i spørgsmålet om lærlingeskalaernes ophævelse, at disse først var faldet bort ved udgangen af indeværende overenskomstperiode, nemlig den 1. marts 1958, og således at de arbejdsgivere og arbejdere, der havde indgået lærlingebegrænsninger uden tvang af nogen som helst art, også fik tid til en passende afvikling af dem. Det er et synspunkt, som jeg forstår man også fuldtud har kunnet godkende indenfor Dansk Arbejdsgiverforening.

Vor tilslutning til lærlingebegrænsnin-

[Hans Rasmussen.]

gernes ophævelse må imidlertid ses i forbindelse med den adgang, der er givet lærlingerådet til at dispensere, hvor det godtgøres, at begrænsninger udelukkende tilsigter at sikre en forsvarlig oplæring af lærlingene. Det er bl. a. forudsætningen fra vor side for at acceptere den nye § 32, og det må forstås således, at bestemmelsen om dispensation ikke alene er indføjet som en dispensationsadgang, men at den faktisk også skal anvendes i alle de tilfælde, hvor det er motiveret udfra hensynet til uddannelsens kvalitet. Alene herudfra vil man bedst kunne tilgodese både hensynet til de unge, der tiltræder en uddannelse indenfor de forskellige fag, og hensynet til de pågældende fags standard fremover.

Til sidst vil jeg henlede opmærksomheden på, at der foreligger nogle ændringsforslag udenfor betænkningen, stillet dels af det kommunistiske parti, dels af retsforbundet. Jeg skal ikke nu gøre bemærkninger til disse ændringsforslag, idet jeg gerne vil have dem motiveret først her fra talerstolen; derefter kan jeg vende tilbage til dem.

Jeg skal altså med de bemærkninger, jeg nu har fremført, på mit partis vegne anbefale lovforslaget og de i betænkningen stillede ændringsforslag til det høje tings vedtagelse.

Ingmar Wagner: Den kommunistiske gruppe har til denne anden behandling af lærlingelovsforslaget stillet en række ændringsforslag samt nogle underændringsforslag. Disse ændringsforslag falder helt i tråd med de udtalelser, jeg fremkom med under lovforslagets første behandling, og angår ting, som man jo ikke har taget hensyn til i udvalget. Vore ændringsforslag er samtidig udtryk for, at den kommunistiske gruppe på det kraftigste vender sig imod de forringelser af lovforslaget, som udvalget har foreslået. I særdeleshed vender vi os imod de indgreb, det kommer til at betyde i de faglige overenskomster.

Jeg skal kort omtale nogle af de ændringsforslag, vi har stillet. Det første er ændringsforslaget til § 3, stk. 2, 2. punktum. Det betyder kort og godt, at kommunisterne har den opfattelse, at det i intet fag er nødvendigt at have en læretid udover 4 år. For langt de fleste fags vedkommende er

dette jo allerede gennemført, og en række fag forbereder en kortere læretid end den nu eksisterende på 4 år. Skal der imidlertid være alvor bag den megen tale om at skaffe plads i erhvervslivet til de store årgange af unge, er det vor opfattelse, at læretiden ikke alene højst må være 4 år, men der er også al grund til at nedsætte den i en række fag. Her drejer det sig naturligvis i første række om de stærkt industrialiserede fag — jeg kan blot nævne metalindustrien. Jeg ved, at en sådan udvikling længe har været forberedt, og det er klart, at såfremt der skal flere unge ind på arbejdspladserne, er det nødvendigt, at læretiden bliver nedsat, og det er også nødvendigt, at arbejdstiden følger med nedad. Sker dette, vil nogle af de første og største forudsætninger for at få flere unge ind i erhvervslivet være tilstede, og på den måde vil der være mulighed for at give de store årgange en virkelig håndsrekning. Går man denne vej, vil det batte betydeligt mere end de mange pæne taler, der er holdt om det vigtige samfundsproblem, som de store årgange er.

Vort andet ændringsforslag er til § 4, stk. 2, og går ud på at sikre alle lærlinge en rimelig løn. Der er stadig en række fag, hvor lærlinge lønnes efter mestrenes forgodtbeholdende. Jeg ved, det efterhånden kun er få, men det er de fag, hvor de faglige organisationer ikke har indflydelse. Vort ændringsforslag er helt i overensstemmelse med de regler, der almindeligvis er gældende på arbejdsmarkedet, og det indebærer samtidig en garanti for, at lærlingene ikke vil kunne udnyttes, som det er tilfældet i nogle fag. Det drejer sig måske også her kun om få, men der findes dog stadigvæk fag, hvor det for overhovedet at komme i lære er nødvendigt, at man betaler for sin uddannelse.

I ændringsforslag nr. 3 foreslår vi en ny affattelse af § 5, stk. 1, hvorefter lærlingungdommen får 3 ugers sammenhængende ferie. Vi kan ikke godkende, at ferien for de unge opdeles i 2 uger om sommeren og 1 uge om vinteren. Det er da heldigvis også sådan, at en lang række fag i hvert fald for de unges vedkommende har gennemført, at de får 3 ugers sammenhængende ferie.

Den gældende ordning, som man fastholder i lovforslaget, synes jeg er en dårlig ordning, der ikke er i overensstemmelse

[Ingmar Wagner.]

med de unges tarv. Vi har tidligere her i tinget foreslået særlige feriebestemmelser for de unge under 18 år, således at de blev bedre stillet end deres ældre kolleger ved at få 4 ugers ferie, og vi har stadig den opfattelse, at dette ville være det rigtigste. Det er da også almindelig kendt, at man i en række lande, bogstavelig talt i hele Europa, har en særskilt ferieordning for de unge under 18 år, så at de får længere ferie end deres ældre kolleger. En bedre ferielovgivning vil også være et skridt — omend kun et lille — på vejen frem mod at få flere unge beskæftiget. Det er et synspunkt, man må forvente vil blive forstået her, hvor alle i ord går ind for, at der skal flere unge ind på arbejdspladserne.

I samme ændringsforslag foreslår vi, at den frist på 1 måned, som læremesteren ifølge lovforslaget har til at give lærlingen besked om tidspunktet for ferien, ændres til, at man skal give lærlingen besked, 2 måneder inden han skal have ferie, og at mesteren, samtidig med at der tales ferie med lærlingen, skal tage hensyn til dennes ønsker.

Ændringsforslag nr. 4 til § 6 går ganske enkelt ud på, at prøvetiden for en lærling nedsættes fra 6 måneder til 3 måneder. Det er et synspunkt, som også lærlingebevægelsen gentagne gange har fremført. 3 måneder vil efter vor opfattelse være tilstrækkeligt for mesteren til at konstatere, hvorvidt en ung mand eller kvinde egner sig til det fag, som den pågældende har været så heldig at få læreplads i. Lærlingebevægelsen har gentagne gange påtalt, at der er arbejdsgivere, der til trods for, at de ikke ønsker at beholde en lærling, alligevel har beholdt denne i den 6 måneders prøvetid og benyttet ham til forefaldende arbejde, f. eks. som bud eller arbejdsdreng, fordi det har kunnet betale sig, og når så prøvetiden er udløbet, er lærlingen blevet opsagt. Vi stiller dette ændringsforslag om en nedsættelse af prøvetiden til 3 måneder, fordi vi mener, at dette misbrug bør høre op.

Det næste ændringsforslag burde det vel egentlig slet ikke være nødvendigt at stille i det herrens år 1956. Det er en urimelighed, at det er tilladt at lade 3 unge mennesker bo i eet værelse gennem deres uddannelses-tid. Jeg er helt klar over, at der vil ske

forbedringer ved den nye lov, og det er forhåbentlig også i meget få tilfælde, en sådan sammenhobning finder sted, men det er efter vor opfattelse urimeligt, at forbedringerne, når loven bliver gennemført, ikke også kommer til at gælde for de unge, som allerede arbejder under en lærekontrakt. Vi mener, det er nødvendigt at få gennemført med det samme for alle unge, at hver enkelt får eget værelse. Jeg tror ikke, det er nødvendigt at understrege, at det er umuligt at have noget egentligt privatliv for unge, som ikke har deres eget værelse. Det må være en ret for enhver ung ikke alene, som der står i lovforslaget, at have sit eget sengested, men også et værelse, som han eller hun kan ty til i sin fritid.

Den tilføjelse, som kommunisterne foreslår til § 9, stk. 2, har til formål at sikre, at lærlingene ikke bliver uretfærdigt behandlet. Der kan jo være tilfælde, hvor det er forkert, at en lærling afskediges på grund af længere tids sygdom. Der kunne eventuelt være tale om en ulykke på arbejdspladsen, der krævede et langvarigt sygeleje. Derfor stiller vi vort ændringsforslag nr. 6 om, at mesteren ikke uden først at have indhentet godkendelse fra det faglige udvalg kan afskedige en lærling på grund af sygdom.

I underændringsforslaget til ændringsforslag nr. 16 til § 9 i udvalgets betænkning foreslår vi kort, at ændringsforslaget udgår. Vi finder, at det er et urimeligt forslag, der ikke alene lugter af manglende tillid til de unge, men også efter min opfattelse er en art diskriminering af lægestanden. Der kan da ikke være tvivl om, at i sygdomstilfælde er det eneste rigtige, at lærlingen konsulterer sin egen læge. Det kan da ikke være mesterens opgave at bestemme, hvilken læge en lærling skal have, når det drejer sig om at udstede attester. Derfor afviser vi ændringsforslaget i betænkningen.

Ved første behandling af lærlingeforslaget kritiserede flere medlemmer § 10, der skulle være en beskyttelse for kvindelige lærlinge i tilfælde af graviditet. Jeg har den opfattelse, at hvor det er muligt uden at betyde en svækkelse af den gravide elevs eller lærlings arbejde, bør hun have lov til at arbejde længst muligt for at få sin uddannelse færdig. Jeg forstår fuldtud, at der måske i enkelte virksomheder kan være forhold, som umuliggør en sådan ung kvindes ar-

[Ingmar Wagner.]

bejde, men jeg er samtidig alvorligt bange for, at lovforslaget med den formulering, det har fået, kan medvirke til, at forkerte moralske hensyn kan blive årsagen til, at en arbejdsgiver ønsker en gravid kvindes læreforhold opløst. Det er udfra ønsket om, at der skabes sikkerhed for, at dette ikke kan ske, at kommunisterne foreslår, at en eventuel afskedigelse ikke kan foretages af arbejdsgiveren, uden at det faglige udvalg har godkendt den.

§ 13 er utvivlsomt den vigtigste paragraf i dette lovforslag. I årevis har lærlingene krævet dagskolens indførelse, og dette krav er også blevet støttet af fagbevægelsen. Folketinget har som bekendt gennem årene modtaget talrige henvendelser fra lærlingene om at gennemføre deres snart 50-årige krav om dagskole. Ved lovforslagets første behandling blev det udtalt, at lærlingene ikke ved dette lovforslag fik det, de havde ventet og håbet på, ja, såvidt jeg husker, udtalte også ministeren sig i den retning, at de unge ikke kunne være helt tilfredse med det, der nu så dagens lys. Forslaget om indførelse af dagskole i løbet af 8 år var en stor skuffelse for lærlingeungdommen, hvad alle deres organisationers blade og de udtalelser, lærlingebevægelsen er kommet med, viser, ikke mindst efter at folketinget ved tidligere behandlinger havde udtalt sig meget sympatisk om indførelse af dagskole. Sådan var det i hvert fald, dengang vi kommunister stillede forslag derom. Vi fik at vide, at dagskolen nok skulle komme; den ville blot komme som et samlet hele i en ny og bedre lærlingelov.

Jeg skal ikke denne gang gentage de talrige udtalelser fra kompetente faglige ledere, ledere af tekniske skoler og direktøren for Det tekniske Selskabs Skoler i København, om, at dagskolen kan indføres uden altfor store besværligheder, blot arbejdsgiverne og deres partier her i folketinget ville vise sig lidt fra den gode side, stille sig forstående overfor ungdommen, overfor et almindeligt fremskridt, som burde støttes af alle.

Der er imidlertid ingen ændring sket til det bedre ved udvalgets arbejde, tværtimod. Det lyser ud af bemærkningerne til ændringsforslag nr. 28 i betænkningen, at dagskolen skal syltes endnu længere end i 8 år. Der

står jo direkte i betænkningen, at det sikkert ikke i ringe omfang vil blive nødvendigt at anvende undtagelsesreglerne i lovforslagets § 13, stk. 3. Det viser os, at arbejdsgiverne — det er vel deres repræsentanter, der har fremsat sådanne synspunkter — ikke er til sinds at gennemføre noget sådant, hvis det bliver muligt for dem at forhindre det. Jeg så også i går i dagbladet „Børsen“ nogle udtalelser, som det ærede medlem hr. A. C. Normann havde fremsat, og som helt faldt i tråd med de meget forbeholdne bemærkninger, der er fremsat i betænkningen. Efter hvad der er udtalt i „Børsen“, og efter hvad der står i betænkningen, tror jeg, at man forsøger — jeg vil sige det stærkt — at få vejen beredt for endnu en gang at snyde lærlingeungdommen, at dagskolen for nogle fags vedkommende skal skydes ud i en uvis fremtid.

Jeg ville meget gerne høre den egentlige begrundelse for påstanden om, at det sikkert bliver nødvendigt at anvende undtagelsesreglerne i lovforslaget. Jeg mener, at det simpelthen er en skandale at åbne vejen for noget sådant. Det kan ikke være et spørgsmål om skoler. Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen kom ved lovforslagets første behandling med en række, skal vi sige, hug- og stikfaste undersøgelser, som smedeforbundet har foretaget i denne sag, og disse viste, at der var forhåndenværende skoler. Skulle der alligevel komme til at mangle nogle enkelte, ja, så er der murere nok, der kan tage fat på at opføre tekniske skoler, og de vil sikkert meget hellere bygge tekniske skoler end f. eks. kaserner. Der er også kvalificerede lærere nok. I det hele taget kan indførelsen af dagskolen gennemføres betydelig hurtigere end foreslået og uden yderligere udgifter for samfundet, og det er derfor, at kommunisterne har stillet ændringsforslag om at indføre dagskoleundervisning snarest og senest 1 år efter lovens ikrafttræden, idet vi føler, at ordningen kan gennemføres, og at den er i overensstemmelse med de løfter, der er givet de unge, og også med, hvad der tidligere er blevet sagt her i tinget, ja, at det er helt i overensstemmelse med de ønsker og forhåbninger, som lærlingene har til en ny lærlingelov.

Forslaget om en hurtig gennemførelse af

[Ingmar Wagner.]

dagskolen kan ikke efter min opfattelse afvises med, at det ikke kan lade sig gøre. Jeg vil endnu en gang henvise til det ærede medlem hr. Hans Rasmussens udtalelser i januar, der tyder på, at der kan ske noget på dette område, og jeg kan måske yderligere henvise til det socialdemokratiske dagskoleforslag, der blev lagt på folketingets bord så tidligt som i 1952. Jeg har mange gange her i salen på kommunisternes vegne fremhævet de fordele, som dagskolen har fremfor den upopulære aftenskole, nemlig at denne undervisningsform er langt mere effektiv, at den betyder, at lærlingene ikke mere skal have en længere arbejdstid end de udlærte arbejdere, og mange andre ting. Når folketinget endnu en gang slår dagskolen ned, vil det betyde, at lærlingeungdommen ikke alene bliver skuffet, men, som jeg før sagde, vil føle sig direkte snydt af folketingets flertal.

Til trods for disse bitre bemærkninger håber jeg, at dagskolen må blive gennemført hurtigt, og vi foreslår i denne, forhåbentlig korte, overgangsperiode, at aftenskoleundervisningen ikke må foregå efter kl. 20. Lærlingenes arbejdstid er i forvejen rigelig lang. Jeg kan blot nævne nogle af de undersøgelser, som centralarbejdsanvisningskontoret har foretaget, og som viser, at lærlingenes optagne tid i vinterhalvåret svinger imellem 12 og 18 timer daglig. Sådanne forhold burde forbydes ved lov. Vi vender os imod, at lærlingene, sådan som det vil blive tilfældet, hvis lovforslaget vedtages med de i betænkningen foreslåede ændringer, skal kunne holdes på aftenskolen indtil kl. 21; dette vil jo betyde en direkte forringelse i forhold til den gældende ordning.

For at lette lærlingene i den overgangsperiode, der vil blive, indtil dagskoleundervisningen er en realitet, foreslår vi i vort ændringsforslag nr. 10 til § 14, stk. 3, at lærlingene får fri for arbejde i det samme timeantal, hvori de deltager i aftenskoleundervisningen. På den måde vil man komme den urimelighed til livs, at lærlingene skal have længere arbejdstid end de udlærte arbejdere. Den praksis, som vi her foreslår, vil jo også blive gældende, når dagskoleundervisningen bliver gennemført. Hvorfor så ikke tage skridtet fuldtud med det samme og også lade disse forhold

gælde for dem, der skal gå på aftenskole i overgangsperioden? Der er al mulig grund til, at denne ordning bliver gennemført aldeles omgående; det vil være en naturlig lettelse i disse unge arbejderes arbejdsforhold.

Med hensyn til vore underændringsforslag til ændringsforslag nr. 35 i udvalgets betænkning er to af disse en naturlig følge af de ændringsforslag, vi har stillet vedrørende lærlingene i industri- og håndværksfagene, da det er klart, at de samme forhold må være gældende for lærlinge i handels- og kontorfagene.

Udover den foreslåede ændring til den nye § 32 i udvalgets betænkning, som jeg skal komme tilbage til, skal jeg sige et par ord om underændringsforslag nr. 12 om en ny affattelse af stk. 1. i den nye § 18. Her foreslår vi, at lærlingenes arbejdstid ikke må overstige 48 timer ugentlig. For håndværksfagene er dette det almindeligt gældende, naturligvis aftenskolen fraregnet; men det er langt fra gældende for alle lærlinge og elever, f. eks. ved handelen. Det er således ikke ualmindeligt, at elever på kontrakt i stormagasinerne har betydelig længere arbejdstid. Af denne grund mener jeg, det er nødvendigt, at det i loven slås fast, at arbejdstiden ikke må overstige 48 timer ugentlig. Det mest rimelige ville være, at man i en lov som denne tog hensyn til de krav, som arbejderbevægelsen stiller om en 44 timers arbejdsuge. Men disse krav er jo ikke gennemført, heller ikke for lærlingene i industri og håndværk, og mit parti har derfor undladt at stille ændringsforslag herom, selvom det vel ville være det rigtige.

Endelig er der vort underændringsforslag nr. 14, der omhandler spørgsmålet om lærlingeskalaerne eller lærlingebegrænsningen, som nogle kalder de aftaler, der er afsluttet mellem arbejdsgiver- og arbejderorganisationerne for at sikre fagernes naturlige udvikling, sikre en lærlingetilgang, der er i overensstemmelse med de beskæftigelsesmuligheder, som forefindes i fagene. Det er et vigtigt problem, måske det aller vigtigste, måske også det allervanskeligste, vi skal tage stilling til indenfor dette område. Mit parti vil på det skarpeste vende sig imod det, hvis lovgivningsmagten endnu en gang vil gribe ind overfor aftaler, der på

[Ingmar Wagner.]

lovlig vis er afsluttet mellem arbejdernes og arbejdsgivernes organisationer. Her er jo tale om et groft indgreb i faglige aftaler, og noget sådant bør folketingset afholde sig fra. Man skulle mene, at folketingset allerede var blevet belært om, at det ikke uden videre kan bryde ind i de faglige overenskomster. Jeg kan blot henvise til arbejderklassens magtfulde demonstrationer imod mæglingforslagets ophøjelse til lov. Burde de ikke advare tinget imod endnu en gang at bryde ind i arbejdernes overenskomster? Folketinget har pligt til at respektere lovligt indgåede aftaler på arbejdsmarkedet. Jeg kan også henvise til det, som det ærede medlem hr. Hans Rasmussen sagde, at folketingset jo har været med til at lovfæste disse aftaler, da det ophøjede mæglingforslaget til lov i april måned.

Hvad der også er værd at bemærke i denne sag, er, at dette indgreb overfor organisationerne ikke vil hjælpe ungdommen en tøddel. Hele den omfattende kampagne, der af de borgerlige partier og deres presse er ført imod de forbund, der har lærlingskalaer, har efter mit partis opfattelse udelukkende haft til opgave at vende opmærksomheden bort fra det, der må være det centrale i dag: en saglig indsats fra statsmagtens side — naturligvis også fra erhvervslivet — for at skaffe beskæftigelse til de store årganges ungdom. Det foreslåede indgreb giver ikke mere arbejde; det er et angreb på arbejderbevægelsen og betyder derfor ingen hjælp til ungdommen, tværtimod. Hvad nytter det at ophæve lærlingskalaerne i fag, hvor det med sikkerhed kan siges at når lærlingen har fået sit svendebrev, kan han træde ind i de arbejdsløses rækker eller eventuelt blive ufaglært arbejder? Så er det i realiteten sådan, at lærlingen gennem fire år har arbejdet for underbetaling, medens arbejdsgiveren gennem lærlinguddannelsen har sikret sig en billig arbejdskraft.

Ordførerne i denne sag har jo i dag haft besøg fra Dansk Typograf-Forbund, og der kan være grund til at se på, hvad udvalgets ændringsforslag efter det, der blev fremhævet i dag, kommer til at betyde for typograffaget. Det er forståeligt, at typograferne føler, at der her ikke er tale om

et sagligt lovgivningsarbejde, men om et angreb på arbejdernes organisationer, et angreb på faglige rettigheder, som måske oven i købet — det kom typograferne frem med på mødet i dag — er inspireret af bogtrykkerinteresser; jeg ved ikke, om det er rigtigt, men det blev i hvert fald fremhævet. I mere end 50 år har der været lærlingskalaer hos typograferne, og faget har ad denne vej sikret sig en harmonisk tilgang af arbejdskraft. Dette fag har en uddannelse af sine lærlinge, hvorom man vistnok kan sige, at den har været et eksempel for andre fag; faget har vel endda gennemført forhold, som er betydelig bedre end dem, der er foreslået i det lovgivningsarbejde, vi behandler i dag. Desuden findes der — det er værd at bemærke — ifølge typografernes oplysninger til partiernes ordførere indenfor dette fag mere end 400 uudnyttede læresteder. På trods af lærlingskalaerne er mulighederne altså ikke fuldt udnyttet.

Hvis folketingset ikke respekterer de bestemmelser, der var med i forligsmandens mæglingforslag, som jo blev vedtaget og skal gælde indtil 1. marts 1958, vil det betyde, at folketingset f. eks. i typograffaget nedbryder det dygtige lærlingearbejde, som gennem en årelang indsats er udført. Vedtages lovforslaget og udvalgets ændringsforslag, vil der her blive mulighed for, at de arbejdsgivere, som af faglige grunde ikke kan sikre lærlingene en forsvarlig uddannelse, men som blot er interesseret i billig arbejdskraft, kan udnytte lovgivningen, og på samme måde kan man risikere det går i en række andre fag. Jeg ved, at også handels- og kontormedhjælperne er meget nervøse for det indgreb, der her er tale om.

Kommunisterne kan ikke medvirke til en politik som denne. Skulle folketingset gennemføre dette indgreb imod arbejderbevægelsen, samtidig med at der af udvalget er foreslået andre forringelser af det foreliggende lovforslag, så kommer kommunisterne til at forbeholde sig deres stilling. Jeg er bange for, at loven bliver en begrænset hjælp til ungdommen, nærmest en narresut for visse fag, når det drejer sig om fagskoler. Vi er enige i, at der må gøres noget for de store årganges unge — derom er der ingen tvivl — der skal sikres dem uddannelse og beskæftigelse. Men det sker ikke ved at op-

[Ingmar Wagner.]

hæve de eksisterende lærlingeskalaer, hvor der er fuldt overblik over beskæftigelsen. Arbejdsmarkedskommissionen har jo da også klart erkendt, at bl. a. typograferne har gjort deres indsats for at hjælpe de store årganges unge ind i erhvervslivet ved til stadighed at antage flere lærlinge.

Det, der efter kommunisternes opfattelse nu er brug for, er en samlet plan f. eks. fra arbejdsmarkedskommissionen: at denne foretager undersøgelser af, hvor beskæftigelsesmulighederne findes i dag — det er jo også synspunkter, som har været fremme i lærlingekommissionen og andre steder — samtidig med at der opstilles lærlingeskalaer i de fag, der stadigvæk udvikler sig. Der er jo en række fag — jeg kan bl. a. nævne metalarbejderforbundet — hvor der ingen skalaer er, men hvor der er mangel på lærepladser; selv store virksomheder indenfor metalindustrien, som har plads til mange lærlinge, antager ingen, men har lange ekspektancelister. Hvis man går hen til en større maskinfabrik, kan man blive skrevet op for måske at komme i lære i løbet af 1960erne.

Er der ikke arbejdspladser nok, må man efter kommunisternes opfattelse — i overensstemmelse med arbejderbevægelsens krav — have nedsat arbejdstiden. Der er ligeledes mulighed for, således som jeg allerede har sagt, i en række fag at gennemføre en følelig nedsættelse af læretiden. Det må, samtidig med at man henviser til de store årgange, som jo har været draget med ind i debatten om dette lovforslag, forsøges ad andre veje at skaffe plads. Der må flere ind på gymnasierne f. eks., hvorfor der bl. a. må bygges nye gymnasieskoler, og der må under uddannelsen sikres de unge studerende stipendier; der må flere unge ind på seminarierne, på de højere læreanstalter o. s. v., o. s. v., ligesom teknikeruddannelsen må udvides. Det er ad den vej, man må finde frem for at få beskæftiget de store årgange af unge. Det er den slags positive skridt, der er nødvendige, sideløbende med,

at der gennemføres en ordentlig lærlingelov, som ikke griber ind i arbejderklassens overenskomstforhold.

Det er, hvad jeg på den kommunistiske gruppes vegne vil sige her i første omgang om vore ændringsforslag til lærlingelovsforslaget, idet jeg understreger, hvad jeg sidst sagde, at skal der virkelig være nogen mening i den megen snak om de store årgange, er det nødvendigt, at der bliver taget helt anderledes fat, at der vises veje frem for de unge, så de kan få beskæftigelsesmuligheder til gavn ikke alene for sig selv, men for hele det danske samfund.

J. M. Pedersen: Det er ikke just med nogen begejstring, jeg på retsforbundets vegne skal tale om det lovforslag, der her er til behandling. Det er ikke, fordi vi ikke ønsker det bedste for de unge, vi ønsker så mange lærepladser som muligt og så mange unge sat ind i arbejdet som muligt, men vi tror ikke på statens overhåndtagende indgreb, regulering og indblanding i alt. Vi tror, det er erhvervslivet selv, der skal klare disse opgaver, vi tror, at hvis vi får forholdene lagt tilrette sådan, at det er muligt for arbejdere og arbejdsgivere selv at løse disse spørgsmål, vil vi få dem løst bedre, end ved at staten griber ind, end ved at staten påtager sig løsningen af dette problem.

Vi har udenfor betænkningen stillet 4 ændringsforslag. Ændringsforslag nr. 1 går kun ud på, at ordet „skal“ erstattes med ordet „kan“ . Denne ændring er så lille, at jeg håber, der kan blive et flertal for den. Vi har stillet dette ændringsforslag, fordi vi mener, at kontraktforholdet skal være frit, vi er ikke tilhængere af kontrakttvang, vi ønsker kontraktfrihed. Vi mener, at kontrakten må udarbejdes frit, udelukkende mellem lærlingen, dennes værger og arbejdsgiveren, og nyde den retsbeskyttelse, som almindelige kontrakter nyder her i landet. Vi mener, at staten ikke skal blande sig så meget ind i dette forhold, og vi mener yderligere, at ikke alene de unge, der har

[J. M. Pedersen.]

stået i lære en bestemt læretid, skal kunne få svendebrev, men der skal også være mulighed for, at andre, som har kvalificeret sig til at aflægge svendep prøve, skal kunne få svendebrev. Det er arbejdets udførelse, det kommer an på, mere end den måde, hvorpå den pågældende har lært arbejdet; det er arbejdets udførelse, der skal betinge, at den pågældende kan få svendebrev. Vi ønsker, at den dygtige arbejdsmand, som gennem nogle år har arbejdet, det være sig indenfor murerfaget, indenfor metalindustrien, ja, indenfor næsten alle fag, også skal have mulighed for at erhverve svendebrev og rykke op til at få svendeløn. Det kan han have gjort sig lige så fortjent til som nogen, der lærer faget i den unge alder.

Ved vort ændringsforslag nr. 2 foreslår vi, at 2.—4. punktum i § 1, stk. 8, skal udgå. Vi ønsker ikke disse kontrolforanstaltninger indført i loven, idet vi mener, de bliver altfor omfattende, og at de er unødvendige.

Med vort ændringsforslag nr. 3 til § 5 tilsigter vi, at lærlingene med hensyn til deres ferieordning kommer ind under de almindelige regler i ferieloven af 31. marts 1953. Vi synes ikke, det er nødvendigt at lave en speciel ferieordning for lærlinge.

I vort ændringsforslag nr. 4 til § 13 foreslår vi, at stk. 3 i paragraffen skal udgå. Dette stykke angår dagundervisningen. Det er et af de problemer, som har været særlig fremme under behandlingen af dette lovforslag, og det blev også omtalt af det ærede medlem hr. Ingmar Wagner. I modsætning til det ærede medlem vil vi ikke gå ind for dagskolen — af mange forskellige grunde. Det ærede medlem hævdede, at dagskolen kunne indføres, bare der udvistes større vilje fra arbejdsgivernes side. Det er, som om man altid vil skyde arbejdsgiverne i skoene, at de ikke vil lade deres lærlinge få fri i arbejdstiden, således at de kan gå i skole, at arbejdsgiverne vil udnytte lærlingene de fulde 8 timer hver dag til arbejdet. Det er slet ikke det, der ligger til grund derfor. Det er, fordi mange, ikke alene indenfor arbejdsgivernes kreds, men også i arbejdernes rækker, ser sådan på det, at det gælder om, at lærlingene får deres fulde arbejdstid. Det er dog det faglige arbejde, de skal have lært, det er meningen

med læretiden — ikke at de skal gå på skolen for at uddanne sig til ingeniører eller konstruktører, dertil er der andre muligheder for dem. Det er nødvendigt i denne teknikkens tid, at lærlingene bliver så dygtigt og så godt uddannet, som der er mulighed for. Indenfor et enkelt fag, bagerfaget, vil det også skabe vanskeligheder, hvis lærlingene skal gå i skole om dagen, idet det vil bevirke, at bagerlærlingene så vil få endnu længere arbejdstid, end hvis de må gå på skole om aftenen. Om dagen skal de normalt sove, og hvis de skulle have undervisning om dagen, måtte de jo vækkes.

Jeg tror i det hele taget, det er et spørgsmål, som vi skulle overlade til det private initiativ at ordne, ligesom det er sket hidtil. Det har hidtil været erhvervene i samråd med de faglige organisationer, der har oprettet skoler og ordnet det spørgsmål, og jeg tror, det vil være det bedste, at vi fortsætter ad denne linie.

Også jeg tror, det ville være en fordel at få de store årgange beskæftiget, hvad jo er blevet så stærkt fremhævet under behandlingen af dette lovforslag, og jeg vil gerne takke udvalget, fordi man er blevet enig om at stryge begrænsningen af tilgangen, altså at ophæve de såkaldte lærlingskalaer. Jeg tror ikke, den foregående taler har ret i, at vi kan få flere i lære — hvilket også vi ønsker — ved at sætte arbejdstiden ned. Det er absolut ikke den vej, vi skal gå for at få afhjulpet manglen på lærepladser; der er andre og bedre og mere frugtbringende veje at gå. Jeg tror, det ville være klogere, at man i stedet for at ville skaffe lærepladser ved at sætte arbejdstiden ned førte en sådan politik, at der blev skabt større købeevne og blev givet forbrugerne mulighed for at få tilfredsstillet deres behov i højere grad, end der er mulighed for nu, således at der blev efterspørgsel efter større arbejdskraft og dermed større efterspørgsel efter lærlinge.

Det hævdes, at der ved denne lov vil ske et indgreb i organisationernes overenskomstforhold. Jeg kan ikke se, at det er noget alvorligt indgreb; loven kan måske bevirke et lille indgreb i overenskomstforholdene, men vi skal dog ikke have vort samfund indrettet sådan, at de gamle medlemmer i organisationerne kan skabe

[J. M. Pedersen.]

sig et monopol og sige: vi vil bestemme, hvilken tilgang af unge der må komme til faget. Der må ikke skabes monopol dér, vi har monopoler nok i erhvervslivet, særlig i handelen, hvor forskellige organisationer skaber sig et monopol og siger: her vil vi være alene, vi tillader ikke unge at komme til, vi vil selv bestemme, hvilken konkurrence der skal være i faget.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale det høje tings medlemmer at stemme for de af mig stillede ændringsforslag.

N. Chr. Christensen: Det lovforslag, der er til anden behandling, forslaget om lærlingeloven, har jo navnlig på det sidste vakt den største interesse ude omkring i de mange hjem, hvor man venter på en afklaring af situationen med hensyn til betingelserne for at få de unge i lære. Jeg røber ikke nogen hemmelighed ved at sige, at indenfor læremestrenes kreds har der været stærk ængstelse for, at lærlingeloven skulle blive udformet på en sådan måde, at mestrenes besværligheder ved at uddanne de unge mennesker øgedes.

Efter at vi nu i 31 møder har gennemdrøftet dette lovforslag, tror jeg at kunne sige, at det, der er kommet ud af udvalgsarbejdet, stort set vil borttage den ængstelse, som har været tilstede i håndværkerkredse, og det vil give en mere optimistisk indstilling i de mange hjem, som har unge, der skal gå ind på arbejdsmarkedet.

Udvalgets ærede ordfører har i sin indledende tale gennemgået de mange ændringer, der er foreslået af udvalget. En del af disse ændringer skal jeg ikke komme dybt ind på, men nogle af dem bliver vi fra vor side nødt til at føje kommentarer til for at give udtryk for, hvad der har været vort synspunkt under denne sags behandling.

Det siger sig selv, at når modstridende interesser står overfor hinanden, men der dog bagved det hele står et fælles ønske om at skabe en god lov for ungdommen, må en sådan lov bygges op på et kompromis. Derfor kan naturligvis intet parti føle sig helt tilfreds med det, der er kommet ud af det; men stort set tror jeg alligevel, at vi må være tilfredse med resultatet, fordi det efter vor opfattelse er bedre end det lovforslag, der oprindeligt blev fremsat.

Jeg skal nævne nogle af de ændringer, som vi tillægger stor betydning.

Ministerens oprindelige forslag indeholdt en bestemmelse om, at aldersgrænsen for indgåelse af lærlingekontrakt sættes op fra 18 til 19 år. Udvalgets ærede ordfører gjorde opmærksom på, at socialdemokratiets første indstilling i kommissionen havde været 21 år. Når vi i udvalget alligevel har ment det rigtigst, at de 18 år blev stående, var det bl. a. udfra det synspunkt, at det tvungne 8. skoleår, som man har opereret med i kommissionen, ikke er blevet gennemført. Unge mennesker over 18 år skal altså ingen lærekontrakt have. Jeg finder også anledning til at fremhæve, at banker, sparekasser og forsikringsvirksomheder som hidtil er undtaget fra at oprette lærekontrakt, og til disse undtagelser er føjet mejerifaget, som arbejdsministeriet på et vist tidspunkt havde tænkt på at få ind under den tvungne lærekontraktordning. Dette er frafaldet, og der er indføjet en bemærkning herom i betænkningen.

Hidtil har det været sådan, at børn og adoptivbørn har været fritaget for lærekontrakt i faderens virksomhed. Nu er der foreslået den rimelige forbedring, at også børnebørn i læreforhold hos bedsteforældre fritages for lærekontrakt.

Under sygdom kunne lærlingen efter det første forslag møde alene med en lægeerklæring fra den af lærlingen udpegede læge. Jeg hører ganske vist her af en af de ærede ordførere, at det er at udtale mistillid til lægerne, at noget sådant ikke kan godkendes, men det turde dog vist være almindelig kendt, at omgangen med attester sommetider vækker kritik, og efter min mening berettiget kritik, her i landet. Derfor er det vel kun rimeligt, at det nu skal være en af læremesteren godkendt læge.

Vi lægger også den største vægt på, at der i reglerne om lønnævnet er indføjet en bestemmelse om, at formandens stemme ikke længere kan gøre udslaget. Jeg hørte, at det ærede medlem hr. Hans Rasmussen kom med nogle syrlige bemærkninger til det ærede medlem hr. A. C. Normann vedrørende det radikale venstres stilling på dette område. Jeg tror nu, at man skal se det udfra det realpolitiske synspunkt, at det er ret betryggende, at læremesteren og lærlingen eller lærlingens repræ-

[N. Chr. Christensen.]

sentanter også for eftertiden skal se at blive enige om, hvorledes lønningerne skal fastsættes.

Efter ministerens oprindelige forslag skulle læremesteren under sygdom betale i indtil 3 måneder for kost og logi. Nu skal der efter den ændring, der er foreslået, ikke betales for logi, hvis f. eks. lærlingen flytter hjem til sine forældre eller andre. Det turde være en rimelig bestemmelse.

Jeg vil gerne knytte nogle bemærkninger til det omstridte skolespørgsmål. Stk. 1 i § 13 har i udvalget fået en smidigere formulering. Det hed oprindeligt, at „lærlingen skal deltage i undervisningen på den lærestedet nærmest liggende skole.“ Det rettes nu, således at der efter „lærestedet“ indsættes: „eller lærlingens bopæl.“ Det må dog ikke medføre øgede udgifter for statskassen, hvis det bliver bopælen i stedet for lærestedet, der bliver afgørende for, hvilken skole lærlingen skal søge.

Langt vigtigere indenfor denne paragraf er den i ministerens forslag helt uoverskuelige centralskoleordning eller rettere sagt rammerne omkring denne centralskoleordning, der er nedfældet i stk. 2. Efter det oprindelige forslag skulle planerne for undervisningen udarbejdes af statens tilsyn med de tekniske skoler og statens tilsyn med handelsskoler efter indhentede udtalelser fra de faglige udvalg.

Efter den ny formulering lægges tyngdepunktet over på de faglige udvalg, således at det nu ikke finder sted efter et påbud fra oven, om jeg så må sige. Samtidig er det i loven fastslået, at der i de faglige udvalg, hvoraf halvdelen er arbejdsgivere og halvdelen arbejderrepræsentanter, skal være to trediedeles majoritet for at gennemføre beslutninger. Det vil i denne forbindelse sige, at det i realiteten skal være en næsten enstemmig beslutning, og det vil igen sige, at man ikke kan få en centralskoleordning gennemført ved påbud, men kun som et naturligt led i udviklingen fremmet gennem enstemmighed eller så godt som enstemmighed indenfor de faglige udvalg. Det hedder i den ny formulering, at det faglige udvalg bestemmer efter forhandling med tilsynet o. s. v.

Som noget nyt er indføjet:

„Forsåvidt tilsynet efter indhentet er-

klæring fra det faglige udvalg og skolerådet for de tekniske undervisningsvirksomheder kan godkende undervisningsplanen og forholdene iøvrigt tillader det, kan lærlingen vælge at tage undervisning i de almindelige fag regning, skrivning og medborgerkundskab helt eller delvis på de i henhold til ungdomsskoleloven godkendte ungdoms- eller aftenskoler eller på de bestående tekniske skoler.“

Der bliver også adgang til at oprette klasser for læsesvage elever. Med denne bestemmelse bliver det svært at oprette centralskoler, medmindre det er et absolut krav fra de faglige udvalg, og så skulle sagen naturligvis være i orden. Udviklingen kan ikke forceres, men de undervisningsmæssige fremskridt får lov at gå deres naturlige gang, hvad vi fra vor side aldrig har været modstandere af. Den sidste bestemmelse åbner også mulighed for, at de unge, navnlig på landet, kan blive hjemme længere, end de ellers kunne være blevet, og at bestemmelsen om dagskoleundervisningen kan lempes.

Dagskolespørgsmålet har jo været et stridsspørgsmål, ikke på den måde, at vi andre har været imod, at der indføres dagskoleundervisning, men vi har været imod at forcere udviklingen på dette område. Nu forstår jeg på den ærede kommunistiske ordfører, at ikke alene regeringens oprindelige forslag, men navnlig den ændring, der er sket i dette forslag, har været en stor skuffelse for ham.

Hvis det kan trøste det ærede medlem, så kan jeg godt føje til, at vi også på dette område har måttet vise os imødekommende for at få en anden formulering frem. Hvis vi skulle have haft den formulering, som vi mente var den helt rigtige, så havde bestemmelsen fået en skarpere form, end den har i dag. Alligevel må jeg sige, at vi stort set er tilfredse med, at loven er formuleret således, at dagskoleundervisningen ikke skal gennemføres snarest muligt, men at den kan gennemføres indenfor 8 år, og at der i disse 8 år bliver valgfrihed mellem dagskoleundervisning og aftenskoleundervisning, eller om der skal være en kombineret dag- og aftenskoleundervisning. Vi havde naturligvis ønsket, at vi kunne have fået indføjet en bemærkning om, at loven

[N. Chr. Christensen.]

efter de 8 års forløb skulle tages op til revision på grundlag af de indvundne erfaringer. Det har vi ikke fået, men i stedet for har vi fået indføjet en vidtgående dispensationsbestemmelse, hvorefter der skal tages hensyn til, hvorledes forholdene er indenfor de stedlige områder, og hvorledes de økonomiske forhold stiller sig med hensyn til at gå fra aftenskoleundervisning over til dagskoleundervisning. Det var det længste, vi kunne nå: et „snaest muligt“ er afløst af „efter 8 års forløb“; de faglige udvalgs bestemmelsesret er styrket ved den lovmæssige tilføjelse, jeg allerede har nævnt, om, at der skal være to trediedeles majoritet; en vidtgående dispensationsbestemmelse er føjet til, og endelig er der ikke noget til hinder for, at det høje ting eller den til sin tid siddende regering kan tage spørgsmålet op til revision, når de otte år er gået. Det er betydningsfulde fremskridt, som i høj grad kan bidrage til at fjerne læremestrenes ængstelse for at antage lærlinge. Man må ikke glemme, at det er i alles interesse at få en dygtig, veloplært ungdom, der er i pagt med den faglige udvikling.

Et særlig dramatisk kapitel i udvalgsarbejdet er fremgået af det krav, som oppositionen førte frem om, at lærlingeloven skulle opdeles i to love, en for håndværk og industri og en for handel, kontor og butik. Den saglige motivering herfor var de usagartede forhold indenfor erhvervsgrupperne. Tanken stødte på forbitret modstand hos bl. a. H. og K., og som det vil være klart for alle i denne sal, endte striden med den salomoniske udgang — kan jeg vil godt sige — at vi nu i dag behandler forslag til een lov, der reelt indeholder to love, idet de to interesseområder er opdelt i særligt afgrænsede afsnit plus fællesbestemmelser for interesseområderne.

Når vi er gået med hertil, er det ud fra ønsket om at få en lærlingelov, som folketingets partier stort set står samlet om, og fordi der er opnået så betydelige forbedringer, at det bliver til gavn både for læremestrene og for de unge. Disse indrømmelser er ikke opnået uden meget besværlige forhandlinger. Endelig er det ikke det formelle, men det reelle, der har været afgørende for vor stilling.

Den afgørende forskel er, at medens der

i industri og håndværk er svendeprove som en naturlig afslutning på læretiden, er forholdet løsere indenfor handel, kontor og butik; her findes ingen svendeprove, fordi arbejdet mange steder er meget specielt, og for disse specialgrupper, som også fortsat vil findes indenfor de omhandlede fag, vil det heller ikke i fremtiden være nødvendigt at oprette lærekontrakt.

På andre områder er det dog nødvendigt, og indenfor disse kan der naturligvis blive rejst spørgsmål om, hvorvidt uddannelses-tiden skal afsluttes med en fagprøve. I så fald bliver det de faglige udvalg, der kommer til at træffe afgørelsen; det ligger altså i fagenes egne hænder, og bestemmelsen om to trediedeles majoritet forhindrer også på dette område, at der sker en overrumpling. Der vil også ved en eventuel fagprøve blive taget hensyn til, om vedkommende elev i forvejen har en supplerende uddannelse i udlandet, om han har studentereksamen o. s. v., så han ikke skal gennem de elementære fag. Der findes ingen stivhed i de nu foreslåede, altså i ændringsforslagene optagne, bestemmelser. En opmærksom gennemlæsning af lovforslaget vil vise, at den stivhed, der findes i den nugældende lov, er fjernet, og at rammerne omkring en forsvarlig uddannelse er lagt; det må være i fagenes og i ungdommens interesse, at dette sker.

Det krav om to lærlingeråd, som vi rejste, kunne ikke gennemføres. Når vi bøjede af på dette område, skyldes det ikke mindst, at vicepræsidenten i Sø- og Handelsretten, hr. Jacobi, så afgjort satte hele sin autoritet ind for at bevare den nuværende praksis med eet lærlingeråd. Hr. Jacobi begrundede sin stilling med, at der aldrig har været alvorlige meningsforskelle mellem håndværker- og handelssynspunkter, at de bestemmelser, der er ens i de to love, burde administreres ens, og at administrationen med to lærlingeråd ville blive mere bekostelig end den nuværende administration. Vicepræsidenten gik principielt også i brechen for, at bestemmelserne om lærlingeforholdet blev samlet i een lov. Derfor bøjede vi os.

Til betryggelse af de to interesseområders særlige forhold indeholder lærlingerådsparagraffen en bestemmelse om, at håndværker- og industrirepræsentanter ikke kan stemme om de særlige forhold vedrørende

[N. Chr. Christensen.]

handel, kontor og butik; omvendt kan disse repræsentanter ikke stemme om de særlige forhold vedrørende industri og håndværk. Status quo mellem arbejderrepræsentanter og læremestre opretholdes ved lige mange faglige repræsentanter til hver side. Til beroligelse for den ængstelse, som jeg ved er kommet til orde i visse håndværkerkredse, kan jeg sige, at lærlingerådsparagraffen indeholder en bestemmelse om, at den ene af de to repræsentanter skal være en landhåndværker med særligt kendskab til disses arbejdsvilkår. Lærlingerådets repræsentanter vedrørende handel, kontor og butik vil foruden af 3 arbejderrepræsentanter komme til at bestå af 3 arbejdsgiverrepræsentanter, 1, der er udpeget af Dansk Arbejdsgiverforening, 1, der er udpeget af Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation, og 1 udpeget af Butikshandelens Fællesråd. Lærlingerådet har desuden ikke-stemmeberettigede sagkyndige, og som en nyskabelse kommer, at lærlingerådet tilføres 2 tilfornordnede funktionærrepræsentanter, 1 efter indstilling af Fællesrepræsentationen for danske Arbejdsleder- og tekniske Funktionærforeninger og 1 efter indstilling af Fællesrådet for danske Tjenestemand- og Funktionærorganisationer.

Jeg røber vel ikke nogen hemmelighed ved at sige, at denne nyskabelse ikke er kommet til verden uden en vis kamp, og at der indenfor socialdemokratiet har været nogen bitterhed over, at der til lærlingerådet skulle knyttes disse funktionærrepræsentanter. Jeg tror, denne bitterhed vil fortage sig med tiden. Der er jo ikke noget urimeligt i, at den stadigt voksende funktionærgruppe her i landet også bliver repræsenteret, når det drejer sig om indflydelse på uddannelsen af lærlinge og hele det undervisnings- og uddannelsesspørgsmål, som er forbundet hermed.

Den nye lærlingelov har tre hovedformål: at lægge rammerne således tilrette, at læremestrene får lyst til at ansætte lærlinge for fortsat at føre mesterlærens traditioner videre, at give de unge mulighed for en god og forsvarlig uddannelse i pagt med udviklingen, og endelig at der åbnes mulighed for de store årgange, som nu melder sig på arbejdsmarkedet, så store dele af dem kan få en faglig uddannelse.

For at opnå dette sidste måtte de urimelige lærlingebegrænsningsbestemmelser, som endnu opretholdes indenfor adskillige fag, falde bort. Skønt man også i arbejderhjemmene, måske endda her mere end noget andet sted, er interesseret i denne bestemmelses bortfald, hvad den interessante gallupundersøgelse ved Aarhus Universitet viser, så har det beklagelig nok vist sig, at visse fagforeningsledere på det voldsomste har modsat sig den frie og uhindrede adgang til fagene for ungdommen. Dette harmonerer meget dårligt med den foregivne interesse for de store årgange og da navnlig slet ikke med de udtalelser, som bl. a. den højtærede statsminister og den højtærede økonomi- og arbejdsminister flere gange har fremsat i det høje ting. Udfra interessen for ungdommens uddannelsesproblemer og derunder ikke mindst for de store årgange måtte socialdemokratiet ligesom de liberale partier være interesseret i, at den barriere, fagforeningerne har bygget op udfra helt andre hensyn end hensynet til de unge, blev brudt ned.

Vanskelighederne bestod i socialdemokratiets afhængighedsforhold til fagforeningerne og i en frygt for, at kommunisterne skulle udnytte situationen i de faglige organisationer. Der var tider, hvor vi, der tilhører de liberale partier, ikke kunne undgå, når vi læste udtalelserne fra fagforeningsmøderne i den socialdemokratiske presse, at få det indtryk, at socialdemokratiet som parti næsten tog på det spørgsmål som folk, der har ryggen op mod muren. I forholdet til kommunisterne er vor sympati på socialdemokratiets side, men sympatien er ikke så stærk, at vi af den grund kunne svigte ungdommen. Jeg føjer til, at vi heller ikke kan svigte arbejderhjemmenes unge. Vi har inderst inde også den tanke, at vi med vor kompromisløse stilling på dette område må hjælpe socialdemokratiet til at vise mod og beslutsomhed, når det gælder at gøre det rigtige. At dette er i god overensstemmelse med en liberal tankegang, er så et synspunkt, der måske også bør nævnes for fuldstændighedens skyld.

Som en konsekvens af den liberale opfattelse, at der bør være fri og uhindret adgang til uddannelse, måtte vi stille socialdemokratiet overfor et ultimatum: lærlingebegrænsningens ophævelse eller ingen

[N. Chr. Christensen.]

lærlingelov. Dette standpunkt, som var urokkeligt, indebar i sig politiske konsekvenser. Det var en enig liberal opmarch i et vigtigt spørgsmål, og jeg kan i denne forbindelse ikke tilbageholde en tak til det radikale venstre, som her satte det liberale standpunkt over hensynet til regeringen. Da den første skanse var faldet og socialdemokratiet havde givet sig på kravet om afskaffelse af begrænsningen, søgte partiet under stærkt pres fra fagforeningerne i sommermånederne at opretholde den sidste skanse ved at søge begrænsningen opretholdt, til overenskomsterne udløber om 1½ år. De liberale partier fandt ingen anledning til at udsætte de store årganges muligheder, og så oplevede vi jo det glædelige, at socialdemokratiet bøjede sig for de saglige argumenter, som vi førte frem her. Det havde efter vor opfattelse været bedre, om denne udskydelsesmanøvre ikke var forsøgt; fagforeningernes ledere har ikke gjort det lettere for deres parti ved at prøve på at få det til at foretage den.

Til slut vil jeg gerne gøre en enkelt almen og måske lidt mere politisk bemærkning. Der er grund til at lykønske den højtærede økonomi- og arbejdsminister med, at han nu får sin lærlingelov i havn. Det er ganske vist ikke den lov, den højtærede minister fremsatte forslag om i januar. De mange ændringsforslag, der er til behandling i folketinget i dag, vidner om, at lovforslaget er blevet kulegravet i udvalget. Det bliver derfor ikke den lov, den højtærede minister fremsatte, der bliver gennemført, men også dette er der udfra vor opfattelse grund til at ønske til lykke med, for det lovforslag, den højtærede minister fremsatte, stillede så store krav til læremestrene, at det tilsigtede mål, det mål, som også var ministerens, at skaffe plads for de store årgange, ikke ville være blevet nået. Den er større, der overvinder sig selv, end den, der indtager en stad, siger et ord. Selvom det måske til tider har knebet igennem de forskellige faser, er det dog lykkedes igennem de 31 udvalgs møder, hvoraf flere har været holdt i sommer, at få denne overvindelse til at finde sted, således at vi kunne opnå noget, som alle partier kunne tilslutte sig. Når de søgne dage

ikke slog til, tog vi søndagen med, og jeg må derfor her ved lovforslagets anden behandling, ved den første lejlighed, jeg har til at gøre det her i denne sal, tilbagevise en beskyldning for lovjask, som er blevet fremført fra højeste sted imod det arbejde, der er foretaget i udvalget. Intet kan være mere urigtigt, og jeg tør roligt sige, at ikke mange udvalg har udført et så samvittighedsfuldt arbejde som lærlingelovsudvalget.

Ofte har vi været uenige, men der har været gensidig respekt for det arbejde, som er blevet udført. Ministeriet har da også været indforstået med, at der sagligt og reelt intet var til hinder for, at vi kunne have opdelt loven; man ønskede bare at undgå det. Reelt er der jo sket det, at loven er blevet opdelt indenfor den samme ramme. Derfor kan jeg ikke tilbageholde en bemærkning om, at de beskyldninger, der har været rettet imod udvalget, har efterladt et pinligt indtryk; en undskyldning ville måske være på sin plads. Jeg stiller tanken herom til nøje overvejelse på rette sted.

Diskussionen om, hvem der har æren for forbedringer, har navnlig optaget hovedstadspressen, efterhånden som resultaterne sivede ud fra udvalget. Venstre er jo ikke så heldigt stillet, at man har en presse her i hovedstaden, og det er måske grunden til, at der ikke er levnet os megen ære, hverken med hensyn til ændringerne vedrørende funktionærrepræsentationen, udformningen af dagskoleparagraffen, lærlingebegrænsningens bortfald, klargørelsen af den kvalificerede majoritet i de faglige udvalg, det særlige afsnit om handel, kontor og butik, forandringen af centralskolebestemmelsen eller andre vigtige ændringer; men lad nu det ligge. Jeg vil blot sige, at hvis man af pressemeddelelser skulle have fået det indtryk, at venstres udvalgsmedlemmer nærmest har siddet som lytteposter i udvalget, så beror det på en misforståelse.

Det helt afgørende og det, der er betydningsfuldt for os, er imidlertid, at man på dette område med sandhed har kunnet tale om, at der var en liberal front, oven i købet en ubrydelig liberal front. Stående overfor denne enighed har socialdemokratiet måttet bøje sig og lade sig overbevise om sagligheden og styrken ved den liberale indsats. Det anser jeg for betydningsfuldt, også fordi vi ved, at en del af den socialdemo-

[N. Chr. Christensen.]

kratiske modstand beroede på hensyntagen til uvedkommende ting, og den eventuelle konsekvens heraf kan blive, at hvor vi viser denne styrke i fremtiden, dér styrker vi måske også socialdemokratiet med hensyn til at gøre det rigtige. Måske bør vi af dette lovforslags behandling og indstillingen heroverfor tage et videre sigte; det kan altså nytte. Udenfor det høje ting slutter et vælgerflertal op omkring liberale synspunkter; det er herinde, det har knebet. Jeg håber, det kan blive bedre i fremtiden.

Spørgsmålet om en ny lærlingelov optager i dag titusinder og atter titusinder af hjemlandet over. Hvordan skal jeg få min unge søn eller datter i lære, spørger man rundt om i hjemmene. Jeg tror, at vejen nu er banet herfor; vilkårene er ikke strammere, end at læremestrene tør binde an med at uddanne de unge indenfor de forskellige erhverv. Det er ikke en lov, som til 100 pct. kan tilfredsstille alle, men hvor finder man en sådan lov? Lad os nu vise den gode vilje, give de unge en chance!

Det gælder også svendene på arbejdspladserne. Nogle synes måske, der er grebet ind i deres rettigheder, rettigheder, som andre mener er et levn fra den helt umoderne laugsbestemmelse. Jeg har set enkelte trusler om, at man indenfor visse fag, hvor der hidtil har været begrænsninger, overvejer, om svendene ikke skal lade være med at medvirke ved lærlinguddannelsen. En sådan bitterhed hører ingen steder hjemme. Hvem er det, der skal uddannes? I mangfoldige tilfælde — ja, vel i de allerfleste tilfælde — er det børn fra arbejderhjem. Skal disse børn stødes ud i mørket ved, at man nu prøver på eller giver udtryk for, at man kunne tænke sig at prøve på at sabotere et her på Christiansborg lovligt gennemført arbejde? Jeg tror ikke på, at der er nogen realitet bag ved disse truende ord. Lad os hellere hjælpes ad med at få noget godt ud af det for de unge. Lærlingeloven er rammen om en del af vort samfunds udvikling. Det drejer sig om de unge, der søger en chance. Lad os give de unge denne chance, og lad os gøre det med glæde — uden surhed og uden bitterhed.

Jeg kan udfra disse betragtninger anbefale de af udvalgets flertal stillede ændringsforslag.

Der foreligger udenfor betænkningen 2 sæt ændringsforslag: et fra Danmarks retsforbund og et fra det kommunistiske parti.

Jeg afviser de kommunistiske ændringer. De ændringer, retsforbundet foreslår, drejer sig om forhold, som vi har drøftet i udvalget. Jeg er ikke uenig i de synspunkter, disse ændringsforslag er udtryk for, men når man har indgået et politisk forlig og har talt sig tilrette om, hvorledes dette forlig skal være, må man også følge dette forlig i alle dets enkeltheder. Jeg føler mig derfor forpligtet overfor det indgåede forlig og må følgelig anbefale at afvise de af Danmarks retsforbund stillede ændringsforslag.

Adolph Sørensen: Under udvalgsforhandlingerne har vor og partiet venstres opfattelse på afgørende og vigtige områder været sammenfaldende, og jeg skal derfor her ved anden behandling i videst mulig udstrækning søge at undgå gentagelser af det, som nu er fremført af det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen på venstres vegne.

Venstres ærede ordfører havde følt sig pinligt berørt over, at udvalget var blevet kritiseret for lovjaskeri. Det modsatte har jo også været tilfældet, og det har berørt mig pinligt.

Udvalgets ærede ordfører, det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, afstod i sin ordførertale fra at komme ind på en omtale af pressens behandling og kampagne i forbindelse med det foreliggende lovforslag, men under det forløbne udvalgsarbejde har det fra enkelte sider i kritisk form været påstået, at forhandlingerne om lærlingelovsforslaget på urimelig måde trak — og bevidst blev trukket — i langdrag til skade for løsningen af de store årganges problem o. s. v. o. s. v. Regeringspressen har oven i købet i bombastiske overskrifter i forårets og sommerens løb forkyndt for sine læsere, at de konservatives og venstres repræsentanter i udvalget lagde hindring på hindring i vejen for arbejdet og ganske usagligt forhalede og forsinkede dets færdiggørelse. Dette er — og det er mig magtpåliggende at sige det her — helt igennem usand tale og en fordrejelse af kendsgerningerne.

Vi gav ved første behandling tilsagn om at gå ind i forhandlingerne med det formål at sikre den hurtigst mulige behandling under skyldig hensyntagen til en grundig, sag-

[Adolph Sørensen.]

lig, forsvarlig og, efter vor opfattelse, rigtigst mulig løsning af problemerne. Dette til-sagn har vi fra konservativ side efterlevet. Vi har til enhver tid været rede til at møde og rede til at forhandle. De udsættelser af møderne og udskydelser af afgørelser, der har været tale om, har stort set været foranlediget af regeringspartiets repræsentanter og har formodentlig været dikteret af ønsket om at sikre sig fornøden tid eller mulighed for at foretage gruppebehandling af dette og hint problem eller måske af andre nødvendige hensyn — det kan jeg ikke udtale mig om; men det er da iøvrigt de respektive gruppers soleklare ret at forlange fornøden tid til overvejelser og gruppebehandlinger, og vi har intet ønske om at anfægte den socialdemokratiske gruppes ret i så henseende heller. Den oprindelige udvalgsformands, det ærede medlem hr. Per Hækkerups, beklagelige ulykkestilfælde og den oprindelige næstformands, det ærede medlem hr. A. C. Normanns, nødvendige delegationsrejse kan og vil formentlig heller ikke blive lagt nogen til last, men det har vel ganske naturligt i nogen grad brudt kontinuiteten i udvalgsarbejdet for en lille tid og måske også givet anledning til, at udvalgsarbejdet i nogen grad har fået et lidt uortodoks forløb under ledelse — ret ofte — af den højtærede økonomi- og arbejdsminister, hvad vi forøvrigt ikke anser for særlig ønskeligt, ej heller rigtigt. Denne bemærkning har ikke adresse til ministerens person, men er naturligvis af rent principiel karakter.

Er det nu imidlertid overhovedet berettiget at tale om, at arbejdet i udvalget er trukket længe ud? Jeg mener det ikke. En sådan tale kan kun være berettiget, for såvidt man mener, at der ikke er behov for nogen egentlig og grundig udvalgsbehandling, når der i en sag ligger et kommissionsarbejde forud, hvor der altså er en kommissionsbetænkning at bygge på. Men dette kan ikke være rigtigt og heller ikke rimeligt. Hvis det, som et eller andet flertal i en kommission er nået til enighed om,

måske gennem kompromisser, uden videre skal sluges rått og ophøjedes til lov i ufordøjet tilstand, hvad bliver der så tilbage af det høje tings opgave, som er og vel også altid skal være den at udforme den lovgivning, som folkettingen har og bør have det hele og fulde ansvar for? Jeg siger dette, fordi det ofte, også overfor os i udvalget, har været anført som argument mod vore betænkkeligheder — dem har vi haft mange af og, det vedstår vi, har vi stadig en del af — at når der dog havde været flertal i en sagkyndig lærlingekommission om dette eller hint, burde det vel også alene af den grund gennemføres. Udvalgets ærede ordfører var forøvrigt inde på betragtninger af lignende karakter her i dag. Med al ærbødighed at melde iøvrigt, så har jeg nu ikke en sådan blind og ubetinget respekt for begrebet den højeste sagkundskab, at jeg vil forpligte mig til blankt at acceptere, hvad den måtte være nået frem til. Der er også noget, der hedder livets mådehold og fornuftens krav, som jeg mener det i alle tilfælde og i alle forhold er sundest at tilgodesee.

Hvis man ser tilbage over lærlingelovgivningens historiske forløb, er der heller ikke noget som helst, der berettiger til påstanden om utilbørligt smøleri i forbindelse med det stedfundne udvalgsarbejde, tværtimod. Det har altid taget mange år at gennemføre lærlingelovgivning og revisioner heraf. Loven af 1889 var 14 år undervejs. Om loven af 6. maj 1921 forhandlede der i rigsdagen i mere end 2 år. 1937-loven gennemførtes ganske vist i sidste omgang i lyntempo fra 27. januar til 6. maj 1937, hvilket forøvrigt, jfr. sp. 6757 i rigsdagstidende for 89. ordentlige samling, synes at have haft sin særlige årsag deri, at alle forhandlinger fornemmeligst ses at have bestået i en række ja, ja og nej, nej fra den daværende socialministers side. Men det er dog berettiget at bemærke, at arbejdet på og forhandlingerne omkring 1937-loven påbegyndtes allerede i rigsdags-samlingen 1924—25, i overensstemmelse iøvrigt med en revisionsbestemmelse herom i loven af 6. maj 1921,

[Adolph Sørensen.]

Det vil altså ses, at de nu førte forhandlinger er afviklet langt, langt hurtigere, end sædvane har været; der vil vel også være en og anden — det har der jo været — der vil mene hurtigere, end godt er, og jeg er i virkeligheden ikke helt utilbøjelig til at give disse sidste nogen ret, selvom der afgjort har været arbejdet så intensivt, som det også blev nævnt af venstres ærede ordfører.

Jeg tror, man gør klogt i at erindre sig, at vi med hensyn til denne lov bevæger os på et område, hvor alle ansvarlige har en direkte interesse i, at udviklingen får et roligt forløb, således at der ikke slås noget værdifuldt i stykker af det, der er bygget op gennem 100 år. Dette har også det konservative folkepartis repræsentanter i udvalget stadig holdt sig for øje.

Det spørgsmål har været stillet af os og af andre, om det ikke havde været klogt helt at udskyde en lærlingelovsrevision endnu en årrække. Man havde derved undgået at skabe usikkerhed og uro om hele problemet, havde måske været sparet for den alarmerende nedgang i lærlingeantallet, der er konstateret, og som sidste år udgjorde ikke mindre end 12 pct., på samme tid som der rettelig burde have været konstateret en fremgang på 20 pct. Man havde måske også derved undgået at rejse problemer af økonomisk og anden karakter i en tid, hvor rigeligt med påtrængende opgaver at bruge kræfterne på, både for erhvervslivet og for det offentlige, trænger sig på. Det kan næppe heller bestrides, at uddannelsen af de unge, også dem fra de store årgange, på sagligt forsvarlig vis kunne være forløbet under 1937-lovens bestemmelser med enkelte aktuelle ændringer som f. eks. en ophævelse af gældende afstandsbestemmelser, mulighed for forskoling, en udvidet manuel faglig dagundervisning efter behov og endelig en indføjelse af det under ændringsforslag nr. 58 i betænkningen indeholdte. Forholdet er jo dog det, at Danmark hverken i henseende til uddannelse, til faglig kunnen eller til lærlingelovgivning som sådan er et underudviklet land, tværtimod.

Danske industriarbejdere, håndværkere og handelsfolk hævder sig vist ganske godt sammenlignet med andre lande, og der synes ingen bund i talen om, at vi skulle være inde i en krise med hensyn til ud-

dannelse og faglig dygtighed, som i sig selv kunne begrunde rigoristiske ændringer i det bestående, sådan som det kræves fra visse hold. Men det har imidlertid ligget sådan, at der ikke har været praktisk mulighed for en sådan udskydelse. Tiden, dette mærkelige abstrakte begreb, som vi i virkeligheden selv skaber, kræver, at der stadig skal ske noget, stadig skal stræbes opad og opad mod det, som af nogle anses for toppen. Man glemmer måske nu og da, at risikoen for at brække halsen øges, jo nærmere man kommer tinderne. Jeg tror — det vil jeg gerne have lov til at sige her — jeg tror, at det ville være nyttigt at lovgive i noget mindre omfang, end skik har været i en årrække i det høje ting.

Jeg sagde før, at vi har næret og fortsat nærer betænkkeligheder på enkelte områder. Når mit parti alligevel er gået ind i et forlig om lærlingeloven på trods af disse betænkkeligheder, skyldes det i første række hensynet til ønsket om at medvirke positivt til, at der nu skabes fornøden ro og klare linier for, hvad det medfører for mestrene at indgå kontraktlige læreforhold. Vi nærer det håb, at alene dette, at uvisheden bringes til ophør, i sig selv vil få en gavnlig stigning i lærepladsernes antal til følge, og hermed vil noget meget væsentligt være opnået. Dette håb følger vi op med et ønske om, at læremestrene udover det ganske land på trods af en eventuel opfattelse af, at deres økonomiske og andre forpligtelser forekommer dem ændret til ugunst for dem, alligevel for fagenes egen fremtids, for samfundets og for de unges skyld vil gå ind for en omfattende forøgelse i antallet af gode og sunde lærepladser.

Vi håber altså, at lovforslaget vil blive et led i bestræbelserne for at øge produktiviteten — for der vil jo, som der er sagt, være god brug for samarbejde, for arbejdsro og stabilitet i tiden, der kommer; men også hensynet til at søge opnået bestemte konservative ønsker og ændringer i det oprindelige lovforslag har naturligvis været medbestemmende for vor deltagelse i forliget. Det gælder således et stærkt ønske om, at loven om lærlingeforhold blev delt i to love, en for håndværk og industri og en for handels-, kontor- og butiksfolk og med hver sit lærlingeråd. Allerede i 1937 stillede det konservative folkeparti ændringsforslag herom,

[Adolph Sørensen.]

uden at det lykkedes at få det gennemført. Vi har også i denne omgang til det sidste søgt at skabe et flertal herfor, uden at det lykkedes. Dette beklager vi, men der er dog opnået det, at de to nævnte områder adskilles og får hvert sit kapitel i loven. Der er altså sket et skridt i den rigtige retning, selvom det ikke er tilfredsstillende for os.

Det har også været vigtigt for os at gå ind for, at funktionærstanden får en rimelig og retmæssig repræsentation i lærlingerådet. Det var noget, vi også til det sidste satte stærkt ind på, og vi konstaterer med tilfredshed, at det er lykkedes i den grad, som sket er.

Jeg nævner lovforslagets § 4, hvor det i stk. 2 var foreslået at give en beføjelse til lønnævnets formand til at træffe afgørelse vedrørende mindstelønnen, hvor flertal i nævnet ikke kunne opnås for denne fastsættelse. Denne bestemmelse er, som det er sagt, taget ud, og i stedet er genindsat den hidtil gældende regel, således som den er indeholdt i ændringsforslag nr. 13. Hermed er vi tilfredse, fordi vi anså den oprindelige formulering som værende til skade for mesterlæren, for mesterlærers idé.

Vi har ønsket håndværkerhøjskolerne placeret under § 13, stk. 1, og anerkender med glæde, at det er lykkedes i henhold til ændringsforslag nr. 26 i betænkningen.

Vi lægger ikke skjul på, at vore største betænkeligheder har knyttet sig til lovforslagets § 13, særlig hvad angår stk. 2 og 3. Efter stk. 2's ordlyd måtte det forudses, at der ville ske en hastig udvikling henimod indførelse af store, kostbare centralskoler med alt, hvad deraf ville følge af øgede omkostninger, yderligere belastning af det i forvejen herhjemme anspændte byggeprogram, lærerproblemer, skærpede trafikproblemer o.s.v., o.s.v., og at det ville gå på tværs af de stærke sparebestrebelse, der udfoldes i tiden. Det ligger i sagens natur, at vi ønskede at gå imod en sådan bestemmelse, og vi glæder os derfor over ændringsforslag nr. 27, hvorefter en centralskoleordning ikke automatisk gennemføres, men kun indføres, ifald der udtrykkelig sker en kvalificeret flertalsbeslutning i de respektive faglige udvalg, og at tilsynet iøvrigt tiltræder den således ønskede ordning.

Hvis jeg ellers hørte rigtigt, gjorde udvalgets ærede ordfører, det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, sig skyldig i en fortalelse under omtalen af § 13, stk. 2, hvor der ikke kommer til at stå „medmindre en anden ordning . . .“, men netop: „såfremt vedkommende faglige udvalg ønsker en sådan ordning . . .“. Den ændring, der her er sket, lægger vi som sagt megen vægt på.

§ 13, stk. 3, havde vi gerne set udformet på en sådan måde, at der var blevet valgfrihed imellem dagskole- og aftenskoleundervisningen, hvad angår den teoretiske undervisning. Det havde vi ønsket ud fra en overbevisning om, at det, der skabes under frivillighedens lov, er det mest bæredygtige i det lange løb og det, der er bedst egnet til at undgå uønskede reaktioner og modvilje. Jeg skal i denne forbindelse minde om, at de tekniske skoler udover landet er skabt og bygget op af det danske håndværk på frivillighedens grund og ved betydelige økonomiske ofre — et klart bevis på, at man kan nå langt ad denne frivillighedens vej, som vi har ønsket fortsat at betræde. Det har imidlertid kun været muligt at nå frem til at bevare frivilligheden i de kommende 8 år, og jeg vil gerne udtrykke håbet om, at der i denne periode udvises et sådant mådehold, at de 8 år i hvert fald kommer til at forløbe som en harmonisk overgangstid, således at der virkelig bliver mulighed for at skabe det erfaringsgrundlag, der tales om i forbindelse med ændringsforslag nr. 28, og således at det offer, vi i denne forbindelse har bragt på forligets alter, ikke må være bragt forgæves.

Jeg vil under omtalen af § 13 ikke undlade at beklage, at der ikke i højere grad, end sket er, er taget hensyn til de henvendelser og stærke ønsker med hensyn til udformningen af § 13, som vi under udvalgsarbejdet har modtaget fra talrige læremesterorganisationer. Vi har netop i dag modtaget en henvendelse fra Dansk Typograf-Forbund, som har været omtalt af venstres ærede ordfører; jeg skal ikke gå forfærdelig meget ind på den, men blot sige, at jeg vægrer mig ved at tro, at demokratisk indstillede danske fagarbejdere vil nægte at medvirke ved en faglig oplæring og uddannelse af danske arbejders egne børn og unge.

Vi havde i forbindelse med § 13 gerne set

[Adolph Sørensen.]

en revisionsbestemmelse indsat i lovforslaget med særlig henblik på en eventuel senere gennemførelse af den obligatoriske dagskole, men der var altså ikke nogen mulighed for at skabe flertal endsige nå til enighed på dette område.

Under lovforslagets første behandling påpegede jeg det principielt urimelige i, at der i en tid, hvor alle gode kræfter sættes ind for at øge tilgangen til de faglærtes rækker, eksisterede kollektive aftaler om det stik modsatte, nemlig om en begrænsning af tilgangen. Det måtte derfor være naturligt, at vi under udvalgsarbejdet sammen med flertallet iøvrigt satte kraftigt ind for indførelse af et forbud mod sådanne begrænsende regler, som var udtrykt i de bestående lærlingeskalaer. Som det fremgår af ændringsforslaget under nr. 58, nåedes der da også til endelig enighed om, at sådanne kollektive aftaler principielt erklæres ugyldige, og der skabtes endvidere et flertal for, at forbudet får virkning fra og med lovens ikrafttræden iøvrigt. Vi hilser dette ændringsforslag med tilfredshed, for det første fordi det var en afgørende forudsætning for vor medvirken til et forlig overhovedet, og dernæst fordi en væsentlig hindring for øget tilgang til en lang række fag dermed synes at være ryddet af vejen. Jeg vil gerne tilføje, at vi ikke havde opgivet kravet om forbudet mod begrænsning, selvom socialdemokratiet ikke havde bøjet sig; vi havde i givet fald stillet ændringsforslag herom.

Jeg skal iøvrigt afstå fra at gå yderligere i enkeltheder — det er jo gjort af udvalgets ærede ordfører — men jeg vil dog gerne spørge, om ikke de sidste fire linier efter ordet „lærlinge“ i § 2, stk. 1, a), bør udgå som en logisk følge af, at handels-, kontor- og butiksfagene er skilt ud i et særligt kapitel.

Spørgsmålet om, hvorvidt en lærling, der uden lovlig grund udebliver fra skoleundervisningen indenfor arbejdstiden, har krav på løn for de timer, der er skullet, har blandt meget andet været diskuteret i udvalget, men vi har afstået fra at kræve det omhandlet i loven, efter at det under samrådet af embedsmændene er erklæret, at forholdet må anses for klart dækket af lovforslagets § 9.

Også spørgsmålet om lærlinges deltagelse

i tilrettelægning og oprydning i indtil en halv time udover normal daglig arbejdstid har været rejst, men forholdet er af ministeren og embedsmændene anset for at være dækket af § 22 i loven om arbejderbeskyttelse.

Jeg noterer også med tilfredshed, at den højtærede arbejdsminister i samrådet den 1. september har lovet at udvirke, at de famøse og ofte stærkt kritiserede spørgeskemaer til læremestrene angående straffbare handlinger, herunder særligt sædelighedsforbrydelser o. s. v., tilbagekaldes.

Jeg vil også udtrykke min glæde over, at der fra alle sider og også af udvalgets ærede ordfører her ved anden behandling er udtalt stærke ønsker om at bevare mesterlæren som den værdifulde uddannelsesform, den har været og forhåbentlig også vil vise sig at være i fremtiden, med den aktuelle tilpasning, der måtte ske. Dette samlede ønske må indebære, at der ikke i medfør af lærlingelovgivningen lægges økonomiske eller andre forpligtelser på læremestrene, som overstiger deres kræfter, som gør det umuligt eller uønsket for dem at uddanne lærlinge. Jeg tænker her ikke mindst på de små virksomheder, der jo i faglig og pædagogisk henseende hører til de mest værdifulde lærepladser. Dette fælles ønske må vel også forpligte administrationen. Hvis det f. eks. bliver praksis, at den kontraktgodkendende myndighed ubetinget kræver, at handelslærlinge ikke må arbejde i forretningen fredag eller andre dage til ordinær lukketid, vil det nok komme til at ligge så som så med lysten til at antage lærlinge. Der må udvises et minimum af smidighed ved denne lovs administration, hvis man ikke vil skade den øgede tilgang til fagene. Udelukker man de små virksomheder, de værdifulde lærepladser, som de repræsenterer, løber man den risiko at lukke leddet for mange lærepladser, hvorved fordelene ved, at et andet led nu bliver åbnet ved den nye lovs § 32, bliver elimineret.

Jeg skal på mit partis vegne slutte med at anbefale at stemme for de i betænkningen stillede ændringsforslag, at stemme imod de af kommunisterne stillede ændringsforslag og med samme begrundelse, som venstres ærede ordfører anførte, også at afvise de af retsforbundet stillede ændringsforslag.

A. C. Normann: I anledning af de to foregående ærede ordføreres bemærkninger om den udvalgsbehandling, der er gået forud for denne anden behandling, vil jeg sige, at også jeg erkender, at enkelte unødige og beklagelige forsinkelser af arbejdet har fundet sted; men iøvrigt vil jeg gerne fremhæve, at når arbejdet har været syv måneder og har strakt sig over 31 møder, hvoraf adskillige har været meget lange, enkelte daglange, så skyldes det også den omstændighed, at der ved arbejdet med dette forslag var mange indbyrdes modstående, saglige grunde, som måtte vejes mod hinanden, og om hvilke der med rette kunne gøres mange meninger gældende. Der var modstående interne hensyn, som ved gensidig forhandlingsvilje, undertiden ved en betydelig grad af resignation, måtte bringes til at vige for de fælles hensyn, og det tjener i mine øjne partierne til ære, at der fra alle sider vistes så megen god vilje, at de tålmodige bestræbelser for at nå til et godt resultat endelig lykkedes.

Når jeg tør sige: „et godt resultat“, så er det ikke et udtryk for — her tager jeg det samme forbehold, som de øvrige partiers ordførere har gjort — at lovforslaget nu er blevet i alle henseender sådan, som det radikale venstre ønskede det; men det er mit partis opfattelse, at lovforslaget indeholder mange forbedringer både i forhold til den gældende lærlingelov og i forhold til det forslag, den højtærede økonomi- og arbejdsminister fremsatte den 19. januar. Samtidig med at jeg tror, at det egentlig er heldigt, at lovforslaget, sådan som det nu kommer til at foreligge, ikke blev i alle dele, som den højtærede minister ønskede det, vil jeg gerne benytte lejligheden til at rette en tak til ministeren for den smidighed og meget betydelige forhandlingsevne, hvormed han har bidraget til, at enighed opnåedes, selvom han formentlig ikke altid gjorde sine indrømmelser uden smerte. Jeg føler også trang til som udvalgets formand at sige tak til embedsmændene og udvalgets tilforordnede sekretær for den overordentlig gode og utrættelige hjælp, de har ydet udvalget i dets arbejde.

Under mit partis deltagelse i behandlingen har vi aldrig tabt to hensyn af syne. Det ene er, at hvis vi overhovedet skulle have en ny lov, så hastede det med at få

skabt klarhed over dens hovedindhold, fordi fortsat uklarhed herom kun kunne øge den nu rådende tilbageholdenhed med lærlingeantagelser, en tilbageholdenhed, som vi fra alle sider i denne debat er enige om at understrege skadeligheden af.

Det andet hensyn er, at vi måtte lægge meget stærk vægt på, at der kom til at stå et overvejende folketingsflertal bag lovens hovedbestemmelser, for den tilstand, at et væsentligt mindretal i folketinget og en dertil svarende del af pressen bagefter skulle finde det nødvendigt at gå ud til befolkningen og angribe, for ikke at sige at mistænkeliggøre, loven overfor de interesserede erhvervskredse, ville, med rette eller urette, kunne få en afgørende indflydelse på antallet af oprettede lærlingekontrakter. Det er en ting, vi har meget alvorlig historisk erfaring for fra 1930'erne.

De indbyrdes modstående saglige opfattelser, jeg nævnte, har bl. a. vist sig, når det drejede sig om at tilvejebringe det bedst mulige grundlag for en højnelse af de unges uddannelse uden at forøge byrderne for mestre og principaler, hvis interesse i at udnytte loven er så helt afgørende for, om de unge kan få tilbud på lærepladser. Det er den uskrevne, men konsekvente lov, som man kan synes om eller lade være med at synes om, men som folketinget ikke noget øjeblik kan ignorere, at vilkårene bestandig må være sådan, at mestrene har interesse i at tage de unge i lære. Der er ingen grund til at overse, at manglen på lærepladser er en alvorlig advarsel for dem, der ønsker det lykkelige og gode danske system med mesterlære bevaret. Sagen er simpelthen den, at hvis kravene til mestrene skærpes, så antallet af lærekontrakter decimeres, går det som i enkelte andre lande, at så hører begrebet mesterlære op med at bestå, og så må staten til at oprette offentlige værkstedsskoler til skade for lærlingene, til skade for produktionskvaliteten og også til skade for statskassen.

Der er vist nok en del mennesker, som ikke ser nogen ulykke i en sådan udvikling, men de, der gør det, kan ikke for tidligt besinde sig på, at faren desværre ikke er ret langt borte, hvis det ikke lykkes at få gang i lærlingeansættelserne; og faren ville være forøget, hvis vi ikke havde fået de efterhånden helt urimelige adgangs-

[A. C. Normann.]

spærringer fjernet nu, samtidig med at tilgangen af unge til arbejdsmarkedet stiger så stærkt. Derfor er det også med stor glæde, at det radikale venstre har bidraget til at fjerne denne kunstige barriere for den ungdom, som søger praktisk uddannelse.

Nu forsøger det ærede medlem hr. Hans Rasmussen i sin ordførertale her i dag at etablere et modsætningsforhold mellem de tre partier, som mente noget andet end det ærede medlem ved mæglingforslagets ophøjelse til lov i foråret, også med hensyn til partiernes krav om adgangsbegrænsningernes bortfald nu straks i stedet for ved overenskomstperiodens udløb den 1. marts 1958. Jeg vil gerne i den anledning sige, at et sådant modsætningsforhold kan jeg ikke øjne. Jeg mener stadig, at det var rigtigt, at man dengang så på mæglingforslaget som en helhed. Enhver, der kan huske situationen i de dage, vil forstå, hvad det ville have ført til, hvis vi først havde pillet en række detaljer ud af helheden. Så ville folketinget være kommet til at fungere som voldgiftsdomstol over en meget bred front og på meget betydelige områder og havde formentlig slet ikke kunnet klare sin akutte opgave indenfor den tid, der var levnet til det. Helt anderledes ligger det her, hvor der er tale om et helt selvstændigt lovområde, hvoraf adgangsbegrænsningen er en betydelig del, medens den i forårets situation var en ganske ubetydelig detalj, i alt fald for de fleste faglige områders vedkommende. Mæglingforslaget havde jo overenskomstkarakter og skulle efter organisationernes bestemmelse gælde i to år, som sædvane er, men jeg tvivler om, at det kan være det ærede medlem hr. Hans Rasmussens og det ærede medlem hr. Ingmar Wagners mening, at folketinget skal være afskåret fra at træffe beslutninger undtagen lige nøjagtig på det tidspunkt, da de traditionelle 2 års perioder udløber. Jeg går da også ud fra, at den højtærede økonomi- og arbejdsminister ikke på nogen måde vil anfægte den juridiske berettigelse i flertallets stilling. Dertil kommer, at det, når socialdemokratiet alligevel er gået ind for begrænsningernes bortfald nu, hvis man ser praktisk på det og ser bort fra al den musik, der kan rejses omkring spørgsmålet,

er ganske ligegyldigt for fagforbundene, at disse begrænsninger bortfalder 1 $\frac{1}{4}$ år før overenskomstperiodens udløb. Det større antal lærlinge, som når at komme i funktion nogle måneder, før perioden udløber, kan jo ikke nå at gøre sig så dygtige, at de kan overflødiggøre een eneste udlært svend på nogen som helst dansk arbejdsplads, og derfor kan jeg ikke rigtig frigøre mig for den tanke, at de indvendinger, der her gøres, blot af det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, der har fundet diskussionen lidt for trivial, har været tænkt som en smule lettere baggrundsmusik.

Det er nu i dette øjeblik, i de kommende måneder og i det kommende års tid, at de store årgange melder sig på arbejdsmarkedet med en betydelig pludselighed, og for dem og for os alle er det af meget stor betydning, at disse unge snarest kan begynde deres uddannelse. Der er ingen tvivl om, at der er et almindeligt befolkningsønske om, at der ikke lægges hindringer i vejen herfor, et ønske — det tror jeg ikke jeg tager fejl i, det tyder mange ting på — der næres af store, store dele af den danske arbejderstand.

Med hensyn til spørgsmålet om lovens deling har det afgørende for os måske ikke i samme grad som for andre partier været, om bestemmelserne samledes i een eller i to love, men derimod bestemmelsernes indhold, selvom vi hele tiden har fundet, at rent praktiske hensyn støttede erhvervenes ønske om en deling på samme måde, som man gennemførte delingen af arbejderbeskyttelsesloven i sin tid. Nu er delingen altså sket på den måde, at handels-, kontor- og butiksfagene i stedet for deres egen lov har fået deres egen afdeling, lovforslagets kap. IV, og det er også rimeligt, at de tre fags repræsentanter i lærlingerådet ikke skal kunne blande sig i spørgsmål, der alene angår de øvrige fag, og omvendt, sådan som der her er gjort rede for det af udvalgets ordfører.

Det forslag, jeg fremsatte om, at ikke blot arbejdere og arbejdsgivere, men også funktionærer skulle have repræsentanter i rådet, og som støttedes af venstre og de konservative, indebar en ting, som ikke er kommet med i forslaget, nemlig at funktionærrepræsentanterne skulle have stemmeret. Dette modsatte socialdemokratiet

[A. C. Normann.]

sig så afgørende, at vi denne gang måtte nøjes med at få skaffet funktionærerne adgang til at gøre deres synspunkter gældende i rådet. Jeg nærer det håb — og jeg tror også, det vil vise sig at være berettiget — at det fremskridt, vi nu får gennemført, vil blive banebrydende for en repræsentation på lige fod.

Jeg finder også grund til at takke for, at to andre radikale forslag vandt tilslutning. Det ene var vort forslag om, at § 4 skulle ændres, således at lønnævnets formand ikke skulle kunne fastsætte lønningerne alene i tilfælde af stemmelighed. Det ville bare føre til, at parterne ville spille på bevidstheden om, at formandens afgørelse som regel ville komme til at ligge et eller andet sted mellem parternes forslag, hvad der ville vanskeliggøre enighed på forhånd. Det er det modsatte, der bør tilstræbes, og hidtil har parterne, såvidt jeg ved, og såvidt det foreligger oplyst for udvalget, udmærket kunnet klare sagen selv. Det er også det, der gør det vanskeligt, i alt fald fra mit synspunkt, at se de saglige grunde, som det ærede medlem hr. Hans Rasmussen mente skulle tale for at lade formanden få myndighed til at fastsætte lønnen.

Jeg forstod på det ærede medlem, at socialdemokratiets stilling nærmest har været tænkt som en ganske særlig venlighed overfor det radikale venstre på grund af vor traditionelle interesse for voldgiftsspørgsmål, således at det ærede medlem altså mente, at socialdemokratiet her havde imødekomet det radikale venstre. Man skulle nu ikke have taget den stilling udelukkende for det radikale venstres skyld, det vil jeg gerne sige. Jeg takker naturligvis for den gode mening og hensigt overfor os, men det er en indrømmelse, vi ikke rigtig kan tage imod. Sagen er jo, at formanden for lønnævnet i henhold til § 4 ikke svarer til nogen voldgift, sådan som det ærede medlem hr. Hans Rasmussen giver det udseende af; han svarer faktisk, hvis vi skal tale i det sprog, vi anvender, når vi taler om voldgiftsproblemer, nærmest til forligsmanden, og formandens myndighed til at fastsætte lønningerne har derfor ikke nogen som helst lighed med de tanker om voldgift, som det radikale venstre har gjort

sig til talsmand for her i folketinget ved flere lejligheder. Men ellers vil jeg gerne en anden gang modtage en indrømmelse fra det ærede medlem.

Jeg kan huske, at der i gamle dage, dengang jeg begyndte i forretningslivet, ofte stod i brevene: gerne parat til gentjeneste. Det er jeg også parat til, men jeg er ikke parat til at gå så langt, at jeg kan give det ærede medlem hr. Hans Rasmussen nogen forhåbning om, at det radikale venstre vil opgive sine bestræbelser — det ærede medlem spurgte jo, om nogen sådant var tænkeligt — for at undgå den art samfundsulykker, hvis betydning vi for ikke så forfærdelig længe siden fik en meget alvorlig påmindelse om.

Hvad angår det ærede medlem hr. N. Chr. Christensens tak til det radikale venstre for vor holdning med hensyn til spørgsmålet om adgangsbegrænsning — og jeg forstod, at takken også omfattede andre områder — er jeg også glad for den anerkendelse, vi får fra venstres side; venstres til det radikale venstre virker jo stærkt alene i kraft af sin sjældenhed. Men for os var kravet om frihed til valg af livsgerning her i landet en selvfølge, som vi allerede slog utvetydigt fast ved lovforslagets første behandling for adskillige måneder siden. Samtidig med at jeg anerkender den venlighed, det ærede medlem her udviste overfor mit parti, vil jeg sige, at egentlig burde han have rettet sin tak til socialdemokratiet, for det er jo socialdemokratiet, der i denne sag har bragt et offer; det er socialdemokratiet, der i denne sag udfrå ønsket om at nå til et resultat — til en lærlingelov med dens fejl og fremskridt efter deres opfattelse — i den henseende er gået en smertens vej.

Det ærede medlem hr. N. Chr. Christensens forhåbninger om de fremtidsmuligheder, som vort samarbejde i lærlingevalget kunne indebære, det liberale samarbejde, der undertiden nævnes, er jo også en udstrakt hånd, som jeg ville kvie mig meget ved at vise tilbage. Men jeg må i den forbindelse sige, at her afhænger så meget af de fremtidige muligheder, af den vilje, som det ærede medlem selv lægger for dagen overfor de nye opgaver, som folketinget i det kommende halve og hele år må komme til at stå overfor.

Endvidere vil jeg gerne udtale tilfredshed med, at de øvrige partier er gået med til

[A. C. Normann.]

vort forslag om den indføjelſe i § 13, stk. 2, at lærlinge får ret til at modtage den almen-dannende del af den teoretiske undervisning i de bestående lærlingskoler — også efter at dagskoler i den faglige undervisning er indført, d. v. s. efter de 8 års forløb — eller i almindelige aftenskoler, såfremt disse iøvrigt kan give dem en tilfredsstillende undervisning i disse fag, altså i regning, dansk og medborgerkundskab. Vi har i denne henseende indhentet en erklæring fra undervisningsministeriets konsulent for aften- og ungdomsskoler, som overfor udvalget har erklæret, at den opgave udmærket kunne egne sig for de bestående aftenskoler. Der er fra en enkelt side — det er også antydnet her i dag — rejst tvivl om, hvorvidt denne adgang vil blive ret stærkt udnyttet. Jeg håber, den vil blive udnyttet af mange lærlinge, der ønsker at tilbringe et par vinteraftener om ugen sammen med kammerater fra deres hjemegn og deres eget milieu, og jeg håber, ordningen vil bidrage til, at de flest mulige af de bestående håndværkerskoler kan blive bevaret trods den koncentration, fagklassedelingen iøvrigt vil medføre. Allerede ved første behandling af lovforslaget gik vi ind for den opfattelse, at de mange mindre skoler, som ofte byder på en fortræffelig uddannelse, i størst mulig udstrækning burde bevares. De står som et udtryk for en varm interesse for ungdommen og også som udtryk for en stor offervilje, og i den udstrækning, deres opretholdelse kan spare os for opførelse af flere dyre lokaler og for ansættelse af flere lærere, som de almindelige skoler jo i forvejen driver en fortvivlet kaperjagt på, vil det være lykkeligt for alle parter, herunder for mestrene, som så ikke i så lang tid skal undvære lærlingene i arbejdstiden, og ligeledes for skatteyderne, som er en kategori, man ikke bør gøre det til en sædvane helt at overse i de enkelte love.

Man kan ikke undres over, at bestemmelserne om dagskolens gennemførelse se- nest om 8 år har vakt megen opmærksomhed og en hel del betænkelighed hos dem, der skal undvære deres lærlinge i arbejds- tiden; men jeg håber, det vil vise sig med tiden, at betænkelighederne aftager — også blandt principaler og mestre — så-

ledes som det er sket først i kommissionen, også hos mestrenes repræsentanter, og dernæst i folketingsudvalget, hvor der nu er opnået enighed om at gå over til dagskoleordningen. Det er vist erkendt fra alle sider, at den nye ordning med dagskole for den faglige undervisning og med fagklassedeling vil gøre den teoretiske undervisning mere effektiv, end den har været tidligere; det har der i alt fald været en — som det hedder i betænkningen — alt overvejende enighed om i kommissionen, og man må altså gå ud fra, at dette også har været mestres og principalers opfattelse.

De betænkeligheder, vi alligevel nærrede, hidrørte først og fremmest fra ængstelsen for at sløve mestrenes og principalernes interesse i at antage lærlinge og fra ængstelsen for at overflødiggøre for mange af de bestående lærlingskoler. Det er også derfor, vi har bidraget så stærkt til at få indført bestemmelser, der dæmper disse virkninger af dagskoleordningen. Jeg tænker dels på den allerede under denne debat meget om- talte dispensationsbestemmelse i § 13, stk. 3, der ikke blot overlader det til ministeren at dispensere, men pålægger ham det, såfremt det skønnes, at økonomiske eller praktiske vanskeligheder taler imod dagundervisningen, og dels på bestemmelsen om, at dagundervisning i de almene fag ikke er obligatorisk, hvad der som sagt vil komme til at indskrænke dagskoletiden en del, hvis denne bestemmelse iøvrigt udnyttes efter sin hensigt.

I denne forbindelse beklager jeg, at det ikke lykkedes i udvalget at interessere de øvrige partier for det radikale venstres forslag om, at den tid, der medgår til dagundervisningen, skal lægges til den samlede læretid, f. eks. således at hvis dagskoleundervisningen i en læretid på 3½ år er sammenlagt 3 måneder — jeg ved ikke, hvor meget den vil blive, det afhænger af hele ordningens gennemførelse, af faglige forhold o. s. v. — skulle den samlede læretid være 3 år og 9 måneder, altså et tillæg på 3 måneder. Det ville have været en passende modydelse fra lærlingenes side for den fordel, også rent arbejdsmæssigt, som dagskoleordningen er for dem, og det ville have medført, at mesteren som delvis erstatning for afsavn af lærlinge i arbejdstiden havde

[A. C. Nermann.]

kunnet drage nytte af lærlingene lige så mange timer og dage, som han har kunnet det hidtil, altså at arbejdstid og undervisningstid i forhold til mesteren ikke blev skåret ned.

Det har været nævnt, at vort forslag er overflødigt, fordi mestre og svende i de faglige fællesudvalg alligevel selv indenfor lovens maksimalgrænse fastsætter fagenes læretid. Nu skærer dagskolen lærlingenes praktiske lære- og arbejdstid ned, og skal dette lægges til den samlede læretid, er det mestrene, der skal prøve at gennemføre en forandring overfor fællesudvalget, hvor svendene kan hindre forandringen, medmindre de derefter underkendes af lærlingerådet.

Havde man gjort det naturlige i en tid med for få tilbud om lærepladser, nemlig at opretholde den nuværende læretid hos mestrene, havde det derefter været svendenes sag, om de ville foreslå ændringer i læretiden, og så var det mestrene, der havde adgangen til at modsætte sig, at deres nuværende vilkår forringedes — det er forskellen. Jeg fik imidlertid ikke den fornødne støtte for mit forslag i udvalget og måtte derfor opgive det.

Jeg har i udvalget anket over, at § 1, stk. 1, sammenholdt med stk. 3 b, der handler om, hvilke arbejdsområder der kræver oprettelse af lærekontrakt, taget helt bogstaveligt, efter sin ordlyd, hindrer unge under 18 år i uden lærekontrakt at udføre arbejde, der er godkendt som fag, eller som henhører under et fag. Nu er dette i almindelighed jo også lovens hensigt, men vi ved alle, at et meget stort antal unge under 18 år, f. eks. unge piger med realeksamen, eller studenter, der tager lidt ekstraarbejde for at tjene til studierne, og mange, mange andre udfører funktioner som f. eks. maskinskrivning på små kontorer, der slet ikke er alsidige nok til at kunne godkendes som læresteder. Det kan være en murermester, der har en ung pige til at skrive bygningsbeskrivelser, tilbud og regninger, det kan være en mindre købmand,

en tandlæge eller manufakturhandler, der har brug for at få udført maskinskrivning i et beskedent omfang, i et sådant omfang, at der ikke er grundlag for at oprette en kontrakt, der tilstrækkeligt dækker det at give de unge kontormæssig uddannelse. Men maskinskrivning er oplagt fagligt arbejde, og efter loven skulle altså disse tusinder af virksomheder, jeg her har talt om, kunne tillade sig at beskæftige folk, der er over 18 år, hvis de da ikke vil hjemfalde til lovens dom og straf. Det har jeg opponeret imod i udvalget, og resultatet blev, som det fremgår af udvalgets betænkning, omend desværre stadig med manglende klarhed, at det er udvalgets mening, at der ikke på disse områder skal kræves oprettet lærekontrakt til funktioner, som hidtil er foregået uden lærekontrakt. Ministeren gav tilsagn om udtrykkeligt at være med til at fastslå dette, og da ministerens tilsagn ikke fremgår af betænkningen, beder jeg den højtærede økonomi- og arbejdsminister bekræfte det her i salen.

Hvad angår de ændringsforslag, der er stillet af kommunisterne og retsforbundet, forekommer det mig ikke, at der er ting af væsentlig saglig betydning at tage stilling til i disse ændringsforslag, og der ligger heri i og for sig det glædelige, at de to partier altså stort set finder forslaget saglige indhold rigtigt, ellers ville man vel have taget væsentlige områder frem.

Der er naturligvis i de foreliggende ændringsforslag et par ting, som har virkelig betydning.

Hvad angår kommunisternes forslag til ændring af § 3 om læretidens forøgelse, finder jeg, at den nu foreslåede ordning er tilstrækkelig betryggende, nemlig at arbejdsministeriet sammen med handelsministeriet — og det må erindres, at det først skal ske efter erklæring fra både det faglige udvalg og lærlingerådet — kan tillade en læretidsforøgelse.

Løvrigt har jeg først set ændringsforslagene i dag og kunne tænke mig, at de to partiers ønske vedrørende ferispørgsmålet

[A. C. Normann.]

kunne indgå i udvalgets overvejelser endnu en gang.

I forbindelse med skoleuddannelsen har jeg lyst til at røre ved mulighederne for fag-skolekursus for de unge i en række fag, fordi der her er en mangel set fra de mindre virksomheders vinduer. Medens store virksomheder med et stort antal lærlinge kan magte og endda have fordel af etableringen af en mere systematisk undervisning i egne lærlingeværksteder i den hensigt at gavne den pågældende virksomheds egen produktion, så at sige gøre de unge til specialister i den produktion, virksomheden er interesseret i at de dygtiggør sig i, så har de små og mellemstore virksomheder ikke nogen mulighed for teknisk og økonomisk at løse den for deres lærlinge tilsvarende opgave. Den tekniske udvikling bringer jo så meget nyt, som straks tages i brug i store virksomheder, men som de mindre ikke så hurtigt eller måske slet ikke kan udnytte. Jeg ved, at der er tekniske områder, hvor det forekommer mange håndværksmestre næsten uoverkommeligt under det normale arbejde at give lærlingene den fornødne undervisning, fordi den enkelte virksomheds funktioner ikke er alsidige nok eller eventuelt tværtimod er så alsidige, at en egentlig produktionstilrettelægning ikke forekommer eller ikke er normal for den pågældende virksomhed. Besværet kan for en mester også øges ved, at virksomhedens andre medarbejdere måske i enkelte tilfælde ikke har tilstrækkelig interesse for at bidrage til lærlingenes dygtiggørelse. Disse og flere årsager kan medvirke til, at mestre, som står overfor spørgsmålet om antagelse af lærlinge, viger tilbage derfor, hvis de ikke har den hjælpemulighed gennem fagkursus at kunne tilbyde lærlingen en supplerende uddannelse på områder, hvor de måske føler han har sine svage punkter.

Men at sende en lærling på et fagkursus bliver for mange mestre for stor en byrde i tillæg til de omkostninger, undervisningen på de almindelige tekniske skoler medfører. Derfor tror jeg, at man bør interessere sig for andre refusionsregler vedrørende de kursusudgifter, der her er tale om. Det vil ikke blot være i de unges og i mestrenes interesse, men sandsynligvis også i statens, hvis man ønsker at undgå den udvikling,

jeg før advarede imod, bort fra mesterlæren henimod statsskolen. Her er et område, hvor det vil være klogt at søge udfyldt de rammer, loven skaber, og derfor henstiller jeg til den højtærede minister at have sin opmærksomhed henvendt på spørgsmålet om, hvorledes offentlige tilskud til supplerende fagkursus ordnes frem i tiden.

Lærlingeudvalget har under sit arbejde kunnet glæde sig ved en levende interesse fra befolkningens side, endogså i en sådan grad, at det modsiger den megen tale om manglende politisk interesse i befolkningen. Der har under behandlingen af lovforslaget stået en livlig diskussion om dettes indhold, og der er herunder også kommet en del kritik til orde imod dem, der i kommissionen og her i tinget har arbejdet med forslaget. Dette er kun naturligt, og en hel del af den kritik, vi har kunnet lytte til gennem de sidste måneder, har været positiv og nyttig. Men det må også erkendes, at en del af kritikken i højere grad, i stedet for at være rettet imod partierne og folketinget, burde have haft adresse til administrationen af loven, nemlig den del af administrationen, der henhører under de råd, faglige udvalg og nævn, som i så høj grad er bestemmende for de økonomiske vilkår for de unges uddannelse. Forslaget lægger jo et utal af afgørelser i disse administrative organers hænder, og anderledes kan det ikke være.

Det må nu håbes, at lovens administration, både det offentliges del deraf og de interesserede parters egen del, må blive gennemført på en sådan måde, at ungdommens faglige uddannelse kan bevares på sit høje niveau i sammenligning med andre landes. Vi har her i landet — det blev også understreget af det ærede medlem hr. Hans Rasmussen — i selve arbejdets kvalitet et aktiv at værne om, som er af afgørende værdi, ganske særlig for et råstoffattigt land som Danmark. Og helt afgørende for bevarelsen af denne værdi er det også, at alle de, af hvem lovens betydning herefter kommer til at afhænge, hver dag erindrer, at både hensynet til ungdommen, til erhvervslivet og til samfundet må tvinge os til at gøre ansættelsen af lærlinge attraktiv for erhvervenes indehavere, dem af hvis interesse for lovens udnyttelse så meget nu i den kommende tid vil afhænge.

Hermed skal jeg på det radikale venstres

[A. C. Normann.]

vegne have den glæde at anbefale lovfor-
slaget til folketingets velvilje.

Kirsten Gloerfelt-Tarp: Ved første be-
handling af lærlingelovforslaget fremsatte
jeg nogle bemærkninger om visse bestem-
melser i lovforslagets § 10, hvorefter meste-
ren kan kræve en kvindelig lærlings lære-
forhold suspenderet på grund af graviditet
eller fødsel — altså eventuelt mod hendes
ønske — og jeg pegede, ikke mindst ud fra
ønsket om ikke at animere til illegale svan-
gerskabsafbrydelser, bl. a. på det uheldige
i, at de pågældende lærlinge ikke havde
adgang til en lignende særlig barselshjælp
fra sygekassen, som folkeforsikringslovens
§ 19, stk. 1, nr. 4, og stk. 2, hjemler hånd-
værkets, industriens og enkelte andre er-
hvervs arbejdere, når de af hensyn til
sig selv eller fostret (barnet) ikke kan
arbejde en tid før og efter fødslen. Jeg tak-
ker udvalget, fordi det har taget dette
spørgsmål op og rettet en forespørgsel derom
til socialministeren. Socialministeriet har,
efter hvad der er meddelt mig, oplyst, at
udgifterne til en sådan særlig barselshjælp
næppe vil blive betydelige. Jeg vil gerne
henlede opmærksomheden på, at udvalgs-
betænkningen, som omtalt af udvalgsord-
føreren i dag, indeholder en henstilling til
socialministeren om at tage spørgsmålet om
adgang til en sådan barselshjælp op til
undersøgelse. Når en lovbestemmelse giver
mesteren en ret til at suspendere et lære-
forhold af hensyn til sin forretnings inter-
esser, altså ikke af hensyn til kvinden eller
fostret, vil det efter min mening være rimel-
ligt og påkrævet, at der sikres den pågæl-
dende lærling et vist vederlag, således som
folkeforsikringsloven gør det for dem, for
hvem en anden lovgivning, arbejderbeskyt-
telseslovgivningen, påbyder barselshvile.

Jeg havde, som nævnt ved første behan-
dling, ønsket tidsperioden for suspensionen
forkortet fra 3 måneder før fødslen til 8
uger før fødslen, bl. a. for at den kunne
være mere sammenfaldende med den tids-
periode, som folkeforsikringsloven opererer
med for de kvinder, der har adgang til
særlige dagpenge fra sygekassen i tilfælde
af barsel. Dette har udvalget imidlertid
ikke ønsket. Derved bliver den påkrævede

ændring i folkeforsikringsloven naturligvis
noget mere kompliceret.

Når jeg har bedt om ordet i dag, er det
for at anmode socialministeren, som jeg
desværre ser ikke er tilstede, om en udtal-
else vedrørende udvalgets henstilling. Jeg
vil udtale håb om, at socialministeren vil
finde frem til en positiv løsning.

Økonomi- og arbejdsministeren (Krag):

Jeg vil gerne takke udvalget for det arbejde,
der er præsteret i de forløbne måneder,
siden jeg havde den ære og glæde at frem-
sætte lovforslaget i januar. Jeg har haft
lejlighed til at følge udvalgets arbejde på
meget nært hold, har været kaldt til en
lang række af udvalgets møder, hvoraf
nogle har været meget lange, og jeg vil
gerne benytte lejligheden her til at bekræfte,
at der i udvalget vedrørende dette lovforslag
er udført et ganske usædvanlig samvittig-
hedsfuldt, dybtgående og omhyggeligt ar-
bejde. Jeg tror i og for sig heller ikke, at
dette er blevet bestridt fra nogen side,
heller ikke af folketingets højtærede for-
mand. Han har ikke rettet nogen beskyld-
ning mod udvalget for lovjaskeri. Det, for-
manden, det ærede medlem hr. Gustav
Pedersen, har rettet indvendinger imod, er
et bestemt forslag om lovens deling, et for-
slag, som udvalget jo senere har afstået
fra at gennemføre i den foreslåede form.

Til trods for at arbejdet i udvalget har
været så omhyggeligt, så dybtgående og
har krævet så mange møder, er det rigtigt,
at man ikke med rette vil kunne påstå, at
arbejdet har taget særlig lang tid. Som den
ærede konservative ordfører gjorde opmærk-
som på, har tidligere ændringer af lærlinge-
loven taget betydelig længere tid. I 1921
varede lovens behandling 2 år og 3 måneder,
og arbejdet med 1937-loven stod vel i alt
på i 12 år, før det lykkedes at få den gen-
nemført. Man må altså sige, at arbejdet i
dette udvalg har været lige så hurtigt, som
det har været effektivt.

For at undgå gentagelser skal jeg afholde
mig fra at kommentere lovens enkelte para-
grafer og de ændringer, der er foretaget i
udvalget, og indskrænke mig til at gøre et
par mere generelle bemærkninger om nogle
få af de hovedpunkter, forhandlingerne i
særlig grad har drejet sig om.

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

Først vil jeg gerne sige, at jeg tror, det er rigtigt, når man selv fra de sider i udvalget, hvor man har været mest betænkelig ved dagskolens gennemførelse og dens gennemførelse på mestrenes regning, har bøjet sig og er gået med til den obligatoriske dagskoles gennemførelse efter 8 års forløb i den formulering, det nu har fået. Jeg siger ikke dette, fordi jeg vil nægte, at dagskolens gennemførelse kan betyde ulemper for mestrene. Jeg forstår fuldtud, at det for en mester i høj grad kan være en ulempe, at lærlingens deltagelse i arbejdet på værkstedet skal lide afbræk, fordi lærlingen skal på dagskole, og jeg forstår også godt, at det fra læremesterens synspunkt selvfølgelig ikke kan være noget plus, at han skal betale lærlingen fuld løn også i den tid, han går på skole. Alligevel tror jeg, at det alle forhold taget i betragtning og trods disse betæneligheder er rigtigt, når vi i udvalget er nået frem til enighed på dette punkt, således som det nu fremgår af lovforslaget med udvalgets ændringer.

For det første tror jeg, at man vanskeligt i et moderne samfund i det lange løb vil kunne forlange, at unge mennesker, der befinder sig i en tilpasningsperiode, hvor der stilles store krav til dem både psykisk og fysisk, alt i alt skulle have en længere arbejdsdag og mindre tid til fritid og hvile og til deres interesser, end voksne mennesker har. Jeg tror ikke, man i det lange løb ville have kunnet fastholde et sådant synspunkt som berettiget i en moderne tid.

For det andet er der ingen tvivl om, at lærlingenes udbytte af den teoretiske undervisning vil blive meget større, når denne foregår i dagtimerne. Dette er heller ikke blevet bestridt fra nogen side, og uanset hvad man vil mene om forholdet mellem teoretisk og praktisk undervisning, må det vel være sådan, at i vor teknologiske tidsalder får den teoretiske undervisning en voksende betydning.

For at lette dagskolens gennemførelse er det bestemt, at den del af den normale arbejdstid, som medgår til teoretisk undervisning, eventuelt kan tillægges læretiden, nemlig forsåvidt de faglige udvalg finder det nødvendigt indenfor det pågældende fag. Hertil kommer, at den teoretiske undervisning på dagskolen må kunne tilrette-

lægges således, at den griber mindst muligt ind i arbejdspladsens rytme, og den vil i en del fag kunne afvikles indenfor de første tre læreår, således at læremesteren får fuld rådighed over lærlingen i det sidste og vel for mestrene mest værdifulde år af læretiden.

Et andet punkt, der har været genstand for langvarige forhandlinger, er spørgsmålet om lærlingelovens deling. Jeg tror, at det kompromis, man i udvalget er nået frem til, betyder en heldig løsning. Både lovteknisk og administrativt må det være at foretrække, at der kun foreligger een lærlingelov og opretholdes eet lærlingeråd. Ved udformningen af de enkelte paragraffer i det særlige område om uddannelse af lærlinge indenfor butiks-, handels- og kontorvirksomhed er det tydeliggjort, at der kan tages hensyn til en række for dette område særlige forhold, ligesom afstemningsreglerne i lærlingerådet er foreslået ændret således, at handelens ønsker skulle være helt imødekommet. De generelle beskæftigelsesmæssige og undervisningsmæssige regler er jo delvis de samme, og ved kun at have eet lærlingeråd sikrer man sig mod den forvirring, der kunne opstå ved, at to råd måske kom til at træffe forskellige afgørelser i analoge spørgsmål.

Endelig er der spørgsmålet om lærlingebegrænsninger. Her er det blevet sagt af de ærede ordførere fra flere af partierne, at vi fra regeringens side, fra socialdemokratiets side, har måttet overvinde os selv, og at vi på dette punkt har vandret en smertens vej. Ja, det har vi måske, men det må vel alligevel være rigtigt at sige, at der ikke principielt er nogen uenighed mellem de borgerlige partier og regeringspartiet i dette spørgsmål. Vi er fra socialdemokratiets side tilhængere af, at alle unge mennesker bør have fri og lige adgang til at uddanne sig efter deres evner og interesser. Det gælder ikke alene, når de unge vil søge uddannelse i et håndværksfag, det gælder også, når de unge vil uddanne sig til lærere, ingeniører, tandlæger, sygeplejersker, sagførere, professorer eller hvilket erhverv, de nu vil vælge. Vi ønsker, at de unge skal have fri og lige adgang til i henhold til deres evner og interesser at uddanne sig på alle disse felter, uden at de skal hæmmes af økonomiske eller andre begrænsninger.

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

Det er jo netop af denne socialdemokratiske tankegang, at ideen om „Ungdommens uddannelsesfond“ er udsprunget.

På samme måde er vi tilhængere af det almindelige princip om fri adgang til at opnå uddannelse, også når det drejer sig om mesterlære. Egentlige fagmonopoler, hvor man ved aftaler mellem mestre og svende søger at holde antallet af fagets udøvere kunstigt nede, kan ikke være hverken i samfundets eller den samlede arbejderklassens interesse. I det lange løb tror jeg heller ikke, det kan være i det enkelte fags interesse. En kunstig knaphed på fagets udøvere, på den faglærte arbejdskraft, vil vel over et længere tidsrum have den virkning, at det inviterer til en stærkere anvendelse af teknik og automatik i faget, end det måske ellers ville være rationelt at indføre.

Noget andet er, at den frihed, der nu bliver gældende for mestrene til at antage lærlinge på disse områder, naturligvis ikke må misbruges, og her kan jeg helt henholde mig til, hvad udvalgets og socialdemokratiets ærede ordfører har sagt.

Spørgsmålet om de store årgange har naturligvis spillet en meget betydelig rolle i de overvejelser og forhandlinger, der har fundet sted. Som flere af de ærede ordførere har været inde på, behandles dette spørgsmål om de store årgange og om at skaffe flest mulige lærepladser til de store årgange i arbejdsmarkedskommissionen. I denne har der fundet forhandlinger sted mellem kommissionens medlemmer og de forskellige fags parter, og det er lykkedes gennem disse forhandlinger at blive enig om en målsætning, hvorefter antallet af lærlinge i de kommende år skulle sættes i vejret i stort omfang, i et omfang, der svarer til 30—40 pct.s forøgelse af lærepladserne. Dette mål er der principiel enighed om, men desværre synes det at gå lidt mindre hurtigt med at nå til målet i praksis. Nogle af de ærede ordførere var inde på, at antallet af nye lærlingekontraktens oprettelse har været i tilbagegang, og det er desværre rigtigt. I august måned har vi foretaget en undersøgelse, der for 60 fags vedkommende sammenholder lærlingetilgangen for første halvdel af indeværende år med lærlingetilgangen for første halvdel af i fjor, og det

viser sig, at et stort antal fag har en mindre lærlingetilgang i år end i fjor. For de 60 fag tilsammen var der for første halvdel af 1955 en tilgang på 8 097 nye lærlinge, i år var det faldet til 7 668 nye lærlinge. Det er en nedgang på 429 nye lærepladser eller svarende til godt 5 pct. Det er forstemmende, at en sådan nedgang har kunnet finde sted på trods af alle de anstrengelser, der er blevet gjort, og på trods af den enighed, der er mellem fagenes parter om at udvide antallet af lærepladser.

Det er blevet fremhævet ikke mindst fra mestrenes side, at tilbageholdenheden i særlig grad skulle skyldes, at der herskede usikkerhed omkring den nye lærlingelovs skæbne. Denne usikkerhed vil vi nu forhåbentlig i løbet af nogle dage have bragt ud af verden, og man må så håbe, at den klarhed, der er kommet om den nye lærlingelov, sammenholdt med det faktum, at folketingets fire store partier vil stå bag den, vil kunne bidrage til, at lærlingetilgangen påny stiger og efterhånden nærmer sig de mål, man har sat sig. Jeg kan oplyse, at arbejdsmarkedskommissionen har forberedt et yderligere fremstød, idet man i samarbejde med hovedorganisationerne på arbejdsmarkedet har udarbejdet en pjece om lærlingeproblemet, som ved at give oplysninger om disse forhold skulle skabe basis for en vis propaganda for tilgangen af nye lærlinge; denne pjece vil meget snart være færdig og med økonomisk støtte fra Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund blive trykt i 100 000 eksemplarer og udsendt til samtlige virksomheder her i landet, der uddanner eller må formodes at kunne uddanne lærlinge.

Jeg skal gøre nogle ganske korte bemærkninger til de ærede ordførere.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen var ikke helt enig i, hvad der står i ændringsforslag nr. 47 vedrørende de faglige udvalgs afstemningsregler. Jeg vil gerne give tilsagn om at være parat til ved forhandlingerne i udvalget mellem anden og tredje behandling at optage dette spørgsmål til ny drøftelse.

Retsforbundet har stillet nogle ændringsforslag, der i linieantal ikke er særlig omfattende. Kærnen i dem er egentlig blot, at man i § 1, stk. 1, 5. linie, ændrer det lille ord „skal“ til det lille ord „kan“. Det lyder så uskyldigt, men er i virkeligheden den

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

lille ændring med den helt store virkning. Blev den gennemført, ville det betyde, at dette lovforslags bestemmelser om obligatoriske beskyttelsesmæssige og uddannelsesmæssige regler fuldstændig ville falde bort. Hvis ændringen i henhold til retsforbundets forslag skulle føres igennem paragraferne, ville alle lovens bestemmelser om dag- eller aftenundervisning i de første 8 år, om indførelse af dagskole efter 8 års forløb, om undervisningens længde om aftenen, reglerne om lærlingenes krav på frihed til spisning, omklædning o. s. v., om deres løn o. s. v. fuldstændig falde bort. Jeg tror ikke, det er nødvendigt for mig at gøre yderligere kommentarer til retsforbundets ændringsforslag.

Det kommunistiske parti har stillet en række ændringsforslag, som jeg næppe heller behøver at gå ind på i enkeltheder. De væsentligste drejer sig om dagskolen og om forbudet mod lærlingebegrænsning. For dagskolens vedkommende fik man det indtryk, at den ærede kommunistiske ordfører mente, at det, der nu foreligger til vedtagelse, er et forsøg på at skyde dagskolens gennemførelse ud i en uvis fremtid. Det må jeg anholde som en urigtig måde at fremstille tingene på. Hvis det ærede medlem hr. Ingmar Wagner har lyttet opmærksomt til, hvad de ærede ordførere for venstre og det konservative folkeparti sagde om dagskolen, vil det ærede medlem forstå, at det, der foreslås her, virkelig indeholder den obligatoriske dagskoles gennemførelse, begribeligvis sådan at dispensationer om 8 år vil kunne gives, men det kræver, at særlige forhold kan påberåbes. Jeg havde personlig ikke noget imod, at dagskolen, som det nu foreslås fra kommunistisk side, gennemføres med en frist af kun 1 år i stedet for, som det bliver efter udvalgets forslag, 8 år, men jeg tror, det ærede medlem hr. Ingmar Wagner selv kan danne sig et skøn over, hvordan den politiske mulighed for at gennemføre hans forslag vil være.

Det er interessant, at kommunisterne vil forbyde fremtidig indførelse af lærlingebegrænsning. Det er vel en indrømmelse også fra kommunistisk side af, at ikke alle lærlingebegrænsninger har tilsigtet samfundsnyttige eller uddannelsesmæssige formål. Jeg tror, at man også på dette punkt

vil have det helt klart for sig, hvorledes de politiske muligheder er, men jeg synes, det er rimeligt endnu en gang at understrege, som den ærede socialdemokratiske ordfører gjorde det, at samtidig med at bestående lærlingebegrænsninger ophæves, og samtidig med at der gennemføres forbud mod at indføre nye, findes der dispensationsadgang, som kan udnyttes, hvor indførelse af lærlingeregulering er nødvendig for at sikre de tilstrækkelig gode uddannelsesmæssige forhold.

Det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen var lidt bekymret for, at han og hans parti ville få for ringe andel i æren for dette gode stykke lovgivningsarbejde, der synes at være ved at se dagen. Det ærede medlem bør trøste sig med, at en god gerning bærer lønnen i sig selv; det gælder også for denne lovs vedkommende. Skulle der iøvrigt være noget misforhold mellem indsats og ære, er der vel en chance for, at det kan rettes op i „Horsens Folkeblad“ i de kommende dage.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann ønskede, at jeg skulle bekræfte, at det ikke var tanken, at der skulle ske en ændring i det hidtidige forhold, at man kan beskæftige medhjælp på kontorernes ved specialarbejde, uden at lærekontrakt behøver at oprettes. Jeg vil gerne bekræfte her, at der ikke er tænkt på nogen ændring i de hidtil gældende regler på dette punkt.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann ønskede endvidere, at ministeriet skulle se velvilligt på spørgsmålet om offentligt tilskud til supplerende faguddannelse, eventuelt på særlige skoler; også det tilsagn vil jeg meget gerne give.

Med disse bemærkninger vil jeg gerne endnu en gang takke udvalget og specielt dets fungerende formand, det ærede medlem hr. A. C. Normann, for det udmærkede arbejde, der er udført. Jeg skal anbefale lovforslaget til vedtagelse med de ændringer, der fremgår af udvalgets betænkning.

Udvalgets ordfører (Hans Rasmussen): Efter den drøftelse, der har været ført om lærlingelovsforslaget, kan jeg for mit og mit partis vedkommende kun udtrykke tilfredshed. Vi synes i det store og hele, at vi har stået samlet om de ændringer, som det var nødvendigt at foretage for at kunne nå frem til en sådan enighed, at lovforslaget kunne

[Hans Rasmussen.]

komme til anden behandling her i det høje ting.

Jeg vil først lige hæfte mig ved de ændringsforslag, som den kommunistiske ordfører her har stillet og motiveret. For flere af ændringsforslagene gælder det, at hvis de blev imødekommet, ville de faktisk medføre en forringelse på disse områder. Det ligger således, at med hensyn til læretidens længde er det en rent faglig vurdering i de enkelte tilfælde, som er afgørende for, om læretiden skal være mere end fire år. Jeg synes, vi i høj grad skal overlade til de faglige udvalg at vurdere dette med den indsigt, som de er i besiddelse af. Der er enkelte fag, som mener, at fire år ikke er tilstrækkeligt, hvis de unge skal have en all-round uddannelse, og derfor finder jeg i hvert fald dette forslag mere skadeligt end gavnligt.

Den ærede ordfører har også været inde på forskellige andre områder, bl. a. på spørgsmålet om prøvetiden. Vi i metalindustrien har fundet det meget påkrævet, om man kunne få en prøvetid på seks måneder i stedet for tre, så man virkelig kunne få konstateret, hvorvidt den pågældende var egnet til den uddannelse, han havde påtaget sig, eller han eventuelt skulle flyttes til et andet sted. Jeg kan iøvrigt tilslutte mig de bemærkninger, som den højtærede økonomi- og arbejdsminister har gjort vedrørende de ændringsforslag, som er stillet fra kommunistisk side.

Om lærlingebegrænsningerne vil jeg dog lige sige to ord. Det er rigtigt, at det her i princippet er sådan, at det kommunistiske parti godt vil være med til at forbyde, at der foretages lærlingebegrænsninger i overenskomster i fremtiden. Hvis vi skal se nærmere på det, er der ikke det mindste i vejen for, at det fag, som måske har været trukket stærkest frem i debatten, typograferne, er i stand til at kunne klare dette spørgsmål med hele den virksomhed, som de udøver indenfor deres organisation. Situationen kunne meget godt have været ændret, og jeg vil sige så meget her ved denne lejlighed, at jeg mener ikke, at det har været nødvendigt for bogtrykkerarbejdsgiverne den ene gang efter den anden frivilligt at gå ind på disse lærlingebegrænsninger. Overenskomsterne indeholder jo frivillige aftaler, og det havde været mere rimeligt,

om man indenfor dette område kunne have klaret tingene selv, i stedet for at lovgivningen nu skal gribe ind og ophæve disse lærlingebegrænsninger.

Jeg tror ikke, det går med den ændring, som retsforbundets ordfører, det ærede medlem hr. J. M. Pedersen, ville have gennemført vedrørende ferie. Det hjælper ikke, at vi lader lærlingene gå ind under den almindelige ferielovgivning, vi har her i landet. Det ville praktisk talt betyde, at når en lærling kom i lære, ville han det første år, han var der, og hvor det måske var mest tiltrængt at han fik ferie, ikke kunne opnå nogen ferie. Altså, man vil se, at dette ændringsforslag ikke er særlig gennemtænkt. Jeg kan desuden tilslutte mig de bemærkninger, som den højtærede økonomi- og arbejdsminister har fremsat om retsforbundets ændringsforslag.

Det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen, venstres ordfører, talte om lovjaskeri. Det kan det ærede medlem kun have på anden hånd, for han var ikke tilstede ved det udvalgs møde, hvor vi navnlig drøftede tingene igennem. Det forekommer mig også, at det initiativ, der blev taget på det tidspunkt, vist var meget nyttigt, for lå tingene ikke lidt tungt? Der var ikke rigtig nogen klaring til nogen side, og hvis vi havde fået gennemført loven for håndværk, industri m. m., havde det ligget lidt tungere med en ordning for butikks-, handels- og kontorområdet. Det ærede medlem skulle i højere grad prise det initiativ, der blev taget ved denne lejlighed, for derved er der blevet skabt en klaring, som vi alle sammen kan være tilfredse med i øjeblikket.

Det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen har trukket venstres synspunkter frem. Der blev sagt, at venstre måtte stå fast på, at aldersgrænsen skulle være 18 år, bl. a. fordi det ottende skoleår ikke var gennemført, men det ligger vel efterhånden sådan, at de lærlinge, som kommer i lære, alligevel er omkring 14½ og 15 år, så jeg synes ikke, man af den grund skulle have ladet sig skræmme fra at tage lærlingekommissionens forslag om de 19 år. Men når man nu står så fast på de 18 år, vil det også være rimeligt, at der tilføjes de bestemmelser, der findes i lovens § 30, hvoraf det fremgår, at selvom man kommer i lære efter det 18. år, skal man alligevel opfylde visse betingelser,

[Hans Rasmussen.]

der står i loven. Det vil jeg gerne bede det ærede medlem gennemlæse, for det viser sig, at hvor det drejer sig om uddannelse og andre ting, er man underkastet lovens bestemmelser. Det takker jeg i høj grad for, for herigennem kommer man misbrug til livs.

Det ærede medlem pegede også på, at skolebestemmelserne havde fået en smidigere formulering. Jeg sad så og lyttede efter, hvordan formuleringen ville blive. Jeg opfattede det kun sådan, at statskassen derved sparer nogle penge. Når det er en venstremand, der siger det, er det vel rigtigt, men formuleringen som sådan kan jeg ikke se er blevet smidigere, ikke stort smidigere end den, som ministeren foreslog i sit oprindelige lovforslag. Jeg takker iøvrigt det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen for hans bemærkning om de faglige udvalg, som også jeg sætter overordentlig stor pris på, og det tyngdepunkt, der ligger her, samt den understregning af den to trediedels majoritet, som skulle være tilstede indenfor de faglige udvalg. Det tager jeg som udtryk for, at vi også er i stand til på det punkt at skabe klaring; for det er jo rigtigt, at når man forlanger to trediedels majoritet, forlanger man så anseligt et flertal, at man er i stand til at klare tingene igennem.

Med hensyn til lærlingelovens deling skal jeg afstå fra at gøre nogen bemærkning.

Om lærlingebegrænsningen blev der sagt, at der blev puslet mod i socialdemokraterne, og at man nu havde fået en liberal opmarch; den blev der takket for til forskellige sider. Mon alligevel ikke det ligger således, at der sikkert ikke var blevet nogen lovgivning, for så vidt socialdemokraterne ikke her var gået med? Derfor tror jeg nærmere, at de bemærkninger, som det ærede medlem hr. A. C. Normann fremsatte, var rigtige, nemlig at takken sikkert skulle rettes til socialdemokratiet, for det kneb jo til tider med den liberale opmarch; den skulle pudses af nogle gange under udvalgsforhandlingerne. Derfor er det rigtigt, at det er socialdemokratiet, der er det centrale i hele den lovgivning, vi er ved at gennemføre. Det er ikke selvros, men de ærede ordførere har alle taget et par stik hjem, så jeg synes også, vi skal placere os på det rigtige sted. Det er nemlig således, at når vi fra fagbevægelsens side pegede på det uheldige i, at lovgivningen

greb ind, gjorde vi det udfra vort principielle syn, og det forekommer mig også, at den liberale front på et eller andet sted var blevet svækket. Såvidt jeg erindrer, havde den ærede radikale ordfører, hr. A. C. Normann, ikke noget imod, at man havde fulgt os, således at begrænsningerne først var ophørt den 1. marts 1958. Det var i hvert fald en imødekommenhed, som her blev vist os, men senere blev den jo trukket tilbage.

Det ærede medlem hr. Adolph Sørensen mente at kunne konstatere, at pressen og navnlig den socialdemokratiske presse havde været ude med nogle bemærkninger om, at forhandlingerne bevidst var trukket i langdrag, og hvem der havde skylden. Jeg har ikke i „Social-Demokraten“ observeret, at man har stemplet hverken den ene eller den anden. Vi skulle jo igennem med vanskelige forhandlinger, men det forekommer mig i hvert fald, at det, da vi begyndte på forhandlingerne i udvalget, gik lidt tungt for det ærede medlem; det varede noget længe med at komme i gang.

Og mon ikke det ærede medlem erindrer en skrivelse, som kom fra Dansk Arbejdsgiverforening, Industrirådet og Håndværksrådet, hvor det ærede medlem for sidstnævntes vedkommende indtager en meget central plads? Indtil den skrivelse, der i sin helhed gik ud på at forringe lovforslaget, som det var fremsat her i folketinget, blev ryddet af bordet, kunne det ærede medlem ikke finde sine egne ben. Men det gik altså, da vi fik denne skrivelse ryddet af vejen; da vi fik Arbejdsgiverforeningen, Industrirådet og Håndværksrådet til at tage den tilbage, kom arbejdet på gled.

Jeg kan vist i det store og hele tilslutte mig de bemærkninger, der iøvrigt har været fremsat. Tager vi de polemiske betragtninger bort, kan vi vist kun være interesseret i nu at komme i gang med en lovgivning, som er i stand til at give de unge her i landet en forsvarlig uddannelse. Virksomhederne og læremestrene ved, på hvilke betingelser de skal antage dem. Den ærede ordfører for det radikale venstre berørte et enkelt punkt, nemlig spørgsmålet om ferie. Jeg ved ikke, hvilken adresse det skulle have; jeg ved ikke, om det sigtede til det ændringsforslag, man har stillet fra retsforbundets side, eller til det kommunistiske partis ændringsforslag. Hvad angår det kommunistiske æn-

[Hans Rasmussen.]

dringsforslag om en bedre ferieordning for lærlingene end den, der findes i lovforslaget, er vi selvfølgelig fra socialdemokratiets side villige til mellem anden og tredje behandling at se på dette spørgsmål.

N. Chr. Christensen: Jeg skal ikke forlænge denne debat meget, men kun knytte nogle enkelte bemærkninger til nogle af de udtalelser, der er faldet.

Jeg har i min ordførertale gjort rede for venstres synspunkter, og der er ingen grund til på dette fremskredne tidspunkt at trække debatten ud. Jeg vil dog gerne understrege en bemærkning fra den højtærede økonomi- og arbejdsminister om, at der ingen principiel uoverensstemmelse er mellem socialdemokratiet og de borgerlige partier vedrørende fri adgang til fagene, det vil altså sige med hensyn til ophævelse af lærlingebegrænsningen. Det tror jeg i og for sig heller ikke at der er. Når det alligevel har været uhyre vanskeligt at nå til vejs ende, er det ikke på grund af socialdemokratiets principielle indstilling, men fordi kræfter udenfor denne sal har prøvet på at øve indflydelse på socialdemokratiet i usaglig retning. Det glæder mig, at det nu så åbent erkendes, at der ingen principiel uoverensstemmelse er. Jeg håber, det vil bidrage til, at socialdemokratiet i fremtiden viser en stærkere modstandsevne, når kræfter udefra prøver på at blande sig i arbejdet herinde.

Må jeg i samme forbindelse sige til det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, der var inde på, at hele dette begrænsningsspørgsmål faktisk hang sammen med uoverensstemmelserne mellem bogtrykkerne og typograferne, at dette ikke er rigtigt; det har et langt videre sigte, nemlig dette, at der skal være fri adgang til erhvervene. Det er heller ikke rigtigt, at der har været enighed mellem bogtrykkere og avisudgivere på den ene side og typograferne på den anden side om disse begrænsninger. Man har tværtimod ved overenskomstforhandlingerne forsøgt at få begrænsningerne hævet, men det

har ikke været muligt. Det er imidlertid godt, at man nu på dette område griber ind, således at grundlovens ret til frit at søge arbejde bliver sikret også på det område.

Jeg synes, jeg er nødt til at gøre endnu en bemærkning til det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, der i forbindelse med ordet „lovjask“, som var brugt her, var inde på, at jeg jo ikke var tilstede ved det møde. Der kunne nemt ved denne bemærkning komme noget odiøst over dette, men det ærede medlem ved jo udmærket godt, at jeg inden mødets begyndelse havde sagt, at jeg måtte gå, når klokken var 11, og det ærede medlem ved også, at jeg er uden skyld i, at socialdemokraterne efterhånden havde lidt vanskeligt ved at finde deres egne ben i denne sag — vi har hjulpet dem til det senere, og jeg håber, at takken herfor må blive varmere, end den har været i de sidste minutter af det ærede medlems tale.

Den højtærede ministers bemærkning til udvalget om det samvittighedsfulde, dybtgående og omhyggelige arbejde, der var udført, er vi naturligvis — jeg går ud fra, at det gælder alle indenfor udvalget — glade for at høre. Vi kunne hertil føje, at vi har været glade for det samarbejde, vi har haft både med ministeren og med embedsmændene.

I anledning af mine udtalelser om begrebet „lovjask“ sagde ministeren, at tingets højtærede formand ikke havde sigtet på udvalgets arbejde i så henseende. Det glæder mig; det vidner jo om en erkendelse, som vi vel allesammen med årene må komme til: at man skal være forsigtig med de stærke ord; jeg har såmænd selv måttet erkende dette, og det glæder mig, at også andre, måske mere betydningsfulde, medlemmer er kommet til den samme erkendelse.

Så vil jeg iøvrigt slutte med at sige, at det ikke har megen værdi, at vi prøver på at uddybe de uoverensstemmelser, der har været. Jeg mener, vi har måttet reddegøre for vore synspunkter, men nu, da vi

[N. Chr. Christensen.]

står ved afslutningen af dette arbejde, har det langt større værdi, at de demokratiske partier her i salen — jeg går ud fra, at der også er tilslutning af partier, der ikke har været udvalgsberettigede — er gået ind for at gennemføre en lovgivning til gavn for ungdommen og på et sådant grundlag, at der bliver mulighed for, at ungdommen kan komme ind i fagligt arbejde. Det synes jeg er et stykke arbejde, som de demokratiske partier kan være bekendt, og derfor vil jeg også understrege bemærkningen om, at vi må være forpligtet til, hver i sin kreds, hver indenfor det område, hvor vi kan øve indflydelse, at gøre, hvad vi kan for, at de store årgange af unge kan få gode forhold i henseende til uddannelse og til muligheden for at skabe sig en levevej i det danske samfund i den kommende tid.

Adolph Sørensen: Det ærede medlem hr. Hans Rasmussens sidste udtalelser lod formode, at jeg under udvalgsarbejdet skulle have givet udtryk for, at min stilling var afhængig af den protesthenvendelse, som udvalget modtog fra Dansk Arbejdsgiverforening, Håndværksrådet, Industrirådet m. fl., og at der først på det tidspunkt, da denne protesthenvendelse blev frafaldet af de nævnte organisationer, kom skub i min forhandlingsvilje. Denne påstand må bero på en erindringsforskydning hos det ærede medlem. Jeg har ikke på noget tidspunkt givet udtryk for en sådan indstilling, og jeg skal blot for den gode ordens skyld tilføje, at den omhandlede henvendelse fra disse organisationer overhovedet ikke er blevet frafaldet.

I anledning af den højtærede økonomi- og arbejdsministers udtalelse, hvor det ligesom lå i luften, at dispensationsbestemmelsen i § 13, stk. 3, i nogen grad var illusorisk, vil jeg sige, at jeg meget ville beklage, hvis den opfattelse skulle fæstne sig, fordi jeg tror, der virkelig bliver brug for den; jeg tror nemlig ikke, det vil være muligt til punkt og prikke — ja, ikke blot tilnærmelsesvis — at gennemføre den ønskede dagskoleundervisning i den omhandlede periode. Jeg peger på de vanskeligheder, der vil være ved at koordinere undervisningen på rette måde. Jeg vil også gerne pege på, at gennemførelsen af dagskolen i et mere eller

mindre hastigt tempo vil skærpe det meget aktuelle problem, der hedder tekniker-manglen. Dagskolen må jo hente det øgede antal erhvervslærere, der uundgåeligt må blive brug for under en gennemført dagskole, netop fra de kvalificerede teknikeres rækker, og her er efter alt, hvad der foreligger, netop et område, hvor vi sammenlignet med andre lande synes at være underforsynet. Indførelse af dagskolen vil altså medføre en skærpelse af dette problem.

Både den højtærede økonomi- og arbejdsminister og andre ærede medlemmer har sagt, at dagskoleundervisning under alle omstændigheder måtte anses for at være langt mere effektiv end aftenskoleundervisningen. Jeg skal henvise til, hvad direktøren for statens tilsyn med håndværkerundervisningen har nedfældet i bilag 11 i kommissionsbetænkningen. Han giver i hvert fald i ikke ringe grad udtryk for en noget anden opfattelse. Jeg kan også sige, at de erfaringer, jeg på en nylig gennemført studierejse høstede om lærlingeforholdene i Holland, i og for sig ikke taler for, at der med hensyn til effektivitet i uddannelsen skulle være nogen fordel indeholdt i dagskoleformen. Visse erfaringer i så henseende dernede går i virkeligheden på tværs af denne opfattelse. Jeg har ønsket at sige dette, fordi jeg tror på, at der fremover vil blive brug for og blive gjort brug af den dispensationsbestemmelse, som der til slut var enighed om at indføre som ændringsforslag i betænkningen.

A. C. Normann: Jeg har bedt om ordet for at få lejlighed til at fremføre et par mere tekniske korrektiver til udtalelser, der er blevet fremsat under debatten. Det ene korrektiv er dette, at jeg gerne vil gøre det ærede medlem hr. Hans Rasmussen opmærksom på, at mine bemærkninger om ferispørgsmålet ikke på nogen måde skulle indeholde tilslutning til noget af de to ændringsforslag, der er stillet udenfor betænkningen med hensyn til dette spørgsmål; det var bare en antydning af, at jeg for min part ikke har noget imod — da forslagene nu er så friske og først forelå for mig i dag — at vi fik lejlighed til at se på dem i udvalget under det udvalgsarbejde, som forestår.

Jeg er naturligvis overordentlig glad for,

[A. C. Normann.]

at det ærede medlem hr. Hans Rasmussen er glad og tilfreds med lærlingelovsforslaget; det ærede medlem synes, at det centraliserer sig omkring socialdemokratiet og socialdemokratiets medvirken. Det er der vel næppe nogen af os der har noget imod — det er jo en socialdemokratisk minister, der har fremsat lovforslaget — men jeg har ellers under forhandlingerne i udvalget haft den fornemmelse, og det har det ærede medlem hr. Hans Rasmussen også undertiden understreget noget stærkt, at han syntes, det centraliserede sig lidt for meget omkring de øvrige partiers stilling. For mig som forhandlingsleder under udvalgsarbejdet har den følelse undertiden presset sig lidt på, at det ærede medlem hr. Hans Rasmussen syntes, de andre partier gjorde sig noget stærkere gældende, end de egentlig burde, og stærkere, end der var sagligt grundlag for. Derfor kan vi måske afslutte disse små bemærkninger om, hvem der har vejet mest, og hvem der har ydet mest, med at enes om, at i virkeligheden er der kommet et resultat ud af det, som tjener folketinget til ære; det viser sig jo, at vi allesammen har måttet give indrømmelser for at nå frem til den enighed, der nu foreligger.

Forfærdet er jeg nærmest over at høre det ærede medlem hr. Hans Rasmussen nu her ved anden behandling give den oplysning, at jeg skulle have godkendt den tanke, at man udsatte adgangsbegrænsningens bortfald til det tidspunkt, hvor også overenskomsterne udløb, nemlig til 1. marts 1958. Noget sådant er selvfølgelig ikke tilfældet. Det, der er foregået i udvalget, og som det ærede medlem hr. Hans Rasmussen under alle omstændigheder ikke skulle referere på den måde, hvis han overhovedet vil referere det, er dette, at socialdemokratiet, efter at det var gået med til adgangsbegrænsningens bortfald med øjeblikkelig virkning, senere — jeg kan finde datoen frem i min mappe — efter en skrivelse fra den højtærede økonomi- og arbejdsminister fik betæneligheder og sagde: af de og de grunde finder vi det bedre at udsætte begrænsningens bortfald indtil 1. marts 1958. Da dette skete, spurgte jeg som forhandlingsleder, hvilken stilling de øvrige partier tog dertil; så spurgte det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, om han måtte opfatte

det sådan, at jeg var enig med ham, og jeg benyttede øjeblikkelig i udvalget lejligheden til at sige, at det var jeg ikke, sådan måtte det ikke opfattes. Noget andet er, det kan jeg godt sige til det ærede medlem, at egentlig finder jeg ikke, mulighederne for at få en ny lærlingelov burde strande på, om adgangsbegrænsningerne trådte i kraft nu eller den 1. marts 1958. Afgørende for os var det, at vi fik disse begrænsninger afskaffet efter nogle og halvtreds års forløb. Men når jeg spørges direkte, må jeg have lov til at sige, at jeg og mit parti har haft den opfattelse, at disse begrænsninger burde falde bort med det samme; det lagde vi meget stærk vægt på.

Til sidst vil jeg gerne gøre en bemærkning til den højtærede økonomi- og arbejdsminister, som for lidt siden fremsatte en udtalelse vedrørende § 1, stk. 1, sammenholdt med stk. 3, b), i samme paragraf.

Det drejer sig om udførelse af visse specialarbejder; det er det problem, jeg var inde på, med alle dem, der har maskinskrivningsarbejde uden at have lærekontrakt og uden at være fyldt de 18 år, i pladser, hvor de ikke kan opnå lærekontrakt; for langt de flestes vedkommende drejer det sig om unge mennesker, der heller ikke ønsker at få lærekontrakt. Jeg er ikke helt tilfreds med den højtærede ministers erklæring, ikke fordi jeg tvivler om, at det er den højtærede ministers hensigt, at forholdene skal forblive, som de er; men når den højtærede minister støtter sig til den uklare udtalelse, som findes i betænkningen, må jeg sige, at det dog vist er nødvendigt, at vi får også det punkt nævnt endnu en gang under udvalgsarbejdet, for at en absolut klarhed kan blive tilvejebragt. Der tales i betænkningen om udførelse af et vist specialarbejde, som ikke fordrer nogen faglig uddannelse, men vi må have det helt på det rene, om maskinskrivning fordrer faglig uddannelse. Det er blevet oplyst i kommissionen på mit spørgsmål ved flere lejligheder, at skrivemaskinarbejde er fagligt arbejde og fordrer faglig uddannelse. Derfor tror jeg ikke, det er korrekt at lade det komme ind under begrebet specialarbejde, men hvis det er sådan, at den højtærede minister kan udtale, at den bestående tingenes tilstand med hensyn til disse funktioner, hvadenten man kalder det specialarbejde, eller man kalder det fag-

[A. C. Normann.]

ligt arbejde eller et arbejde, der er del af et fag, kan fortsætte i det praktiske liv i samme udstrækning som hidtil uden at blive generet af, at § 1 i den nye lærlingelov er blevet ændret, er jeg for min part tilfredsstillet. Hvis ikke det er tilfældet, må jeg forbeholde mig at vende tilbage til dette punkt, når vi igen kommer til arbejdet i udvalget.

Ingmar Wagner: Til indledning vil jeg blot give tilslutning til nogle af den højtærede ministers bemærkninger. Vort parti er principielt enigt med ministeren i, at der bør sikres alle unge mennesker her i landet fri ret til uddannelse, og at der samtidig må sikres dem arbejde. Jeg føler, at det er to ting, som hænger nøje sammen. Men når nu lærlingskalaerne diskuteres her, vil vi, hvad jeg også gav udtryk for, sidste gang jeg var på talerstolen, på det kraftigste vende os imod de foreslåede indgreb i de faglige overenskomster, i særdeleshed når man i denne lille debat om, hvem der har mest ære for denne lov, socialdemokratiet eller de andre, hører det ærede medlem hr. Hans Rasmussen sige, at der ingen lov var blevet, såfremt vi ikke var gået ind for den. Og senere hører man det ærede medlem hr. A. C. Normann sige, at hvis det var kommet til at stå på det, havde vi nok bøjet os. Det viser ganske klart, at hvis socialdemokratiet står fast på dette punkt og respekterer de faglige overenskomster, står man sammen med os og de radikale, og så er der flertal her i salen for, at dette indgreb mod fagbevægelsen ikke finder sted. Det er ganske klart, det kan der ikke være nogen diskussion om efter det, der er udtalt her; på denne måde kunne man forhindre det angreb, der nu finder sted.

Jeg må sige, at selvom vi principielt er tilhængere af, at der sikres fri adgang til uddannelse, mener vi dog også, at mellemkrigsårenes uhyggelige, kan man sige, tilstande i lærlingebevægelsen med disse såkaldte lærlingefabrikker, hvor en bagermester kunne tillade sig at have f. eks. ni lærlinge, ikke må kunne findes. Jeg har også set, at ministeren har udtalt sig til „B.T.“ om det spørgsmål og er klar over, at sådanne tilstande ikke må findes. Vi mener, at det bør være sådan, at der er en vis regulering af tilgangen til fagene i den form, at

f. eks. arbejdsmarkedskommissionen finder frem til, hvilke beskæftigelsesmuligheder der findes indenfor et fag, således at der ikke sker en overfyldning i faget og man simpelthen uddanner unge, som jeg sagde før, til at blive arbejdsløse. Det er det, vi er modstandere af, og jeg tror også, det er det, typograferne er modstandere af, for de kan se, at indenfor deres fag gives der de og de arbejdsmuligheder. Og så vil jeg gerne gentage i anledning af denne diskussion om typograferne, hvad jo også deres forbundsformand i dag gav udtryk for overfor ordførerne, at der findes talrige lærlingemuligheder, som er udnyttede, og derfor var det måske på sin plads først at sørge for, at de pågældende arbejdsgivere tog de lærlinge, som de kan ifølge de foreliggende skalaer.

Samtidig udtalte ministeren, at der har været en tilbagegang i antallet af lærlinge i perioden fra januar, i det hele taget medens debatten om lærlingeloven har stået på, en 5 pct.s nedgang. Hvem er skyld i det? Det er arbejdsgiverne. Dem er der ingen der siger til, at de skal antage lærlinge, heller ikke i de fag, hvor der ingen skalaer er. Det er bevidst sabotage fra arbejdsgivernes side, inden denne lov skal vedtages. De ønsker at lægge pres på tinget for simpelthen at sige: sådan og sådan ligger det; hvis I laver en lov, der giver de og de indrømmelser, skal vi ingen lærlinge have. Det er der ingen her i tinget der vender sig imod. Jeg vil tro, at det ærede medlem hr. Hans Rasmussen vil være principiel modstander af en sådan arbejdsgiversabotage, men det var også rart at høre fra den side, at arbejdsgiverne faktisk ikke har været særlig fine i denne sag, at de har et stort medansvar for nedgangen i lærlingeantallet. Det tror jeg er af værdi også at få trukket frem i hele denne debat.

Til det ærede medlem hr. Hans Rasmussen vil jeg sådan set ikke sige andet, end hvad jeg sagde før, at han faktisk indrømmer, at hvis man havde stået fast på sit synspunkt, kunne vi have fået en bedre lærlingelov og ikke fået det indgreb, vi her drøfter. Sådan er det i al almindelighed, at man kan ikke regere mod arbejderklassen i dette land. Hvis socialdemokratiet vender sig imod nedskæringerne, kan ingen gennemføre dem, for hvis det drejer sig om noget virkelig positivt til gavn for arbejderklas-

[Ingmar Wagner.]

sen, så skal vort parti vide at understøtte det, og jeg tror, det bliver uhyre svært at regere imod arbejderne her i landet.

Så nogle bemærkninger til retsforbundets ordfører, det ærede medlem hr. J. M. Pedersen. Jeg vil gerne sige med det samme, at vi er imod de ændringsforslag, der er stillet fra retsforbundets side, fordi de ødelægger hele lovforslaget. Er det i forvejen blevet noget begrænset, så bliver bunden slået helt ud af det, hvis man går ind for disse ændringer, og jeg forstår slet ikke den argumentation, at de unge, netop fordi de skulle være dygtigere, skulle have længst mulig arbejdsdag.

Det er jo netop på grund af de store krav, der stadig stilles til ungdommen, at dagskolen er nødvendig. Den teoretiske uddannelse, som er uhyre vigtig i forbindelse med industriens udvikling og automatisering — noget, som vi vel også en skønne dag vil komme til at tage stilling til — stiller så store krav til arbejderne i industrien, at de må have en virkelig faglig uddannelse. Jeg tror, det var på en international smedekomsammen, havde jeg nær sagt, om lærlingeforholdene, at det viste sig, at de danske lærlinge fagligt var ganske godt udrustet, men når det drejede sig om det teoretiske, stod de en del tilbage for mange andre lande, og det skyldes de dårlige skoleforhold, vi har her i landet. Det er en af grundene til, at vi går ind for dagskolen, ikke alene fordi det er en lettelse i lærlingenes kår, men også fordi det rent fagligt og sagligt betyder et fremskridt. Når det bliver sagt, at det er vigtigere at få større købeevne, og at vi derfor ikke skal nedsætte arbejdstiden, ser vi modsat på tingene; vi tror, at når man nedsætter arbejdstiden og bibeholder den løn, vi har nu, kommer der flere ind på arbejdspladserne, flere får løn, og dermed skabes der også større købekraft (*Oluf Pedersen: Større produktion?*). Ja, også hvis der bliver større produktion, naturligvis, og det går jeg ud fra at der gør, når der kommer flere ind på arbejdspladserne.

Dernæst nogle bemærkninger til det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen. Det ændringsforslag, vi har stillet om lægeattesterne, er måske en lille ting, men jeg forstår ikke den argumentation, at da der har været fremført kritik imod attesterne overhovedet,

skal det være mestrene, der bestemmer, hvilken læge der skal være den attestudstedende. Jeg har ikke indtryk af, at kritikken af attesterne har været en kritik af lægestanden eller af ganske bestemte læger, men den er rettet imod alle disse attester. Det må dog være rimeligt, at man siger, at den læge, som har den daglige forbindelse med lærlingen, er den mest naturlige til at udstede en attest.

Med hensyn til kostpengene glædede det det ærede medlem uhyre meget, at lærlingene ikke længere skal have betaling for kost og logi, men kun kostpenge. Jeg synes, at det er meget småtskåret at se således på det, at det virkelig skulle være nødvendigt, at der også skal ske en forringelse her. I forvejen får lærlingen uhyre lidt for kost og logi, og nu skal der altså skæres ned, det er først og fremmest derfor, at jeg vil udtale mig imod det. Vi har ikke stillet noget ændringsforslag om dette spørgsmål, men her er faktisk tale om en småtskårethed uden lige blot for at gøre lærlingens økonomiske forhold endnu ringere.

Det ærede medlem har ret i, at kommunisterne er skuffede over den udformning, som bestemmelserne om dagskolen har fået, og vi tror også, at det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen gerne havde set, at lovforslaget havde fået en anden udformning, og at dagskolen ikke engang skulle have været gennemført i løbet af 8 år. Netop den debat, der har været ført af såvel den ærede ordfører for venstre (N. Chr. Christensen) som af den ærede ordfører for det konservative parti (Adolph Sørensen) og til en vis grad også fra retsforbundets ærede ordførers (J. M. Pedersens) side, viser jo, at de faktisk vil stille sig på det standpunkt, at der skal dispenseres i meget udbredt grad; det er næsten en appel til fagene om ikke at skynde sig. På denne baggrund er det, at vi ønsker en skærpelse af hele dagskolebestemmelsen. Vi har ingen tiltro til, at arbejdsgiverne virkelig ønsker at gøre noget effektivt for at få dagskolen ført igennem.

Tilbage til skalaerne. Når det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen siger, at her fik vi brudt en barriere, og bagefter fortæller om de problemer, man har indenfor typograf forbundet, får man ærlig talt ligesom en forståelse af, at det, typograferne har sagt,

[Ingmar Wagner.]

måske ikke er så galt. Af det, der er fremkommet i dag, får man næsten den opfattelse, at den barriere, der er blevet brudt, var den, man ikke kunne få brudt i bogtrykkerforeningen, og at man nu har benyttet lovgivningsmagten til at få den brudt; man har ikke haft mulighed for at klare det i faget arbejderne og arbejdsgiverne imellem, men nu er barrieren blevet brudt. Jeg tror ikke, at dette brud bliver til synderlig gavn for dansk ungdom, jeg tror ikke, at der bliver flere lærlinge af den grund. Hvis der virkelig var noget reelt bag det, der er sagt om, at det er for ungdommens skyld, og at vi ikke skal støde arbejderungdommen ud i det sorte mørke o. s. v., o. s. v., så skulle partiet venstre have vist sin gode vilje i en lang række andre afgørende spørgsmål for dansk ungdom, som har været til debat her i folketinget. Dér har man stødt ungdommen ud i mørket, dér har man rigtignok ikke haft den samme varme interesse for arbejderungdommen, som der er givet udtryk for under debatten om dette specielle spørgsmål.

Et par bemærkninger til det ærede medlem hr. Adolph Sørensen, først og fremmest om den nye § 32, som det er afgørende for os at få ændret. Jeg vil henvise til den debat, som fandt sted her i folketinget den 12. april i år, og citere lidt af det, som den konservative ordfører, det ærede medlem hr. Aksel Møller, dengang sagde i forbindelse med mæglingforslagets ophøjelse til lov. Det står sp. 4185:

„Vi nærer for vort vedkommende fuldkommen tillid til forligsmandens og forhandlernes indsigt i disse spørgsmål, og vi deler helt det ærede medlem hr. Erik Eriksens ængstelse for den forhandlingssituation, der kan opstå i fremtiden, hvis det høje ting i dag beslutter sig til at ophøje mæglingforslaget til lov med en væsentlig forandring af dets indhold.“

Det er ganske klart, at dengang ville man ikke være med til det; det ville være en fare for hele arbejdsmarkedssituationen, hvis man begyndte at røre ved det, som man var nået frem til; men nu kan man godt ændre ved det, som blev fastlagt dengang. Vi kommunister forstår ikke, at det skal være nødvendigt, ikke mindst på baggrund af det, der nu tydeligt er kommet frem om, at der kan skabes et flertal her i tinget

imod, at denne lærlingebegrænsning og disse lærlingeskalaer skal forbydes. Jeg henstiller til udvalget, at man påny tager denne sag op og når til et positivt resultat.

Til slut en bemærkning til det ærede medlem hr. A. C. Normann, der om vore ændringsforslag sagde, at de ikke har nogen særlig betydning. Vi har den opfattelse, at de har stor betydning for arbejderungdommen, for lærlingeungdommen, for de følger i høj grad de krav, som lærlingebevægelsen har fremsat. Når også det ærede medlem hr. Hans Rasmussen hævder, at de ikke har stor betydning, vil jeg sige, at jeg tror, at disse krav blev fremsat allerede, da det ærede medlem hr. Hans Rasmussen var lærling, måske også af den lærlingeforening, han dengang var medlem af.

J. M. Pedersen: Min modstand mod dag-skoleundervisningen blev af det ærede medlem hr. Ingmar Wagner fortolket på den måde, at jeg ønskede, at lærlingene, de, der skulle dygtiggøres, skulle have en længere arbejdsdag end dem, der ikke skulle dygtiggøres. Det er en lidt underlig måde at fortolke mine udtalelser på, synes jeg. Skal man tale om arbejdsdag, fordi de skal gå i skole et par timer nogle aftner om ugen? Jeg synes ærlig talt, at de, der får chancen for at få et svendebrev, når de er udlært, og mulighed for at tjene en større løn end dem, der ikke er blevet udlært i et fag, også skal yde en indsats for at nå denne dygtiggørelse, for at nå denne mulighed for at få bedre kår her i livet. De ufaglærte må da også lide under, at de på forskellig måde må være med til at betale for uddannelsen af dem, der får svendebrev. Jeg tror, at de unge mennesker, som kommer i lære, har godt af at blive beskæftiget nogle timer om aftenen, for det er mange gange svært for dem at få aftenen til at gå. Vi ser da også, hvad der fra myndighedernes side bliver gjort for arbejdsdrengene og de ufaglærte rundt omkring gennem aftenskolerne netop med den motivering, at det har de bedre af end at gå ledige, stå på gadehjørnerne om aftenen o. s. v.; de har godt af at komme i skole og få undervisning dér. Hvorfor skal så ikke også de, der kommer i lære, ofre nogle aftner på deres uddannelse? Det synes jeg ikke der er noget at sige til.

Det ærede medlem hr. Ingmar Wagner

[J. M. Pedersen.]

ville imødegå mine udtalelser om, at vi bedre kunne skaffe lærepladser, når vi skabte en større købeevne, derigennem en større efterspørgsel efter varer og dermed igen større efterspørgsel efter arbejdskraft. Det ærede medlem siger, at det ville jo også skabe større produktion at sætte arbejdstiden ned, idet der så ville komme flere i arbejde. Ja, der kommer flere i arbejde for at skabe den samme produktion, men det skaber ikke større købeevne, det skaber ikke større efterspørgsel efter arbejdskraft. Det vil jeg da bestemt hævde.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen kunne ikke anbefale og ville ikke selv stemme for de ændringsforslag, jeg har stillet, specielt ændringsforslaget om ferieordningen, med den motivering, at så ville lærlingen, som var kommet i arbejde, det første år ikke få adgang til ferie, og det var måske netop det første år, han trængte hårdest til det. Det forstås jeg ikke rigtig, for når lærlingene kommer ind under samme ferielov som alle andre, hvorfor skulle de så ikke få deres ferie såvel det første som det andet, tredje og fjerde år? Jeg har da i hvert fald den opfattelse, at når de kommer ind under den samme ferielov som alle andre, får de også ferie som alle andre. Jeg synes ikke, det er nogen motivering for at gå imod mit forslag.

Jeg vil slutte med at takke det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen og det ærede medlem hr. Adolph Sørensen for deres store sympati for de ændringsforslag, jeg har stillet. Kedeligt er det, at de herrer ikke har noget at have den i, fordi de er forpligtet til at stemme for udvalgets ændringsforslag. Det ærede medlem hr. A. C. Normann har ikke udtalt sympati for mine ændringsforslag, men nævnt muligheden for, at ændringsforslagene ville blive behandlet under det kommende udvalgsarbejde. Jeg vil tage de udtalelser, der er faldet, som et udtryk for, at de tre ærede medlemmer, som jeg lige har nævnt, vil gå ind for en saglig behandling af mine ændringsforslag i udvalget; og i håbet om, at det er de tre ærede medlemmers virkelige mening at gøre dette, vil jeg tage ændringsforslagene tilbage og se, hvad der kommer ud af det kommende udvalgsarbejde. Men jeg forbeholder mig ret til, såfremt der ikke

skulle komme noget tilfredsstillende resultat ud af forhandlingerne, at stille ændringsforslagene igen til tredje behandling.

Formanden: De af det ærede medlem hr. J. M. Pedersen stillede ændringsforslag er taget tilbage. Ønsker nogen at optage dem? (Ophold). Da det ikke er tilfældet, er de bortfaldet.

Socialministeren (Strøm): Udvalget har i betænkningen henstillet til mig at tage spørgsmålet om adgang til dagpenge fra sygekassen til kvindelige lærlinge i den periode, hvor mesteren forlanger læreforholdet suspenderet på grund af graviditet eller fødsel, op til undersøgelse. Denne henstilling har det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp yderligere understreget her i dag, og det ærede medlem har ønsket en udtalelse af mig herom. Jeg skal gerne give tilsagn om, at en sådan undersøgelse skal blive foretaget; forhåbentlig vil den føre til et resultat, som kan tilfredsstille både udvalget og det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp, altså et positivt resultat.

Økonomi- og arbejdsministeren (Krag): I det ærede medlem hr. N. Chr. Christensens indlæg, der jo iøvrigt var så positivt og appellerende med hensyn til, at mestrene skulle antage flere lærlinge, forekom der en enkelt bemærkning, som jeg må opholde mig lidt ved. Det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen sagde, at kræfter udenfor denne sal har villet øve indflydelse på os, og det ærede medlem hævdede videre, at kræfter udefra prøver at blande sig i arbejdet.

Disse udtalelser undrede mig en smule, for det må jo være sådan, at det er fuldt legitimt, at alle lovlige organisationer her i landet kan henvende sig til udvalget eller til partierne. Typograferne har været her, og det har de ret til. Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund har været her og har ret til det. Dansk Smede- og Maskinarbejder-Forbund har, såvidt jeg ser, så sent som i dag sendt en henvendelse til udvalget, og denne organisation er i sin fulde ret til at gøre det.

Også arbejdsgivernes organisationer har henvendt sig til lærlingelovsudvalget. Provinshandelskammeret, Grosserer-Societetet, købmandsorganisationerne o. s. v. har hen-

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

vendt sig til os vedrørende spørgsmålet om formen for lovens deling. Håndværksme-strenes organisationer, smedemesterforenin-ger m. v. har henvendt sig til os. Det må dog vist være god demokratisk skik, at alle organisationer frit kan rette henvendelse til et udvalg i arbejde eller til partierne og fremføre, hvad de har på hjerte. Sådan har det altid været, og sådan må det vedblive at være. Denne ret omfatter naturligvis også den danske fagforeningsbevægelse.

Det ærede medlem hr. Adolph Sørensen satte et spørgsmålstegn ved, hvorvidt dispensationsadgangen i § 13 er illusorisk. Det er den naturligvis ikke. Der forekommer i lovforslaget to vigtige regler om adgang til dispensation, den ene fra dagskolebestem-melsen i § 13, den anden fra forbudet imod lærlingebegrænsningen i den nye § 32. Disse dispensationsbestemmelser må tages lige seriøst.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann var ikke tilfreds med min udtalelse ved-rørende arbejde på kontorerne uden lære-kontrakt, og jeg vil — fremfor at gøre et nyt forgæves forsøg på at komme med en tilfredsstillende formulering — foreslå, at vi, som det ærede medlem selv var inde på, tager sagen op i udvalget mellem anden og tredje behandling.

Endelig må jeg sige til den ærede kom-munistiske ordfører, at det er en alvorlig misforståelse fra det ærede medlems side, hvis han tror, at partistillingen i udvalget var sådan, at det havde været let at frem-kalde et flertal imod forbudet mod lærlinge-skalaerne. Jeg tror, det ærede medlem hr. Ingmar Wagner alvorligt har misforstået det radikale venstres ordfører, men jeg forstår, at det ærede medlem hr. A. C. Normann selv vil udtale sig herom.

(Kort bemærkning).

A. C. Normann: Ja, jeg kan bekræfte, hvad den højtærede minister nu antydede: at det ærede medlem hr. Ingmar Wagner har gjort sig skyldig i en afgørende misfor-ståelse. Det ærede medlem uddrog af min bemærkning, at jeg i og for sig personlig havde den opfattelse, at dette store lov-givningsarbejde ikke burde strandes på, om

adgangsbegrænsningerne kom til at træde i kraft straks eller først den 1. marts 1958. Det udlægger det ærede medlem sådan, at så havde socialdemokratiet vel haft en chance for ved min hjælp — og så tænker det ærede medlem vel videre: også ved det radikale venstres hjælp — at skaffe sig et flertal for, at begrænsningerne ikke bortfaldt straks, men først om 1½ år. Jeg må sige med det samme, at denne opfattelse er helt forkert, for det første fordi stillingen i ud-valget var den, at partierne havde truffet en aftale, som ikke bandt socialdemokratiet, og som det heller ikke holdt fast ved, men som vi andre følte os bundet af, og vi erklærede på dette tidspunkt i udvalget, at der ikke kunne være tale om, at vi ville fravige vore synspunkter. Det næste, jeg i al beskedenhed vil nævne, er, at jeg heller ikke havde haft nogen chance, selvom jeg ville, for det var mit partis bestemte op-fattelse, at disse begrænsninger skulle falde bort straks. Derfor kan jeg godt erklære så meget — uden at jeg iøvrigt skal blande mig i striden og det ærede medlems angreb på socialdemokratiet — at socialdemokra-tiet har ikke haft den ringeste chance for at udnytte det radikale venstre til at skaffe sig flertal for en anden ordning end den, der blev truffet.

(Kort bemærkning).

N. Chr. Christensen: Til den højtærede arbejds- og socialminister blot dette: natu-rligvis har de faglige organisationer som enhver som helst anden organisation ret til at henvende sig til folketingsudvalget. Det, jeg bemærkede, var, at socialdemokra-tiet gennem den højtærede minister gav udtryk for, at det principielt var enigt med de borgerlige partier i, at lærlingebegræns-ningerne skulle falde bort. Når det prin-cipielt er enigt med os i dette, har jeg vel ret til at sige, at der må være kræfter udenfor denne sal, der har fået den højtærede mini-ster og hans partifæller på afveje, omend for en kort stund.

(Kort bemærkning).

Ingmar Wagner: Jeg skal kun sige til mi-nisteren, at jeg tror ikke, det havde været let at fremkalde et flertal for en anden ordning; men jeg kan da ikke tyde de ud-

[Ingmar Wagner.]

talelser, der er faldet her i salen, på anden måde, end at der var skabt muligheder for at få et sådant flertal; ellers er det, der er blevet sagt her, jo forkert, for det ærede medlem hr. A. C. Normann sagde ganske tydeligt, at loven for deres vedkommende ikke skulle strande på det spørgsmål. Det er for mig det afgørende. Jeg tror, jeg kender socialdemokratiets opfattelse af tingene, og derfor skulle de muligheder have været tilstede.

(Kort bemærkning).

Udvalgets ordfører (Hans Rasmussen): Her ved slutningen af drøftelsen af lærlingeloven synes jeg ikke, det er nødvendigt, man begynder at konstruere. Sagen har været klarlagt i de redegørelser, der er givet, og der er ingen tvivl om, at forsåvidt vi ville have en lærlingelov, kunne det kun ske på de betingelser, der forelå. Den konservative ordfører har fra denne talerstol udtalt, at forsåvidt lærlingskalaerne ikke ville bortfalde ved revisionen af loven, agtede man fra de konservatives og venstres side at fremsætte et særskilt lovforslag herom, når tinget igen blev samlet.

(Kort bemærkning).

Adolph Sørensen: Jeg takker den højt-ærede økonomi- og arbejdsminister for hans svar til mine betænkeligheder angående dispensations- eller undtagelsesreglerne; men jeg kan ikke uden videre godtage, at der skulle være en parallel mellem reglen i § 13 og reglen i den nye § 32, for der står udtrykkeligt i betænkningen, at der indenfor udvalget har været enighed om at foreslå de anførte bestemmelser indføjede i lovforslaget som en ny paragraf.

(Kort bemærkning).

A. C. Normann: Jeg er nødt til påny i anledning af det ærede medlem hr. Ingmar Wagners sidste bemærkning at sige, at det

er aldeles ukorrekt, når det ærede medlem forsøger at fastslå, at jeg skulle have sagt, at loven ikke skulle strande på adgangs-begrænsningsspørgsmålet, såfremt socialdemokraterne havde opretholdt deres stilling. Jeg har tværtimod meget stærkt og i min sidste bemærkning yderligere stærkt understreget, at det er det modsatte, der er tilfældet. Jeg kan ikke begribe, at det ærede medlem længere kan være i tvivl om, at stillingen i udvalget har været den, at socialdemokratiet har måttet regne med som ganske givet, at hvis det ikke opgav sin modstand imod, at begrænsningerne faldt bort med det samme, kunne denne lov ikke gennemføres; sådan var de tre andre partiers stilling i udvalget.

Den omstændighed, at jeg så har tilføjet, at jeg personlig ikke synes, det er rimeligt, at hele lovgivningsarbejdet skulle kunne strande på det, har ikke nogen forbindelse med den konklusion, det ærede medlem drager.

Økonomi- og arbejdsministeren (Krag): Også jeg synes, det må holdes fast, at det ærede medlem hr. Ingmar Wagner her i de sidste minutter af forhandlingen søger at skabe en myte. Det ærede medlem er i strid med kendsgerningerne, og jeg skal indskrænke mig til at henvise til, hvad det ærede medlem hr. A. C. Normann lige har udtalt.

(Kort bemærkning).

Ingmar Wagner: Jeg ønsker ikke at skabe nogen myte i denne debat, men faktisk kun at lade de faldne udtalelser stå for det, der reelt ligger bag dem. Jeg kan ikke udlægge dem på anden måde, end at såfremt man fra socialdemokratiets side havde stået fast i lærlingelovsudvalget, havde der været visse muligheder. Det er igen understreget af det ærede medlem hr. A. C. Normann, at han personlig ønskede ikke, at loven skulle strande på dette spørgsmål, og selv om der fremføres en række forbehold i denne

[Ingmar Wagner.]

lille debat, vidner ordene alligevel efter min mening om, at der var visse muligheder i denne sag, uanset om det har været let eller ej; hvis man virkelig havde stået på det standpunkt, som fagbevægelsen har haft i denne sag, tror vi, det kunne have set anderledes ud nu.

Økonomi- og arbejdsministeren (Krag): Som den, der har haft lejlighed til på allernærmeste hold at følge udvalgsarbejdet fra først til sidst, tror jeg, jeg kan berolige det ærede medlem hr. Ingmar Wagner med, at der ikke ligger uudnyttede muligheder fra socialdemokratisk side på noget punkt i disse forhandlinger, heller ikke med hensyn til lærlingebegrænsningen. Fra socialdemokratisk side blev der fremført det synspunkt, som vi også har hørt socialdemokratiets ærede ordfører fremføre her i dag, at det rimeligste måtte være, at forbudet imod lærlingebegrænsning ikke trådte i kraft, før de gældende overenskomster var udløbet til marts 1958. Dette standpunkt stod man fra socialdemokratisk side fast på. Jeg havde som tilkaldt til samråd i udvalget lejlighed til at følge disse forhandlinger i udvalget fra minut til minut, fra time til time, fra dag til dag. Man stod fast på det fra socialdemokratisk side, indtil der klart lå en erklæring fra venstre plus de konservative plus de radikale om, at de ønskede lærlingebegrænsningernes ophævelse med ikrafttræden straks uden hensyn til løbende overenskomster og uden hensyn til, at disse løbende overenskomster var blevet gjort gældende ved mæglingsforslagets ophøjelse til lov. Hvis det ærede medlem hr. Ingmar Wagner til trods for disse udtalelser af mig og af det ærede medlem hr. Hans Rasmussen og til trods for, hvad det ærede medlem hr. A. C. Norman har sagt i denne sag, alligevel vil fastholde en anden opfattelse, ja, da er det ærede medlem i strid med alle kendsgerninger i denne sag, og det kan vi selvfølgelig ikke forhindre ham i at være.

(Kort bemærkning).

Udvalgets ordfører (Hans Rasmussen): Jeg kan kun konstatere, at ved slutningen af debatten har det ærede medlem hr. Ingmar Wagner lagt en ganske anden betydn-

ing i de udtalelser, der har været fremsat, end de i virkeligheden havde. Jeg må fastholde, at der ikke har været andre muligheder tilstede end dem, der er redegjort tydeligt for ved begyndelsen af mødet her i salen.

(Kort bemærkning).

Ingmar Wagner: Jeg ser klart, at på nuværende tidspunkt kan debatten ikke fortsætte om disse spørgsmål, og at standpunkt vil komme til at stå mod standpunkt, men jeg tror, at ude omkring i arbejderklassen vil man vurdere sagen efter de ting, som er blevet nævnt under debatten her.

Hermed sluttede forhandlingen.

Underændringsforslag nr. 11 udenfor betænkningen af *Ingmar Wagner, Ragnhild Andersen, Alfred Jensen og Aksel Larsen* (se sp. 5543)

forkastedes med 122 stemmer mod 7.

Underændringsforslag nr. 12 udenfor betænkningen af samme forslagsstillere (se sp. 5543)

forkastedes med 122 stemmer mod 7.

Underændringsforslag nr. 13 udenfor betænkningen af samme forslagsstillere (se sp. 5543)

forkastedes med 122 stemmer mod 7.

Ændringsforslag nr. 35 i betænkningen om indsættelse af et nyt kapitel IV og de således affattede nye §§ 16, 17, 18 og 19 vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 1 i betænkningen angående lovforslagets titel, ændringsforslagene nr. 2—7, § 1, således ændret, ændringsforslag nr. 8, § 2, således ændret, og ændringsforslag nr. 9

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 1 udenfor betænkningen af *Ingmar Wagner, Ragnhild Andersen, Alfred Jensen og Aksel Larsen* (se sp. 5541)

forkastedes med 121 stemmer mod 8.

Ændringsforslagene nr. 10—12 i betænkningen og § 3, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 2 udenfor betænkningen af *Ingmar Wagner, Ragnhild Andersen, Alfred Jensen og Aksel Larsen* (se sp. 5541)

forkastedes med 120 stemmer mod 8.

Ændringsforslagene nr. 13 og 14 i betænkningen og § 4, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 3 udenfor betænkningen af *Ingmar Wagner, Ragnhild Andersen, Alfred Jensen og Aksel Larsen* (se sp. 5541)

forkastedes med 121 stemmer mod 8.

§ 5

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 4 udenfor betænkningen af *Ingmar Wagner, Ragnhild Andersen, Alfred Jensen og Aksel Larsen* (se sp. 5542)

forkastedes med 121 stemmer mod 8.

Ændringsforslag nr. 15 i betænkningen, § 6, således ændret, og § 7 vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 5 udenfor betænkningen af *Ingmar Wagner, Ragnhild Andersen, Alfred Jensen og Aksel Larsen* (se sp. 5542)

forkastedes med 121 stemmer mod 8.

§ 8

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 6 udenfor betænkningen af *Ingmar Wagner, Ragnhild Andersen, Alfred Jensen og Aksel Larsen* (se sp. 5542)

forkastedes med 121 stemmer mod 8.

Underændringsforslag nr. 7 udenfor betænkningen af *Ingmar Wagner, Ragnhild*

Andersen, Alfred Jensen og Aksel Larsen (se sp. 5542)

forkastedes ved, at ændringsforslag nr. 16 i betænkningen

vedtoges med 120 stemmer mod 8.

Ændringsforslag nr. 17 i betænkningen, § 9, således ændret, og ændringsforslag nr. 18 vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 8 udenfor betænkningen af *Ingmar Wagner, Ragnhild Andersen, Alfred Jensen og Aksel Larsen* (se sp. 5542)

forkastedes med 120 stemmer mod 9.

§ 10, således ændret, § 11, ændringsforslag nr. 19 i betænkningen angående overskriften til kapitel III, ændringsforslagene nr. 20—24, § 12, således ændret, og ændringsforslagene nr. 25—27

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 9 udenfor betænkningen af *Ingmar Wagner, Ragnhild Andersen, Alfred Jensen og Aksel Larsen* (se sp. 5542)

forkastedes med 119 stemmer mod 8.

Ændringsforslagene nr. 28—31 i betænkningen og § 13, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 10 udenfor betænkningen af *Ingmar Wagner, Ragnhild Andersen, Alfred Jensen og Aksel Larsen* (se sp. 5543)

forkastedes med 120 stemmer mod 8.

§ 14, ændringsforslagene nr. 32—34 i betænkningen, § 15, således ændret, ændringsforslagene nr. 36 og 37, § 16, således ændret, ændringsforslagene nr. 38 og 39, § 17, således ændret, ændringsforslagene nr. 40—42, § 18, således ændret, ændringsforslagene nr. 43—45, § 19, således ændret, ændringsforslagene nr. 46 og 47, § 20, således ændret, ændringsforslagene nr. 48 og 49, § 21, således ændret, § 22, ændringsforslagene nr. 50 og 51, § 23, således ændret, ændringsforslagene nr. 52—54, § 24, således ændret, ændringsforslag nr. 55, § 25, således ændret, ændringsforslagene nr. 56 og 57 og § 26, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Underændringsforslag nr. 14 udenfor betænkningen af *Ingmar Wagner, Ragnhild Andersen, Alfred Jensen og Aksel Larsen* (se sp. 5544)

forkastedes med 117 stemmer mod 8.

Ændringsforslag nr. 58 i betænkningen om indsættelse af en ny paragraf efter § 27 *vedtoges* med 117 stemmer mod 8.

Ændringsforslagene nr. 59—61 i betænkningen, § 28, således ændret, og § 29 *vedtoges* uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingsmand Vagn Bro har meddelt mig, at han ønsker til justitsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Da justitsministeren under sidste behandling af færdselsloven udtalte, at hjælp de nye lovregler ikke på ulykkernes nedbringelse, måtte sagen tages op igen, og da færdselsulykkerne med skade på person i maj, juni, juli og august d. å. er forøget i betydelig grad, beder jeg justitsministeren fremsætte en udtalelse om, hvad han agter at gøre.“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 14. september, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 4 medlemmer til tilsynsrådet vedrørende mødrehjælpsinstitutioner.*

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om pristalsreguleret aldersdomsforsikring og aldersdomsopsparing.

Mødet hævet kl. 18¹⁰.

123. møde.

Fredag den 14. september kl. 13.

Formanden: Udenfor dagsordenen giver jeg ordet til det ærede medlem hr. A. C. Normann, for at han som ordfører for forslagsstillerne kan fremsætte et tidligere anmeldt forslag til folketingsbeslutning.

Ordføreren for forslagsstillerne (A. C. Normann): Jeg skal herved have den ære på forslagsstillerens vegne for det høje ting at fremsætte *forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til fremme af færdselssikkerheden.*

Baggrunden for vort forslag er det altfor store omfang, færdselsulykkerne stadig har, og den uro i befolkningen, som dette alvorlige forhold med rette medfører. Denne uro og den meget omfangsrige pressedebat, den har medført, har sikkert i sig selv en gavnlig indflydelse på færdselsforholdene. Den meget betydelige nedgang i antallet af særlig alvorlige ulykker i august, sammenlignet med samme måned i fjor, kunne tyde på det. Men debatten og den polemik, der har været ført i pressen, hvori også sagkyndige har deltaget med megen vægt, har ført frem en række tanker og ideer, som sammen med de erfaringer, vi allerede har gjort med den nye færdselslov, bør komme til overvejelse i folketinget.

Forslagsstillerne har da valgt at drage de ting frem, som vi mener er kærnepunkterne i debattens konklusioner, og som vi på baggrund af de foreliggende erfaringer og saglige oplysninger tillægger størst betydning i spørgsmålet om ulykkernes bekæmpelse. Det må i denne forbindelse erkendes, at der ikke endnu i tilnærmelsesvis tilstrækkeligt omfang foreligger nogen virkelig analyse af de mange forskelligartede årsager til færdselsulykkerne, og at folketinget næppe kan gå ind i en helt rationel ulykkesbekæmpelse, før det har sikre og helt faste holdepunkter for valget af sine forholdsregler. Ulykkesantallet er desværre så stort, at det må kunne afgive et godt grundlag for en virkelig klarlægning af